

ΝΙΚΗΤΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΕΙΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Γενικά. Ὅπως συνήθως κάθε ἔκδοσις κειμένου, ἔχει καὶ ἡ κατωτέρω τὴν ἱστορίαν της. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, παρασκευάζων τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων τοῦ Χρυσίππου, εἶχον χρησιμοποίησει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. ΙΙΙ. 3 χειρόγραφον τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Brescia. Ὁ νεανικός μου τότε ζῆλος δὲν ἠρέκεσθη εἰς τὴν ἀντιγραφὴν καὶ χρησιμοποίησιν τοῦ ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ περιεχομένου λόγου τοῦ Χρυσίππου πρὸς τὸν ἅγιον Θεόδωρον, ἀλλὰ μὲ ὤθησεν εἰς τὴν ἀντιγραφὴν καὶ ἄλλων τινῶν ἀγιολογικῶν κειμένων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ κατωτέρω δημοσιευομένου λόγου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Νικήτα. Ἡ πρόθεσίς μου τότε ἦτο νὰ συλλέξω ὅλα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἑλληνικὰ κείμενα, ἐπεξεργαζόμενος δὲ αὐτὰ φιλολογικῶς καὶ ἱστορικῶς νὰ παρασκευάσω συστηματικὴν ἔκδοσιν αὐτῶν κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ G. Anrich, Hagios Nikolaos, τοῦ ὁποίου ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε κυκλοφορήσει ὁ πρῶτος τόμος. Τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐρεῦνας μου εἰς τοὺς διαφόρους ἐντύπους καταλόγους ἑλληνικῶν χειρογράφων καὶ τὰς λοιπὰς σχετικὰς σημειώσεις μου παρακληθεὶς παρέδωκα βραδύτερον εἰς φίλον ὁμογενῆ καὶ συσπουδαστήν, ὅστις ἐσκόπευε νὰ ἐπεξεργασθῇ «τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τὴν βυζαντινὴν τέχνην κείμενα περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου». Ἡ ἐπεξεργασία αὕτη δὲν ἔγινε, αἱ δὲ σημειώσεις μου ἐν τῷ μεταξὺ ἐχάθησαν. Ἀντίγραφα ἐν τούτοις κειμένων τινῶν περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου δὲν εἶχον παραχωρήσει καὶ τοιοιτοτρόπως διέσωσα τὸ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω κώδικος τῆς Brescia ἀντίγραφον τῆς μνημονευθείσης συγγραφῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Νικήτα, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε παρέμεινεν ἀνέκδοτος.

Πόσον ἐν τούτοις ἀναγκαῖα θὰ ἦτο ἡ πραγματοποιήσις τῆς προθέσεώς μου ἐκείνης, τῆς συστηματικῆς δηλαδὴ ἐκδόσεως ὅλων τῶν εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον ἀφορῶντων κειμένων, εἶναι εὐνόητον. Μία τῶν σπουδαιότερων φυσιογνωμιῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀγιολογίας ὁ Δημήτριος, παραγκωνίσας, ἰδίως ἀπὸ τοῦ 6^{ου} αἰῶνος, ἄλλους παλαιότερους δημοφιλεῖς στρατηλάτας ἁγίους, ὡς τὸν Προκόπιον, τὸν Ἀρτέμιον, τὸν Μερκούριον, καὶ καταστάς σὺν τῷ χρόνῳ ὁ δημοφιλέστερος μάρτυς, εὔρε κατά καιροὺς τόσους ἐγκωμιστάς τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων του, ὅσους οὐδεὶς ἄλλος τῶν λοιπῶν μαρτύρων

τῆς Ἀνατολῆς. Τὰ κείμενα ταῦτα, ἐγκώμια τοῦ μαρτυρίου καὶ διηγῆσεις θαυμαμάτων, ἔχουν πρωτίτως σκοπὸν νὰ ἐξυμνήσουν τὸν ἅγιον Δημήτριον. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ λατρεία τοῦ ἁγίου τούτου εἶναι στενώτατα συνυφασμένη μὲ τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τύχην τῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν εἰς πληθυσμόν, ἐμπόριον, πλοῦτον, τοποθεσίαν καὶ ὀχύρωσιν δευτέρας πόλεως τῆς Ἀνατολῆς, τῆς «θεοφυλάκτου» Θεσσαλονίκης¹, διηγούνται τὰ κείμενα ταῦτα συγχρόνως καὶ πολλὰ ἄλλα γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν γενικῶς τοῦ Βυζαντίου καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν τῆς πόλεως αὐτῆς². Ὁ φιλόλογος λοιπὸν καὶ ὁ ἱστορικός, ὅστις ἔχει ἐξοικειωθῆ μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων καὶ μὲ τὴν μέθοδον τῆς ἐρεύνης αὐτῶν, συναντᾷ καὶ εἰς τὰς περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου διηγῆσεις πλῆθος προβλημάτων ἀφορώντων ὅχι μόνον εἰς τὴν ἀγιολογίαν εἰδικῶς, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν λαογραφίαν³.

Ὅπως ἀκόμη δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ παρακολουθήσωμεν ἐπιστημονικῶς τὴν λατρείαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐμφανίσεώς της. Οἱ νομίζοντες ὅτι ἔχει αὕτη τὴν προέλευσίν της εἰς τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων, εἰς ἣν ὀφείλει δῆθεν καὶ τὴν στρατιωτικὴν του ιδιότητα ὁ ἅγιος⁴,

¹ Πράγματι ἡ Θεσσαλονίκη διὰ τὸν ἅγιον Δημήτριον δὲν εἶναι τυχαία τις πόλις: εἶναι ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς του, ἐδῶ ἔζησε καὶ ἐμαρτύρησε, ἐδῶ ἠουχάζουν τὰ λείψανά του, ἐδῶ ἐξακολουθεῖ νὰ ζῆ τὸ ὄνομά του, νὰ εορτάζεται ἡ μνήμη του. Διὰ τοῦτο τὴν προασπίζει ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς της, ἀπὸ ἐπιδημίας, ἀσθενείας, λιμούς, σεισμούς κλπ. Προτιμᾷ νὰ εὐρίσκειται μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του καὶ νὰ συμμερίζεται τῶν θλίψεων των, παρὰ νὰ διατριβῆ «μεταξὺ τῶν ἀγγέλων τοῦ οὐρανοῦ». Εἶναι ὁ φιλόπολις, ὁ φιλόπατρις, ὁ ὠσοίπολις, ἡ προσωποποιήσις τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσίωσας τοῦ Ἑλληνος πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα. Ἀληθῶς πόσας φορὰς δὲν θὰ εἶχον ἀπολέσει τὸ θάρρος των καὶ δὲν θὰ εἶχον ἐνδώσει εἰς τὰς κατὰ καιροὺς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων τότε σλαυικῶν φύλων οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλονίκης, ἐὰν δὲν εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι παρὰ τὸ πλευρόν των μάχεται καὶ ὑπερασπίζει τὴν πόλιν «ὁ δεσπότης μετὰ θεὸν τῆς Θεσσαλονίκης» στρατηλάτης Δημήτριος, περὶ τῆς προσωπικῆς παρουσίας τοῦ ὁποίου, δὲν ἦσαν μόνον αὐτοὶ πεπεισμένοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐχθροὶ των· ταύτην ἐπιστοποιοῦν οὐ μόνον οἱ ἐκάστοτε συλλαμβανόμενοι αἰχμάλωτοι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἑβραῖοι κάτοικοι Θεσσαλονίκης!

² Ἐν τούτοις ἐλάχιστα ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ εἰς τὰ κείμενα ταῦτα περιεχόμενα πολῦτιμοι ἱστορικαὶ εἰδήσεις ὑπὸ τῶν περὶ τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου καὶ ἰδιαιτέρως τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦδε ἀσχοληθέντων.

³ Ἐκ τῶν κειμένων τοῦ ἁγίου Δημητρίου πληροφοροῦμεθα π. χ. τὸ πρῶτον, ὅτι ὁ Ἐπαρχος τοῦ Ἰλλυρικῆ εἶχε καὶ τὴν γενικὴν ἀρχηγίαν ἐπὶ τῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν του σταθμενόντων στρατευμάτων, ἐνῶ ἐπὶ Διοκλητιανοῦ καὶ Κωνσταντίνου τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπάρχου τούτου εἶχε καθαρῶς διοικητικὸν χαρακτῆρα. Πβλ. H. Gelzer, Die Genesis σελ. 42.

⁴ E. Lucius, Die Anfänge des Heiligenkultus σελ. 226. Πβλ. καὶ H. Usener, Göttliche Synonyme σελ. 370, ὅστις ὅμως δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων διαφέρουν καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφήν καὶ ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ἀπὸ τὴν λατρείαν τῶν ἀρχαίων ἡρώων.

δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὸ παλαιότερον σφζόμενον συναξάριον δὲν φέρεται οὗτος ὡς ὀπλίτης¹. Τὴν ιδιότητα ταύτην προσέλαβεν ὠρισμένως βραδύτερον, εἰς ἐποχὴν δηλαδή, καθ' ἣν ἡ ιδιότης τοῦ στρατιώτου εἶχε μεγάλην σημασίαν· μέχρι τότε ὁ ἅγιος ἦτο ἄπλοῦς μάρτυς, πιθανώτατα διάκονος. Ὅτι ὁμως παρηγκώνισε τὴν λατρείαν τῶν Καβείρων ἀποδεικνύει ἡ ἱστορία τῆς ἐν τῇ φυλακῇ καὶ παρὰ τὸ παλαιὸν στάδιον καὶ λουτρὸν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης ὑπὸ τοῦ ἁγίου κατατροπώσεως τοῦ σκορπίου, ἀκόμη καὶ ἐὰν ἀποδειχθῇ, ὡς εἶναι πιθανόν, ὅτι ὁ τύπος οὗτος παρεισέδυσε εἰς τὰ κείμενα τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἴτε ἐκ τῆς γραπτῆς εἴτε ἐκ τῆς προφορικῆς, ξένης πρὸς τὴν λατρείαν αὐτοῦ, παραδόσεως. Εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ὁδηγεῖ ἡμᾶς καὶ τὸ γεγονός τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ ναοῦ αὐτοῦ ἐν Θεσσαλονικῇ παρὰ τὸ παλαιὸν στάδιον καὶ λουτρὸν. Βέβαιοι εἶναι ἐν τούτοις ὅτι εἰς τὸ παλαιότερον μαρτυρολόγιον τῆς Θεσσαλονίκης δὲν ἀναγράφεται ἅγιος ὑπὸ τὸ ὄνομα Δημήτριος, τοῦναντίον δὲ εἰς τὸ ἐπὶ παλαιότερου ἑλληνικοῦ μαρτυρολογίου βασιζόμενον συριακόν, ἀναφέρεται «διάκονος καὶ μάρτυς Δημήτριος ἐν Σιρμίφ» λατρευόμενος. Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ ἄριστος γνώστης τῆς ἑλληνικῆς ἀγιολογίας H. Delehaye, θεωρεῖ πιθανὸν ὅτι ἡ λατρεία τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Σιρμίφ εἶναι παλαιότερα τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ². Καὶ ἡ ἐν Σιρμίφ τελευταίως ἀνακαλυφθεῖσα παλαιοχριστιανικὴ Βασιλικὴ τοῦ 5^{ου} αἰῶνος ἦτο πιθανώτατα ἀφιερωμένη εἰς τὸν ἅγιον Δημήτριον.

¹ Ἀλλὰ καὶ ἡ παλαιότερα ἱστορία τῆς ἐπὶ Μαξιμιανοῦ μονομαχίας καὶ τῆς ἡττης τοῦ ἐκ Σιρμίου «πρωταθλητοῦ» Λυαίου ὑπὸ τοῦ Θεσσαλονικέως

¹ Βλ. H. Delehaye, *Saints militaires* σελ. 112 - 114. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἀγιολογικῶν κειμένων πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὑπαρξίς καὶ ἡ λατρεία ἐνὸς ἁγίου δὲν ἐξαρτᾶται γενικῶς ἀπὸ τὴν γνησιότητα ἢ μὴ ἐνὸς ἀγιολογικοῦ κειμένου, οὔτε δὲ καὶ ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ συναξαρίου του. Ἐνίοτε μάλιστα συμβαίνει ἀγιολογικόν τι κείμενον νὰ καταπνιξῆ σὺν τῷ χρόνῳ τὴν λατρείαν ἐνὸς ἁγίου.

² Πβλ. *Saints militaires* σελ. 69, 107 - 108, *Les origines du culte des martyrs* σελ. 228, *Les recueils antiques des miracles des saints* σελ. 57. — Τοῦτο εἰς πείσμα τοῦ Σέρβου «ἱστορικοῦ» (!) Στανόγεβιτς, ὅστις εἰς ἄρθρον του δημοσιευθὲν τὸ 1935 εἰς τὴν «Πολίτικα» τοῦ Βελιγραδίου παροτρύνει τοὺς σλαύους χωρικοὺς νὰ πετάξουν τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀπὸ τὰς οἰκίας καὶ τὰς ἐκκλησίας των καὶ νὰ διαγράψουν τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸ Ἡμερολόγιον, ἐπειδὴ ὁ ἅγιος συμβολίζει τὴν νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ σλαυισμοῦ (Βλ. Ἐφημ. «Πρωτὰν» Ἀθηνῶν 13 Νοεμβρ. 1935: Τὰ σχολήκια τῆς Ἱστορίας (Μυριβήλης). Παρέλαβε μόνον ὁ ἱστορικός οὗτος τοῦ «γλυκοῦ γεροῦ» νὰ ἀπαίτησιν καὶ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ὀνόματος τοῦ παρὰ τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ Σιρμίου συνοικισμοῦ «Μητροβίτσα» (= Δημητροβίτσα), ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ 12^{ου} αἰῶνος χρεωστεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἀκριβῶς εἰς τὴν ἐν Σιρμίφ παλαιὰν λατρείαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἄλλ' ἄς ἔχῃ ὑπομονὴν ὁ Στανόγεβιτς, πολὺ πιθανὸν νὰ εὐρεθῇ εἰς τὸ μέλλον ἀγιογράφος κατὰ τὸ πρότυπον τῶν παλαιῶν, ὅστις, ἐπὶ τινος ἐξωτερικοῦ γεγονότος βασιζόμενος, θὰ πλέξῃ διήγησιν περὶ τὸν «δυσσεβῆ Σκλαβηνόν», καθ' ἣν θὰ προσέρχεται οὗτος μετανοημένος πρὸς τὸν «πάντοτε μοχθοῦντα καὶ μεριμνῶντα ὑπὲρ ἀναξίων δούλων τρισαριστέα ἁγ. Δημήτριον» καὶ θὰ ὁμολογῇ πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν!

χριστιανού Νέστορος εις τὸ στάδιον τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως ἐπίσης ἡ ἱστορία τῆς ἰάσεως τοῦ ἐπάρχου τοῦ Σιρμίου Λεοντίου καὶ βραδύτερον τοῦ ἐπίσης ἐπάρχου Μαρριανοῦ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τῆς Θεσσαλονίκης συμβολίζουν πιθανώτατα καὶ τὰς μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων ποικίλας σχέσεις, τὸν ἀνταγωνισμόν των καὶ τὴν ἐν τέλει ὑπερίσχυσιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ δὲ ἀνοικοδόμησις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἐν Θεσσαλονίκη ὑπὸ τοῦ ἱαθέντος ἐπάρχου Λεοντίου, ἡ μεταφορὰ ὑπ' αὐτοῦ μέρους τῆς χλαμύδος καὶ τοῦ δακτυλίου τοῦ ἁγίου ἐκ Θεσσαλονίκης εἰς τὸ Σίρμιον καὶ ἡ ἐκεῖ κατοπιν ὑπὸ τοῦ ἰδίου Λεοντίου ἀνέγερσις ναοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ Δημητρίου πιστοποιοῦν συγχρόνως τὴν ὑπαρξίν ἔριδος μεταξὺ Σιρμίου καὶ Θεσσαλονίκης περὶ τῆς κατοχῆς τῶν λειψάνων αὐτοῦ¹. Δὲν εἶναι ἐπίσης διόλου ἀπίθανον νὰ μετεφέρθησαν τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου ἐξ ἄλλου τινὸς τόπου εἰς τὴν παρὰ τὸ ἀρχαῖον στάδιον καὶ λουτρὸν ἀνοικοδομηθεῖσαν Βασιλικὴν τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, παρὰ τὴν διαβεβαίωσιν τῶν σχετικῶν κειμένων, ὅτι αὕτη ἐκτίσθη ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἁγίου².

Ἐπειτα ὁ εἰς τὰ κείμενα τοῦ ἁγ. Δημητρίου βραδύτερον παρεισδύσας γνωστὸς καὶ ἐκ διηγήσεων θαυμάτων ἄλλων ἁγίων τύπος τῆς συνοδευούσης τὸν ἅγιον Κυρίας Εὐταξίας³, ὁ τύπος τῆς μετακομιδῆς χώματος ἐκ τοῦ παρὰ τὴν σορὸν τοῦ ἁγίου χώρου καὶ ἄλλοι τινὲς ἁγιολογικοὶ τύποι, ἰδίως ὅμως αἱ πολύτιμοι ἱστορικαὶ εἰδήσεις, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰς διαφόρους περιγραφὰς ἐπιδημιῶν, σεισμῶν καὶ ἐπιδρομῶν διαφόρων βαρβάρων λαῶν κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἀποδεικνύουν συγχρόνως τὴν ὑφισταμένην σχέσιν τῶν κειμένων τούτων πρὸς τὴν σύγχρονον λογοτεχνίαν, τὴν χρονογραφίαν καὶ τὴν μεσαιωνικὴν ἐν γένει μυθολογίαν. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐξακριβωσις ἐπομένως τῆς ἐμφανίσεως τῶν τύπων τούτων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν διαφόρων ἱστορικῶν γεγονότων ἀφ' ἑτέρου θὰ εἶχε μεγάλην σημασίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρακολούθησις τοῦ δημοφιλοῦς τούτου ἁγίου εἰς τὴν νεοελληνικὴν παράδοσιν θὰ εἶχε νὰ παρουσιάσῃ τι τὸ ἐνδιαφέρον· ἀρκεῖ νὰ ὑπενθυμίσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς μνήμης του (ἡ 26 Ὀκτωβρίου) ἐλαμβάνετο ὡς χρονικὸν ὄριον διαφόρων συναλλαγῶν, συμβάσεων, εἰς τινὰ δὲ μέρη ἴσως καὶ καταβολῆς φόρων.

Τὰ ὀλίγα καὶ γενικὰ ταῦτα ἀρκοῦν, ἵνα πείσουν πόσον ἀναγκαῖα θὰ ἦτο ἡ συστηματικὴ συγκέντρωσις ὅλων τῶν παραδεδομένων κειμένων καὶ λαϊκῶν

¹ Τοιαύτας ἐριδας μεταξὺ πόλεων συναντῶμεν συχνὰ εἰς τὰ συναξάρια τῶν ἁγίων· πβλ. π.χ. τὴν περὶ τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἔριν μεταξὺ τῶν πόλεων Ἀμασείας καὶ Εὐχαΐτων (Α. Σιγάλα, Ἀωνύμου Βίος καὶ ἀνατροφή τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Τήρωνος. Ἐπετ. Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν 2 (1925) σελ. 226).

² Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος συναντῶμεν τὴν συνήθειαν τῆς μεταφορᾶς λειψάνων ἁγίων εἰς ἤδη ὑπάρχοντα μεγαλοπρεπῆ ὁμώνυμον ναόν. Πβλ. π.χ. τὴν μετακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ ἁγ. Θεοδώρου ἐκ τῆς Ἀμασείας εἰς τὰ Εὐχαΐτα. Πβλ. καὶ H. Delhaye, Saints militaires σελ. 108, E. Lucius, Die Anfänge σελ. 276.

³ Τὸν ἁγ. Θεόδωρον π.χ. συνοδεύει ἀπὸ τοῦ 11^{ου} (;) αἰῶνος ἡ Εὐσεβία.

παραδόσεων περὶ τοῦ ἁγ. Δημητρίου καὶ ἡ ἐξέτασις αὐτῶν ἀπὸ φιλολογικῆς, ἱστορικῆς, λαογραφικῆς καὶ ἱστορικοθρησκευτικῆς ἀπόψεως.

Ὁ ἐξετάζων ἐν τούτοις τοιοῦτου εἴδους κείμενα εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφερθῇ εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐγράφησαν ταῦτα, ἐπειδὴ μὲ τὴν ἐξέτασιν κειμένων χριστιανικοῦ περιεχομένου συμβαίνει ὅτι καὶ μὲ τὴν ἐξέτασιν ἔργου τινὸς τέχνης. Ὅστις δηλαδὴ ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ ἐρμηνεύσῃ ἔργον τι τέχνης, χωρὶς συγχρόνως νὰ γνωρίζῃ καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τοῦ δημιουργοῦ τοῦ ἔργου, θὰ κατορθώσῃ ἴσως νὰ ἀνεύρῃ τὴν σχολὴν εἰς ἣν ἀνήκει τοῦτο, νὰ ἐξακριβώσῃ ἴσως καὶ τὴν συγγένειαν διαφόρων τύπων καὶ μορφῶν, ὅχι ὅμως νὰ μᾶς ἐξηγήσῃ, τί ἤθελε νὰ εἴπῃ εἰς τοὺς συγχρόνους του ὁ δημιουργός. Καὶ τὰ συναξάρια εἶναι ποιήσεις, τῆς ὁποίας τὰ αἷτια καὶ τοὺς τύπους εἶναι πολλάκις δύσκολον νὰ ἐξακριβώσωμεν, νὰ διακρίνωμεν δηλαδὴ τί εἶναι δημιουργία, τί δάνειον, τί παράδοσις, τί μῦθος καὶ τί ἱστορία¹. Διὰ τοῦτο δὲ ἄς τονισθῇ καὶ ἐνταῦθα, ὅτι δὲν ὑπάρχει πεδῖον τῆς κριτικῆς τῶν κειμένων καὶ τῆς ἱστορικῆς κριτικῆς ἐν γένει δυσκολώτερον καὶ ἀκανθωδέστερον ἀπὸ τὴν συστηματικὴν μελέτην τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων καὶ τῶν τύπων αὐτῶν. Μόνον ὅμως διὰ τῆς συστηματικῆς ἐξετάσεως τῶν κειμένων τούτων θὰ κατορθώσωμεν νὰ παρακολουθήσωμεν τὸ συναξάριον εἰς τὴν ἐξέλιξίν του, νὰ ἀνεύρωμεν τοὺς τύπους τῶν διηγήσεων καὶ τὰ ἱστορικὰ αἷτια τὰ γεννήσαντα τὰ κείμενα², τὴν σχέσιν τούτων πρὸς τὴν σύγχρονον λογοτεχνίαν καὶ τὴν μεσαιωνικὴν μυθολογίαν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ προχωρήσωμεν ἀπὸ τὰς ὑποκειμενικὰς καὶ τὰς αἰσθηματικὰς ἐντυπώσεις εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων. Ἡ κατωτέρω ἔκδοσις σκοπὸν ἔχει νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν ἀπώτερον τοῦτον σκοπὸν.

2. Συγγραφεύς, περιεχόμενον καὶ πηγαι τοῦ κειμένου

Ὁ Νικήτας, ἐκ Μαρωνείας τῆς Θράκης καταγόμενος, κατ' ἀρχὰς ἀρχιδιάκονος καὶ χαρτοφύλαξ ἐν Κων/πόλει, ἐχημάτισε κατόπιν ἐπὶ Μανουὴλ Α' Κομνηνοῦ (1148 - 1180) Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ὁπαδὸς τῶν «Ἐνωτικῶν» ὑπεστήριξε τὰς προσπάθειάς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ πρὸς ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ διὰ συγγραμμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων σφίζονται μέχρι σήμερον ἔξ διαλόγοι, γνωστοὶ εἶτε ἔξ ἐκδεδομένων ἀποσπασμάτων εἶτε ἐκ κωδίκων, οἱ ὁποῖοι τοὺς διέσωσαν. Ὑπὸ τὸ ὄνομά του φέρονται καὶ ἄλλα τινὰ ἔργα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτα: ὕμνοι τινὲς ἐκκλησιαστικοί, ἔνδεκα ἀνα-

¹ Ἡ χριστιανικὴ φαντασία εὔρε διεξοδὸν εἰς τὰ συναξάρια καὶ τὰς διηγήσεις τῶν θαυμάτων τῶν ἁγίων ἀκόμη καὶ οἱ ὀρθολογισταὶ Ἀρειανοὶ ἐδημιούργουν συναξάρια ἰδικῶν τῶν μαρτύρων καὶ ἁγίων.

² Οἱ τύποι, τοὺς ὁποίους συναντῶμεν εἰς τὰ διάφορα συναξάρια, δυνατὸν νὰ εἶναι δάνεια, τὰ αἷτια ὅμως τὰ προκαλέσαντα τὴν γένεσιν τῶν διαφόρων κειμένων εἶναι νέα.

θεματισμοί και τινά αγιολογικά κείμενα, μεταξύ τῶν ὁποίων και ὁ καιωτέρω δημοσιεύμενος λόγος εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Δημητρίου¹.

Τὴν αἰτίαν τῆς συγγραφῆς τοῦ λόγου εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Δημητρίου μανθάνομεν παρ' αὐτοῦ τοῦ Νικήτα: προσφέρει οὗτος τοὺς «βραχεῖς και ἀκαλλεῖς» τούτους λόγους ὡς «ἀμοιβὴν» διὰ τὰς πολλὰς εὐεργεσίας, ὧν ἔτυχε παρὰ τοῦ ἁγίου. Οἱ «λόγοι» οὗτοι ἐπραγματεύοντο τὸ μαρτύριον και τὰ θαύματα τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐπειδὴ ὅμως «σὺν ἀντιλήψει τοῦ θεομάρτυρος προεκδέδοται τὸ μαρτύριον», διὰ τοῦτο τονίζει ὁ Νικήτας, ὅτι θὰ πραγματοποιηθῆ ἔνταῦθα μόνον τὰ θαύματα και μάλιστα τὰ «κεφαλιαιωδέστερα» και ἐποικοδομητικώτερα ἐξ ὅλων. Ἴνα ὅμως συνδέσῃ τὴν διήγησιν τῶν θαυμάτων πρὸς τὴν τοῦ μαρτυρίου, ἵνα μείνῃ «τὸ ὅλον τῆς ὑποθέσεως ἀδιαίρετον», ὡς λέγει, προτάσσει ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς τιμίας τοῦ «τρισαριστέως» σοροῦ, ἢ ὁποία, ὅτε παρήλθεν «ὁ βαρὺς ἐκεῖνος χειμὼν τῆς εἰδωλομανίας, διελαμπρύνετο μάλα φαιδρῶς ταῖς περικοσμῆσεσιν».

Ὁ Νικήτας κατὰ ταῦτα συνέγραψε και διήγησιν περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγ. Δημητρίου, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ κείμενον δὲν σώζεται σήμερον.

Μετὰ τὸ σύντομον προοίμιον τοῦ εἰς τὰ θαύματα λόγου, διηγεῖται ὁ Νικήτας τὸ γνωστὸν περὶ τῆς ἰάσεως τοῦ Ἐπάρχου Λεοντίου θαῦμα, ἔπειτα δὲ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐν συνεχείᾳ δίδει σύντομον μὲν, ἀλλ' ἀρκετὰ ἐνδιαφέρουσαν περιγραφὴν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ και τοῦ ἐν αὐτῷ κιβωρίου. Κατόπιν ἀκολουθεῖ τὸ θαῦμα περὶ τῆς τοῦ Δουνάβεως περαιώσεως τοῦ Λεοντίου και τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐν Σιρμίῳ ἀνεγέρσεως ἑτέρου ναοῦ εἰς τιμὴν τοῦ ἁγ. Δημητρίου.

Μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἀντλεῖ τὰς εἰδήσεις του ὁ Νικήτας ἐξ «ἀρχαιοτέρων ἀντιγράφων», ὡς ὁ ἴδιος λέγει, παλαιότερων τῆς πρώτης μεγάλης συλλογῆς θαυμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου, τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος ἀκμάσαντα Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεσσαλονίκης Ἰωάννην. Ὡς τονίζει αὐτὸς οὗτος ὁ Νικήτας, παρέλαβε μὲν τὰς «ὑποθέσεις» τῶν θαυμάτων ἐκ τῶν παλαιότερων τούτων ἀντιγράφων, ὡς εἶχον, τὴν διήγησιν ὅμως ἀλλαχοῦ μὲν ἐσυντόμεισεν, ἀλλαχοῦ δέ, ὁσάκις ἐνόμιζε ὅτι παρελείφθη τι, συνεπλήρωσεν· ὅ,τι δὲ πάλιν δὲν ἦτο σύμφωνον μὲ τὰς ὑποθέσεις, τὸ περιέκοψεν. Τὰ ἀρχαιότερα ταῦτα ἀντίγραφα περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ Νικήτας δὲν διεσώθησαν², ἵνα ἴδωμεν τὴν ἔκτασιν τῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας ἐπέφερον εἰς αὐτὰ οὗτος. Πάντως, ἐὰν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τῶν μεταβολῶν, τὰς ὁποίας ἐπέφερε εἰς τὰ διὰ τὸ

¹ Πβλ. Α. Ehrhard, ἐν Κ. Krumbacher, Geschichte der byzant. Literatur (2 München 1897) σελ. 89, ἐνθα ὁ λόγος οὗτος εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγ. Δημητρίου δὲν σημειοῦται ἰδιαιτέρως.

² Τοῦλάχιστον δὲν τὰ συναντῶμεν μεταξύ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντων κειμένων περὶ τοῦ ἁγ. Δημητρίου.

ἄλλο μέρος τοῦ κείμενου χρησιμοποιοιθέντα κείμενα, αἱ ὑπ' αὐτοῦ ἐπενεχθεῖσαι τροποποιήσεις δὲν ἦσαν πράγματι οὐσιαστικά, ἀλλὰ μᾶλλον ἀφώρων εἰς τὴν μορφήν καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς διηγήσεως.

Ἐφεξῆς ὁ Νικήτας ἔχει ὡς πηγὴν τὴν ἐπανελημμένως ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων χρησιμοποιοιθεῖσαν καὶ ἤδη μνημονευθεῖσαν συλλογὴν θαυμάτων τοῦ ἁγ. Δημητρίου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Ἰωάννου. Καὶ ἐνταῦθα βεβαιοῖ ἡμᾶς ὁ Νικήτας ὅτι δὲν μετέβαλε τὰς ὑποθέσεις τῶν θαυμάτων, ἐσυντόμεισε τὴν διήγησιν ὅμως διὰ τὸ «εὐμαθὲς καὶ εὐσύνοπτον». Πράγματι παραβάλλοντες τὴν διήγησιν τοῦ Νικήτα πρὸς τὴν σημερινὴν μορφήν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν μᾶς παρουσιάζεται τὸ κείμενον τοῦ Ἰωάννου, θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀληθῶς ὁ Νικήτας δὲν μεταβάλλει μὲν τὰς ὑποθέσεις, ἐκθέτει ὅμως συντομώτερον τὰ γεγονότα. Ἐν τούτοις τὴν σειρὰν τῶν θαυμάτων τῆς διασωθείσης συλλογῆς τοῦ Ἰωάννου δὲν ἀκολουθεῖ ἀκριβῶς. Πρὸς καλυτέραν ἐπισκόπησιν τῆς διαφορᾶς ταύτης παραθέτω τὰς ἐπικεφαλίδας ἑνὸς ἐκάστου κείμενου τούτων χωριστά.

*Συλλογὴ Ἰωάννου*¹

- 1) Περὶ τοῦ ἀπελιπισθέντος ἐπάρχου Μαρριανοῦ.
- 2) Περὶ τοῦ τὴν αἰμόρροϊαν ἔχοντος ἐπάρχου
- 3) Περὶ τοῦ λοιμοῦ.
- 4) Περὶ τῶν δαιμονιῶντων.
- 5) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν λειψάνων τοῦ μάρτυρος.
- 6) Περὶ τοῦ ἀργυρέου θρόνου.
- 7) Περὶ Ὁνησιφόρου τοῦ παραμοναρίου.
- 8) Περὶ τῆς ἐν λιμῷ προνοίας τοῦ μεγαλομάρτυρος.
- 9) Ἔτερον περὶ τῆς ἐν λιμῷ προνοίας τοῦ μάρτυρος.
- 10) Περὶ τῆς κυρίας Εὐταξίας.
- 11) Περὶ τοῦ βλασφημήσαντος ἐπάρχου.
- 12) Περὶ τοῦ ἐν τῷ κιβωρίῳ γενομένου ἔμπρησμοῦ.
- 13) Περὶ τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως.
- 14) Περὶ τοῦ τραγικοῦ.
- 15) Περὶ τῆς ὀπτασίας τοῦ ἰλλουστρίου.

*Συλλογὴ Νικήτα*²

- 1) Περὶ Μαρριανοῦ τοῦ ἐπάρχου τῆς ἰάσεως.
- 2) Περὶ τοῦ τῆς αἰμορροΐας ἰαθέντος.
- 3) Περὶ τῆς τοῦ δαιμονιῶντος ἰάσεως (4).
- 4) Περὶ λύσεως τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως (13).
- 5) Περὶ τοῦ ρυσθέντος τῆς αἰχμαλωσίας ἐπισκόπου.
- 6) Περὶ τοῦ πορισμοῦ τῶν μαρμάρων.
- 7) Περὶ τῆς λοιμώδους νόσου τῆς πόλεως (3).
- 8) Περὶ λύσεως τοῦ λιμοῦ τῆς πόλεως (8).
- 9) Περὶ τῆς κυρίας Εὐταξίας (10).
- 10) Περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν λειψάνων τοῦ μάρτυρος (5).
- 11) Περὶ τοῦ ἔμπρησμοῦ τοῦ κιβωρίου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ τῶν βαρβάρων διώξεως (12).
- 12) Περὶ τοῦ ἰλλουστρίου (15).
- 13) Περὶ τοῦ ἐν τῷ ναῷ θρόνου ἱερατικοῦ (6).
- 14) Περὶ Ὁνησιφόρου τοῦ νεωκόρου (7).

¹ Migne, P. G. 116, 1204-1324.

² Οἱ ἐντὸς παρενθέσεως ἀριθμοὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰωάννου.

Ἐκ τῆς παραθέσεως ταύτης τῶν ἐπικεφαλίδων, ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν σειρὰν τῶν θαυμάτων μεταξὺ τῶν δύο κειμένων, παρατηροῦμεν καὶ ἄλλο τι. Ὁ λόγος τοῦ Νικήτα παραλείπει τὰ ὑπ' ἀριθ. 9, 11 καὶ 14 θαύματα τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰωάννου, τοῦναντίον δὲ προσθέτει τὰ ἐκ τῆς δευτέρας ἀνωνύμου συλλογῆς τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγ. Δημητρίου γνωστὰ ἤδη θαύματα περὶ τοῦ Ἐπισκόπου Κυπριανοῦ (ἀριθ. 5 καὶ 6). Ὡστε πρέπει νὰ συμπεράνωμεν εἴτε ὅτι ὁ Νικήτας εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἀντίβολον διάφορον τῆς μορφῆς ὑπὸ τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται σήμερον ἡ συλλογὴ τοῦ Ἰωάννου, τὸ ὁποῖον δηλαδὴ περιεῖχε μὲν τὰ περὶ τοῦ Ἐπισκόπου Κυπριανοῦ θαύματα, παρέλειπεν ὅμως τὰ τρία ἄλλα ὑπ' ἀριθ. 9, 11 καὶ 14, εἴτε ὅτι ἐν συνειδήτως μετέβαλεν ὁ Νικήτας τὴν σειρὰν, ἀφαιρέσας τρία καὶ προσθέσας συγχρόνως δύο ἕτερα. Εἰς ἐμὲ φαίνεται τὸ πρῶτον μᾶλλον πιθανόν. Πάντως διὰ τὴν διαλεύκανσιν τοῦ σκοτεινοῦ τούτου σημείου πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ ἡ παράδοσις τοῦ ἐκδεδομένου κειμένου τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ περὶ τοῦ Κυπριανοῦ θαύματος¹. Τοῦτο ὅμως ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τῆς παρουσίας πραγματείας.

Ὁ Νικήτας, ὡς εἶδομεν, ἐχρησιμοποίησε τὴν γραπτὴν καὶ ὄχι τὴν προφορικὴν παράδοσιν. Ἐκ τῶν δύο ὅμως πηγῶν, τὰς ὁποίας ἀναφέρει, ἡ μὲν πρώτη, ὡς φαίνεται, ἐχάθη, ἡ δὲ δευτέρα—ἡ συλλογὴ τοῦ Ἰωάννου—διεσώθη, ἀλλὰ πιθανώτατα ὑπὸ μορφὴν διάφορον ἐκείνης, τὴν ὁποίαν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Νικήτας. Ἡ παρατήρησις πάντως αὐτοῦ τούτου τοῦ Νικήτα, ὅτι δὲν θὰ ἐκθέσῃ «καινὸν μὲν τοι καὶ πλεον οὐδὲν τῆς πάλαι ἱστορίας» φαίνεται εἰλικρινής. Οἱ ρήτορες προτιμοῦν συνήθως τὸ ἔτοιμον ὑλικόν. Μόνον ὁ τρόπος καὶ ἡ μορφή ὑπὸ τὴν ὁποίαν διηγεῖται ὁ Νικήτας τὰ θαύματα εἶναι διάφορος. Τὴν διήγησίν του διακρίνει σχετικὴ σαφήνεια, ἀποφυγὴ κενῶν φράσεων καὶ ὑπερβολικῶν ρητορικῶν σχημάτων καὶ σχετικὴ συντομία· τὸ ὕφος του εἶναι ἤρεμον, ἀκόμη καὶ ὅταν διηγεῖται ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης. Τοῦτο πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἰδιουγκρασίαν τοῦ Νικήτα ἀπ' ἐνός, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἐποχῆς του, καθ' ἣν εἶχον ἀνακοπῇ αἱ κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπιδρομαὶ τῶν σλαβικῶν φύλων καὶ ἐπεκράτει σχετικὴ εἰρήνη εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ εἰσέλθω ἐνταῦθα περισσότερον εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν θαυμάτων ἐπιφυλάσσομαι ὅμως νὰ πράξω τοῦτο ἄλλοτε, ἐν συνδυασμῶ μετὰ τὸ περιεχόμενον τῶν λοιπῶν σφζομένων κειμένων περὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Οὕτω προχωρῶ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παραδόσεως τοῦ λόγου τούτου τοῦ Νικήτα.

¹ Πβλ. Migne, P. G. 116, 1204-1324 καὶ 1377-1384. Πάντως ἡ παράδοσις τοῦ λόγου τοῦ Νικήτα ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ σημερινὴ μορφή τοῦ κειμένου τῆς συλλογῆς τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγ. Δημητρίου ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπ. Ἰωάννου εἶναι ἐλλιπής.

3. Παράδοσις τοῦ κειμένου

α') Περιγραφή τῶν χειρογράφων.

Εἰς γνῶσίν μου περιήλθον τρία χειρόγραφα περιέχοντα ὁλόκληρον ἢ μόνον ἐν μέρει τὸ κείμενον τοῦ Νικήτα. Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ ἑξῆς.

Q 1. Κώδιξ Κουηρινανὸς (Brescia) ἑλλην. A. III 3

Ἐκ χάρτου μεγέθους, 0,284 × 0,195, ἐκ 571 φύλλων συγκείμενος καὶ ὑπὸ διαφόρων χειρῶν καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς (XIV-XVI αἰῶν.) γραφεῖς, περιέχει 115 διάφορα κείμενα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀγιολογικοῦ περιεχομένου. Τὸ κείμενον τοῦ Νικήτα περιέχουν τὰ φύλλα 11^γ-23^γ, ἐκ τῆς γραφῆς δὲ συμπεραίνομεν ὅτι ἐγράφη τοῦτο κατὰ τὸν 14^{ον} ἢ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Ὁ γραφεὺς εἶναι πολὺ ἀπρόσεκτος, ἀνορθογραφεῖ, παραλείπει ἢ διαγράφει λέξεις, τὰς ὁποίας κατόπιν προσθέτει ἐνίοτε ὑπεράνω τῆς γραμμῆς ἢ εἰς τὸ περιθώριον, βασιζέται ὅμως ἐπὶ πολὺ καλοῦ ἀντιβόλου, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐτόνισα¹. Διὰ τὸ κείμενον τοῦ θαύματος «περὶ ἐμπρησμοῦ τοῦ κιβωρίου» ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του ὁ γραφεὺς ἄλλο ἀντίβολον, ὡς ὁ ἴδιος σημειοῖ παραπλεύρως τῆς ἐπικεφαλίδος αὐτοῦ εἰς τὸ περιθώριον: «ἐσφαλμένον τοῦτο εἰς τὸ ἀντίβολον, ὃ δε δὲ ἐστὶ σωόν». Πραγματικῶς ὅμως συνέβη τὸ ἐναντίον: τὸ χρησιμοποιοῦν νέον ἀντίβολον περιεῖχε τὸ κείμενον ἐν μέρει ἐσφαλμένως. Ἡ παρέκκλισις ὅμως αὕτη ἐκ τοῦ πρώτου ἀντιβόλου συνέβαλεν εἰς τὴν παράλειψιν ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ ἀμέσως ἐπομένου θαύματος «περὶ τοῦ Ἰλλουστρίου», τὸ ὁποῖον παραδίδει τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 χειρόγραφον Β. Ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Q παραλειφθὲν τοῦτο θαῦμα περιείχετο εἰς τὸ κείμενον τοῦ Νικήτα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία· τοῦτο ἀποδεικνύει ἰδίως ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ Q παραδοθεῖσα μεταβατικὴ φράσις «ἀλλ' ἐπανιτέον αὐθις ἐπὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ <τὰ> ἐν αὐτῷ θαύματα, ἵνα καὶ ὁ λόγος ἡμῖν καθ' ὁδὸν ἴη», ἢ ὁποία ἀκριβῶς προϋποθέτει τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ περὶ ἐμπρησμοῦ θαύματος, τὴν ὑποχρεωτικὴν παρεμβολὴν ἐπομένως τοῦ περὶ τοῦ Ἰλλουστρίου. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως τοῦτο· ἡ παρέκκλισις τοῦ χειρογράφου Q ἐκ τοῦ ἀντιβόλου του συνέβαλε πιθανώτατα εἰς τὴν παράλειψιν καὶ τοῦ τελευταίου «περὶ τοῦ Ὀνησιφόρου» θαύματος, τοῦ ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2 χειρογράφου Β παραδοθέντος.

Ἐκάστου θαύματος προηγεῖται ἐπικεφαλὴς δι' ἐρυνθῆς μελάνης, εἰς τὸ αὐτὸ ὅμως εἶδος γραφῆς, παρατίθεται δὲ ἐκάστοτε καὶ ὁ αὔξων ἀριθμὸς τοῦ

¹ Des Chrysippos von Jerusalem, Enkomion auf den hl. Theodoros Teron (Leipzig 1921) σελ. 19 - 21 καὶ 45 - 46.

θαύματος. Κεφαλαῖα ἀρχικά γράμματα ἄνευ τινὸς διακοσμήσεως συναντῶμεν ἐνίοτε. Τὸ κείμενον τοῦτο ἀντέγραψα πρὸ εικοσιτετραετίας περίπου¹.

B 2. *Κώδιξ Βαροκκιανὸς (Oxford) ἑλλην. 131*

Ἐκ χαρτου, μεγέθους 0,25 × 0,16, ἐκ φύλλων 4 + 536 συγκείμενος καὶ ὑπὸ διαφόρων χειρῶν κατὰ τὸν 14^{ον} καὶ 15^{ον} αἰῶνα γραφεῖς, περιέχει διάφορα κείμενα θρησκευτικοῦ καὶ κοσμικοῦ περιεχομένου. Τὰ φύλλα 523-534 περιέχουν τὸ κείμενον τοῦ Νικήτα. Ἡ γραφή εἶναι εὐανάγνωστος, ἡ ὀρθογραφία ἐν γένει καλή· ἀπὸ τοῦ φύλλου 529 καὶ ἐξῆς τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι ἐφθαρμένον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς, ἡ δὲ φθορὰ αὕτη διήκει καθέτως διὰ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς ἐκάστης στήλης τοῦ κειμένου, οὕτως ὥστε ἡ ἀνάγνωσις νὰ καθίσταται ἀδύνατος, ἡ δὲ ἐκάστοτε συμπλήρωσις τοῦ κειμένου δύσκολος. Παρὰ τὴν φθορὰν ταύτην, ὡς εἴπομεν καὶ ἂνωτέρω, παραδίδει τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὀλόκληρον τὴν σειρὰν τῶν θαυμάτων τῆς συλλογῆς τοῦ Νικήτα. Ἄνωθεν τοῦ τίτλου ὑπάρχει ἐπισέλιδον κόσμημα δι' ἐρυθρᾶς μελάνης· ἀρχικά γράμματα δι' ἐρυθρᾶς μελάνης γεγραμμένα καὶ διακεκοσμημένα συναντῶμεν συχνάκις εἰς τὸ περιθώριον. Καὶ εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο προηγεῖται ἐκάστου θαύματος ἐπικεφαλὴς δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραφέως τοῦ κειμένου γραφείσης, χωρὶς ὅμως νὰ παρατίθεται συγρόνως καὶ αὔξων ἀριθμὸς τῶν θαυμάτων, ὡς συμβαίνει εἰς τὸ χειρόγραφον Q².

B1 3. *Κώδιξ Βαροκκιανὸς (Oxford) ἑλλην. 148*

Ἐκ χαρτου, μεγέθους 0,29 × 0,205, τοῦ 15^{ου} αἰῶνος, ἐκ φύλλων 338 συγκείμενος. Τὸ φύλλον 276^r περιέχει κακὴν διασκευὴν τοῦ «περὶ αἰχμαλωσίας τοῦ ἐπισκόπου Κυπριανοῦ» θαύματος. Ὁ ἀδέξιος οὗτος διασκευαστὴς προσπαθεῖ νὰ ἀπλοποιήσῃ δῆθεν τὴν γλῶσσαν τοῦ κειμένου, νὰ τὸ συντομεύσῃ διὰ τῆς παραλείψεως λέξεων ἢ φράσεων, χωρὶς ὅμως νὰ μεταβάλῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ περιεχομένου· ἐνίοτε μάλιστα παραλαμβάνει ὀλοκλήρους φράσεις αὐτολεξεί. Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου ὑπὸ τοῦ γραφέως τούτου μοῦ ἐπέβαλλον νὰ μὴ λάβω ὑπ' ὄψιν τοῦτο κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ νὰ παραθέσω τὴν παράφρασιν ταύτην αὐτούσιον ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ κάτωθεν τοῦ κειμένου, διακρίνων μόνον τὰς αὐτολεξεί παραληφθείσας φράσεις διὰ πλαγίων στοιχείων².

¹ Πλείονα περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ κώδικος τούτου βλ. ἐν E. Martini, *Catalogo di manoscritti greci esistenti nelle biblioteche italiane*: I, 1 (1896) σελ. 225-233 καὶ A. Sigalas, "Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 19-21.

² Πβλ. C. Van de Vorst et H. Delehay, *Catalogus codd. hagiographic. graec. Germaniae, Belgii, Angliae* (Bruxellis 1913) σελ. 303.

³ Πβλ. αὐτόθι σελ. 298-299.

β) Σχέσις καὶ χαρακτηρισμοὶ τῶν χειρογράφων.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιγραφῆς τῶν χειρογράφων γίνεται φανερόν ὅτι διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου θὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς δύο κώδικας Q καὶ B, οἱ ὅποιοι, ὡς εἶδομεν, παραδίδουν ὀλόκληρον ἢ σχεδὸν ὀλόκληρον (Q) τὸ κείμενον τοῦ Νικίτα.

Ἀκριβῆς παραβολὴ τῶν δύο τούτων χειρογράφων μεταξύ των ἀποδεικνύει ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐχρησίμωσεν ὡς ἀντίβολον τοῦ ἄλλου. Ἡ πρὸς τὸ τέλος τοῦ κειμένου, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἀνωμαλία εἰς τὸ Q, ἡ παράλειψις ὑπ' αὐτοῦ δύο θαυμάτων καὶ τινες ἄλλαι παραλλαγαὶ καὶ παραλείψεις λέξεων τινων ἀποκλείουν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἦτο ποτὲ δυνατόν νὰ χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς ἀντίβολον τοῦ χειρογράφου B.

Ἄλλ' οὐδὲ τὸ ἀντίθετον θὰ ἦτο δυνατόν, ἐπειδὴ ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων ἐκεῖνων, καθ' ἃς εἶναι φανερὰ ἢ ὑπὸ τοῦ B μεταβολὴ λέξεων τινων τοῦ πρωτοτύπου, τὰς ὁποίας ὅμως τὸ Q παραδίδει πιστῶς (π.χ. εὐπαραίτητον Q: ἀπαραίτητον B, μέθεξιν Q: μέθεσιν B, σπαραγμάτων Q: σπαραγμῶν B, πᾶσιν Q: πεῦσιν B, καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνος Q: καθηγημένος B κλπ.), ἐπανελημμένως τοῦτο παραλείπει λέξεις—κυρίως μόρια—ἀναγκαίας διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου.

Ἐν τούτοις αἱ παραλλαγαὶ αὗται εἶναι τόσον ἐπουσιώδεις, ὥστε μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ τὰς ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς γραφεῖς τῶν χειρογράφων τούτων καὶ νὰ δεχθῶμεν δι' ἀμφοτέρα τὰ χειρόγραφα κοινόν τι ἀντίβολον. Σφάλματά τινα κεχωρισμένως (γράφει π. χ. τὸ Q κατ' ἀρχὰς ἐφικνουμένης ὡς τὸ B, ἔπειτα διορθώνει τοῦτο εἰς τὸ ὀρθὸν ἐφικνουμένους· ἀλλαχοῦ πάλιν γράφει προθύμως, κατόπιν προσθέτει ὑπεράνω τοῦ ω ἐν ο, μεταβάλλον οὕτω αὐτὸ εἰς πρόθυμος, ὡς ἀκριβῶς ἔχει καὶ τὸ B· ἐξ ἄλλου τὸ B παρὰ τὸ ὀρθὸν μέθεξιν γράφει ἐσφαλμένως καὶ μέθεσιν· ὁμοίως παρὰ τὸ ὀρθὸν σπαραγμάτων παραδίδει καὶ τὴν γραφὴν σπαραγμῶν), σφάλματά τινα, λέγομεν, κεχωρισμένως, ἰδίως ὅμως κοινὰ σφάλματα εἰς ἀμφοτέρα τὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ κοινὸν αὐτῶν ἀντίβολον, ἐπιβεβαιοῦν τὴν ἄποψίν μας ταύτην. Ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ παραδείγματα: ὑπαρχος QB ἀντὶ ἔπαρχος, ἦκασιν QB ἀντὶ ἦκουσιν, προήκατο QB ἀντὶ προσήκατο, μηνιῶν QB ἀντὶ μηνίων, ἐξῶσε QB ἀντὶ ἔξωσε, ὠρᾶτο QB ἀντὶ ἐωρᾶτο, ἐωνηθῆναι QB ἀντὶ ὦνηθῆναι, ἱκετηρίοις QB ἀντὶ ἱκετηρίαις, καταθέσθαι QB ἀντὶ συγκαταθέσθαι, διασκευάσαι QB ἀντὶ διασκεδάσαι, τηνικάδε QB ἀντὶ τῆςδε κλπ.¹

¹ Τὸ πολὺ πολὺ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ἐνταῦθα, ὅτι δὲν ἀνάγονται μὲν ἀμέσως εἰς κοινόν τι ἀντίβολον τὰ δύο ταῦτα χειρόγραφα Q καὶ B, ὅτι ἐν τούτοις τὸ ἀντίβολον, εἰς ὃ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ἀναχθῶσιν, δὲν ἀφίσταται τούτων πολὺ.

Ἡ ἀποκατάστασις τοῦ κειμένου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δύο τούτων χειρογράφων εἶχε νὰ ὑπερπηδήσῃ τὰς γνωστὰς ἐκείνας δυσκολίας, αἱ ὁποῖαι συνήθως παρουσιάζονται κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἀγιολογικῶν κειμένων. Ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος κ. Χ. Χαριτωνίδης εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνην νὰ διεξέλθῃ μαζί μου τὸ κείμενον τοῦτο πρὶν ἀκόμη δοθῆ ἡ πρὸς δημοσίευσιν καὶ οὕτω νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀκόμη καλυτέραν ἀποκατάστασιν αὐτοῦ, δι' ὃ καὶ δημοσίᾳ τοῦτον εὐχαριστῶ.

Σημεῖα τῶν χειρογράφων

Q = Κώδιξ Κουηρινιανὸς (Brescia) ἑλλήν. Α. ΙΙΙ. 3, αἰῶν. XIV-XVI.

B = > Βαροκκιανὸς (Ὁξφόρδη) ἑλλήν. 131, αἰῶν. XIV-XV.

B₁ = > > > 148, αἰῶν. XV.

Σημειῶν ἄλλων ἐξήγησις

< > σημαίνει προσθήκην γραμμάτων ἢ λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἐλλείπουσιν ἐκ τοῦ κειμένου.

[ ] σημαίνει διαγραφὴν γραμμάτων ἢ λέξεων ἢ τίτλων παρεισαχθέντων εἰς τὸ κείμενον. + προσθέτει τὸ χ/φον.

om. παραλείπει > >

~ μεταβάλλει τὴν σειρὰν τῶν λέξεων.

corr. διορθώνει ὁ ἐκδότης.

1 ἢ 2 ὡς ἐκθέτης εἰς τὰς κάτωθεν τοῦ κειμένου παραλλαγὰς κεῖται πρὸς δήλωσιν λέξεως ἀπαντώσης πλέον ἢ ἅπαξ εἰς τὸν αὐτὸν στίχον.

χ/φον = χειρογράφων

BHG = Bibliotheca hagiographica graeca edid. Socii Bollandiani, ² Bruxellis 1909.

Ἀναγραφὴ τῆς κυριωτέρας βιβλιογραφίας

Acta Sanctorum Octobris τόμ. 4 σελ. 50-209. — Bibliotheca hagiographica graeca edid. Socii Bollandiani. ² Bruxellis 1909 σελ. 70-75. Ἐνταῦθα βλ. καὶ τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐκδόσεως κειμένου τοῦ ἁγίου Δημητρίου. — H. Delehaye, Les légendes grecques des Saints militaires. Paris 1909. — Τοῦ αὐτοῦ, Les origines du culte des martyrs. ² Bruxelles 1933 σ. 228 κέξ. — Τοῦ αὐτοῦ, Les recueils antiques de miracles des saints. Analecta Bollandiana 43 (1925) σ. 5-85. — Ἐμ. Δαυίδ, Τὰ Δημήτρια. Ἡμερολόγιον τῶν ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων. 2 (Κων/πολις 1906) σ. 399-402. — A. Ehrhard, ἐν Krumbachers, Geschichte der byz. Literatur (² München 1897) σ. 89-90. — H. Gelzer, Die Genesis der byzantin. Themenverfassung. (Abhandl. der sächs. Gesellsch. d. Wiss. XVIII, 5, Leipzig 1899) σελ. 35 κέξ. Θ. Ἰωάννου, Μνημεῖα ἀγιολογικά. Ἀθῆναι 1884 σελ. 40-114. — T. Laurent, Sur la date des églises St. Demetrius et Ste Sophie à Thessalonique. Byz. Zeitschr. 4 (1895) 420-434. — E. Lucius, Die Anfänge des Heiligenkultus. Tübingen 1904. — Migne, Patrologia Graeca τόμ. 116, 1081-1426-117, 917-919-151, 536-558. — Π. Παπαγεωργίου, Μνημεῖα τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ λατρείας τοῦ μεγαλομάρτυρος ἁγίου Δημητρίου, Byz. Zeitschr. 17 (1908) σ. 321-381. Πβλ. καὶ Byz. Zeitschr. 3 (1894) σ. 225. — Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς βιβλιοθήκης 1 (1891) 160-215 καὶ 4 (1897) 238-246. — A. Sigalas, Des Chrysippos von Jerusalem Enkomion auf den hl. Theodoros Teron. Leipzig 1921. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ διασκευὴ τῶν ὑπὸ τοῦ Χρυσόππου παραδεδομένων θαυμάτων τοῦ ἁγίου Θεοδοῦρου. Ἐπετ. τῆς Ἐτ. Βυζ. Σπουδῶν. 1 (1924) 295-339. — G. Tafel, De Thessalonica ejusque agro. Berlin 1839 σελ. 227-231. — A. Tougaard, Quid ad profanos mores dignoscendos augendaque lexica conferunt Acta SS. graeca Bollandiana. Parisiis 1874. — H. Usener, Göttliche Synonyme, Rheinisches Museum 63 (1898) σελ. 370. — Τοῦ αὐτοῦ, Übersehenes, Spuren kleinasiatischer Kulte in Heiligenleben, Rhein. Museum 50 (1895) σελ. 144-148.

B. KEIMENON

Νικήτα Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

Εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου.

[Προθεωρία]

1. Εἰς τὸ τῶν θαυμάτων πέλαγος καθεῖναι μέλλων τῷ λόγῳ τοῦ θαυμαστοῦ καὶ μεγάλου τοῦ Χριστοῦ μάρτυρος Δημητρίου, δεῖν ἔγνων προθεῖναι 5 τὴν αἰτίαν τῆς ἐγχειρήσεως, ἥ με πρὸς ταύτην κινήθηκεν, οὐχ ἥμισυ δυναμένην ἀπολύσαι τολμηρίας ἀπάσης καὶ μέμψεως παρὰ γε δικαίοις κριταῖς. Πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς βοηθὸν καὶ ἐπίκουρον εὖρον τὸν ἕμὸν καὶ μέγαν Δημήτριον, νόσων καὶ ἐπηρεϊῶν ἔσμον ἄρδην ἀποκρουόμενον καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἕτερον εἶχον εἰς ἀμοιβὴν οἰκειότερον λόγου, ἔγνων τοὺς βραχεῖς τούτους, οὓς 10 εἶχον καὶ ἀκαλλεῖς τῷ μαρτυρίῳ τοῦ εὐεργέτου χαρίσασθαι καὶ τοῖς θαύμασι, καινὸν μὲν τοι καὶ πλεόν οὐδὲν τῆς πάλαι ἱστορίας διαλαμβάνοντας. Πῶς γὰρ ἐξῆς μοι καὶ αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις ἐλήφθησαν, ἀλλ' ὥστε πῆ μὲν δεόντως ἐπιτεμεῖν, πῆ δὲ τὰ κείνη δοκοῦντα παρεῖσθαι, προσθεῖναι τινὰ δέον καὶ περιελεῖν ὅσα μὴ συμβαίνει ταῖς ὑποθέσεσι καὶ οὕτω πανταχόθεν, ὡς οἶόν τε 15 ἀνελλιπῆ τὰ ἕαντῆς δοῦναι τῇ ὑποθέσει.

Ἐπειδὴ δέ μοι σὺν ἀντιλήψει τοῦ θεομάρτυρος προεκδέδοται τὸ μαρτύριον, ἀκόλουθον ἂν εἴη περὶ τῶν θαυμάτων διαλαβεῖν. Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ ταῦτα μεγέθει τε μέγιστα καὶ πλήθει πλείστα τυγχάνοντα οὐχ οἶόν τε πάντα περιλαβεῖν—τίς γὰρ ἂν κυάθῳ μετρήσαι τὴν θάλασσαν ἢ δρακί τῆς ψάμμου 20 τὸ ἀπερίληπτον περιλήφεται—τὰ κεφαλαιωδέστερα τέως καὶ μᾶλλον οἰκοδομὴν δοῦναι τῇ ἐκκλησίᾳ δυνάμενα, τῶν ἄλλων ἀποτεμόμενος τῷ λόγῳ διέξιμι. Γνοίη δ' ἂν τις ἐντεῦθεν καὶ μάλα σαφῶς ὅσοις καὶ ἡλίκοις ὁ μεγαλόδωρος Θεὸς καὶ δεσπότης τοὺς αὐτὸν ἀντιδοξάζει δοξάσαντας καὶ οἴαις τοὺς νομίμως ἀθλήσαντας ἀνακηρύττει ταῖς ἀναρρήσεσιν, υἱοὺς ἀπὸ δούλων καὶ θεοὺς 25 ἐξ ἀνθρώπων κατὰ μέθεξιν ἐργαζόμενος τοῖς χαρίσμασιν. Εἰ γὰρ ἐκεῖνα ποιεῖν τὸν υἱόν, ἄπερ ὄρα τὸν πατέρα ποιοῦντα καὶ διενεργεῖν¹, τὸ ἀψευδές

¹ πβλ. Ἰω. 5, 19.

1-2 Τῆς ἐπικεφαλίδος προηγείται μηνὶ ὀκτωβρίῳ κς' ἐν Q. 3 Νικήτα-Προθεωρία B: Προθεωρία εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλύτου γραφέντα παρὰ Νικήτα Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης Q | μετὰ τὴν ἐπικεφαλίδα προσθέτει: Τὸν βίον ζητεῖ εἰς τὸν Μεταφραστήν, οὗ ἡ ἀρχή: εἶχε μὲν (τὰ) Ρωμαίων σκῆπτρα (Μαξι)μιανός Q (πβλ. BHG 498). 5 μάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Q (τοῦ Χριστοῦ προσετέθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ γραφέως τοῦ Q ὑπεράνω τῆς γραμμῆς) 12 μὲν τοι ὑπεράνω τοῦ τοι προσθέτει ἰ τὸ χ/φον B 14 δέον corr.] δὲ QB πιθανώτατα ἐσφαλμένη ἀπόδοσις τοῦ δε=δέον 20 μετρήσοι B 26 μέθεσιν B

ἐκεῖνο καὶ παντουργὸν ἀπεφήνατο στόμα, καταλήλως δὲ τερατουργεῖν τῷ φύσει υἱῷ καὶ τούτοις δεδώρηται, ἄρα γε καὶ τῆς κατὰ χάριν υἰοθεσίας ἤξιωσεν; Ἴνα τοίνυν καὶ ἡμεῖς τῷ γνησίῳ τῆς ἐκμιμήσεως ἐν μεθέξει τούτων γενώμεθα, νηφούση ψυχῇ καὶ συντεταμένῳ τῷ νῷ, τούτων τῆς ἐμμελοῦς 5 διηγήσεως ἐφαψώμεθα, αὐτὸν ἐκεῖνον προσησάμενοι τοῦ λόγου συλλήπτωρα, τὸν οὐ τὰς πράξεις διέξιμεν. Ἀρχὴ δὲ πρέπουσα τούτοις τὸ τῆς ἀθλήσεως τέρμα τοῦ μάρτυρος προσγενήσεται· οὕτω γὰρ ἂν καὶ εἴη τὸ ὅλον τῆς υποθέσεως ἀδιαίρετον.

2. Εἶχε μὲν οὖν τὸ σεβάσιμον σῶμα τοῦ θεομάρτυρος, τῇ ἀθλήσει πάντῃ 10 χαριτωθέν, ἐπὶ χρόνον ἤδη συχνὸν κοιμητήριον, ὥσπερ τι θεῖον ἀνάκτορον, τὴν εἰρκτήν, ἐν ἣ καὶ διήθλησεν. Εἶχε τὸ μεγίστοις τέρασι καὶ σημείοις θαυματουργόν, τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα χώματα περιστέλλοντα, οὐδὲν ἀτιμότερα ἐπιπλων τῶν ἀλουργῶν, μᾶλλον δὲ ἐκείνου ταῦτα καταπυκαζόμενα τῷ ἁγιασμῷ καὶ τοῖς θαύμασι καὶ εἰς εὐκτήριον ἀντὶ δεσμοτηρίου ἐναμειβόμενα, κἄν 15 τῇ ἀχλύϊ τέως τῆς εἰδωλομανίας συνεσκιάζετο. Ὅτε δὲ ἠυδόκησεν ὁ ποιῶν πάντα καὶ μετασκανάζων Θεὸς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὸν βαρὺν μὲν ἐκεῖνον παρενεγκεῖν χειμῶνα τῆς εἰδωλομανίας, ἐπανατεῖλαι δὲ τῷ κόσμῳ τὸ τῆς ἀληθινῆς ἔαρ λατρείας αὐτοῦ, τότε δὴ τότε καὶ ἡ τιμία τοῦ τρισαριστέως σορὸς διελαμπρύνετο μάλα φαιδρῶς ταῖς ἐπικοσμήσεσιν. Οἷς γὰρ ταῖς θαυμα- 20 τουργίαις ἐπὶ μᾶλλον ἐξέλαμψεν, ταύταις καὶ ἥσπερ ἐχρῆν κατηξιώθη τιμῆς.

[Περὶ Λεοντίου ἐπάρχου τῆς ἰάσεως]

3. Λεόντιος γάρ τις ἀνὴρ ἐπίδοξος, τοὺς ἐπαρχικοὺς τῶν Ἰλλυριῶν εὐσεβείᾳ θρόνους κοσμῶν, ἀπῆει τότε τῆς ἀρχῆς ἀντιληψόμενος καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐπιστασίαν ἀποδώσων τοῖς πράγμασιν. Ἐπεὶ δὲ παριῶν ἀγχοῦ που 25 τῆς τῶν Θεσσαλονικέων γενόμενος, νόσῳ τ' ἐβέβλητο καὶ παντελεῖ παρέσει κατείληπτο, εἰσῆει κλινοπετῆς ὡς αὐτήν. Περὶ πλείστου δὲ τὴν ἀνάκλισιν τοῦ σωματίου ποιούμενος, περὶ πᾶν τῆς λατρικῆς ἄκος ἐτρέπετο. Ἦνυε δὲ πλέον οὐδὲν τῷ δεινῷ καὶ ὑπούλῳ τῆς νόσου ἀσκληπιαδῶν ἀπάντων ἀπειρηκότων.

15 εὐδόκησεν Q 20 ἥσπερ corr.] ἥπερ Q: τῆς ἥπερ B 21 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + A' τὸ χ/φον Q / ἐπάρχου corr.] ὑπάρχου QB' τὸν τύπον ὑπαρχος συναντῶμεν ὡς παραλλαγὴν ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ἐπαρχος εἰς πολλὰ χειρόγραφα διαφορῶν συγγραφῶν· πβλ. π χ. Θεοφάνη ν ἐκδ. De Boor πίνακα λέξεων: ἐπαρχος καὶ Migne, P. G. 116, στήλ. 1272A καὶ ἀλλαχῶ. 25 Θεσσαλονικαίων B' ἡ γραφὴ αὕτη ἐπίσης δυνατὴ· γράφω ἐν τούτοις Θεσσαλονικέων, ἐπειδὴ καὶ τὸ χ/φον τοῦτο B ἐπανειλημμένως κατωτέρω παραδίδει τὴν διὰ τοῦ ε γραφὴν· διὰ τὴν γραφὴν Θεσσαλονικαίων βλ. Π. Παπαγεωργίου, ἐν Μακεδ. Ἡμερολογίῳ 1912 σελ. 65-69, Actes de l' Athos ἐκδ. L. Petit E' 1, 6 153, 11 180, 62, Φραντζίη ν ἐκδ. Βόν. 146, 12, Δούκαν ἐκδ. Βόν. 197 19. 28 ἀσκληπιάδων Q.

Ὡς εἶχε γοῦν τάχους φοράδην κομιζόμενος, τὴν ἱαματοφόρον οὗτος τοῦ ἁγίου καταλαμβάνει σορόν, ὁμῶν τι νεία καὶ πίστει λαμπρᾷ πρὸς τοῦτο κινήθεις, ὁ τῇ νόσφ ἀκίνητος. Ἐνακλιθεὶς δὲ ἔνθα ὑπὸ γῆν κέκρυπται τοῦ ἁγίου τὸ λείψανον, δακρυροῶν κατεδέετο τοῦ θαυματουργοῦ καὶ ἀδι- 5 στακτῶ πίστει ἔξεκαλεῖτο τὸν ἅγιον, βοηθὸν ὡς αὐτὸν ἰκέσθαι ταχύν, τῇ παρουσίᾳ κουφίσει τῶν ὀδυνῶν καὶ τῇ ἐπαφῇ τὴν ῥῶσιν χαρίσασθαι, ἀλλὰ μὴ περιθεῖν ἐπὶ πλεῖστον κινδυνεύοντα ἤδη καὶ αὐτῆς βιαίως ταῖς ἀλγηδόσιν ἀπορραγῆναι ζῶης.

Οὕτω μὲν οὖν δάκρυσιν οὐχ' ἦττον ἢ πίστει τὴν εὐχὴν κερασάμενος ὁ ἀνὴρ οὐ διήμαρτε τῆς αἰτήσεως· θάπτον γὰρ τούτοις τὸν εὐμενῆ καὶ εὐπαραί- 10 τητον κατεδυσώπησε μάρτυρα, ὃς καὶ προορώμενος ὡς εἰς καλὸν αὐτῷ τελευτήσῃ τὸ τῆς ἰάσεως ἔργον εὐνοία ψυχῆς, ἄνωθεν αὐτῷ καταπεφοίτηκεν ὄνειρος, περιώδευσέ τε καινοπρεπῶς καὶ ἀθθημερόν τὴν ἴασιν ἐχαρίσατο.

Ὁ δὲ τῷ τάχει τῆς ἐπισκέψεως καὶ τῷ μεγέθει τῆς ῥώσεως καταπλαγεὶς τοῦ ἁγίου τὸ ὑπερδύναμον, ἐννοῶν δὲ ὅπως τὸ πάντη παρεμμένον αὐτοῦ καὶ 15 οὐδὲν ἄμεινον νεκροῦ διακείμενον, αὐθωρόν ὥσπερ ἀνεβίω καὶ παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα ἐζώωται μικροῦ καὶ ἑαυτοῦ διεκπέπτωκεν ἐν ἐκστάσει γενόμενος. Ἐναλαβὼν δ' ἑαυτὸν καὶ συνείς ὡς οὐκ ὄναρ, ὥσπερ ἐδόκει, ἀλλ' ὕπαρ καὶ τῇ ἀληθείᾳ τῆς ἰάσεως κατηξίωται τῇ ἐπισισιάσει τοῦ μάρτυρος, πολὺς ἦν καὶ ἐπὶ πολλὰς τὰς ὥρας δοξολογῶν τὸν θαυματουργόν καὶ τὰ μεγαλεῖα 20 τοῦ θεοῦ πᾶσιν οὐ γλώσση μόνον, αὐτῷ δὲ μᾶλλον τῷ ἰαθέντι ἐκδιηγούμενος σῶματι.

[Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ]

4. Δοξασάντων δὲ πάντων ἐπὶ τῷ τηλικούτῳ θαύματι τὸν Θεὸν καὶ τὸν τερατουργόν καὶ μέγαν Δημήτριον, αὐτὸς οὗτος οὐ λόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ 25 ἔργοις θεοσεβείας τῆς ἄκρας ἐφικνουμένοις, ἔσπευσε τὸν εὐεργέτην ἀμείψασθαι. Εὐθύς γὰρ ναὸν διαγράψας τῷ μεγαλοουργῷ τῆς τοῦ ἁγίου θαυματουργίας κατάλληλον, περὶ αὐτὴν δὴ τὴν μυροροήν σορόν ἠπείγετο τῆς πρότερον εὐτελείας καὶ ταπεινότητος τοῦτον πολλῶ τῷ μέτρῳ ἀνενεγκεῖν καὶ σεμνοποιήσασθαι. Καὶ ἅμα τῇ διαγραφῇ ἔργου εἶχετο καὶ φιλοτιμότερον ἦπτετο, 30 μνήμης τι καταλιπεῖν ἄξιον τῷ εὐεργέτῃ διανοούμενος· πίστις δὲ ζέουσα καὶ χεὶρ ἀνειμένη καὶ ἀφθονος συνιοῦσαι, θάπτον τελεσιουργὸν τὸ βούλημα τοῦτο συνεξεργάσαντο, συνεπιχυσούσης δηλαδὴ τῇ ὀρμῇ καὶ τῆς ἄνωθεν χάριτος.

Συναπιστουμένῳ γοῦν τάχει τοῦ πάλαι σταδίου ναὶ μὴν καὶ τοῦ δημοσίου λουτροῦ τὴν ἐμποδῶν τῷ ἔργῳ κειμένην ὕλην καὶ προσεστῶσαν οὐδὲν 35

10-11 ἀπαραίτητον B 12 εὐνοία B: ἠνία Q 15 δὲ Q: τε B 16 νεκροῦ διακείμενον om. Q 18 δὲ αὐτὸν QB 23 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + B' τὸ χ/φρον Q 26 ἐφικνουμένης B, κατ' ἀρχὰς ἐπίσης καὶ τὸ Q, κατόπιν διορθώνει εἰς ἐφικνουμένοις 33 συνεπιχυσούσης Q ἀπεκάλεσα B 35 τῷ ἔργῳ Q τοῦ ἔργου B

ὅτι μὴ ἐπὶ στοῶν ἀχρήστων καὶ σκοπέλων περικαθάρως καθορωμένην, τὸ πάνσεπτον τουτὶ καὶ περικαλλέστατον τῷ τρισολβίῳ μάρτυρι ἀνήγειρε τέμενος, ὃ τῶν μὲν ὀρώντων ἀπόχρη πρὸς ἑαυτὸ ἐπιστρέψαι τὰς ὄψεις καὶ θυμηδίας ἐμπλήσαι ψυχὴν τῷ τερνῷ τοῦ θεάματος, ἐγὼ δὲ τοῦτο καὶ μουσῶν
5 χάριτας τὸ τοῦ λόγου πρώτως ἰδὼν ἐπεκάλεσα. Τοῖς δέ γε τῆς θεᾶς ἀπολειφθεῖσι, πίστει δ' ἐπιεμένους αὐτὸ κατιδεῖν, οὐκ ἄκαιρον ὑπογράψαι τῷ λόγῳ διὰ βραχέων, κἀκείνοις θ' ἅμα καὶ τῇ πανηγύρει τὰ εἰκότα χαρίσασθαι.

[Ἐκφρασις τοῦ ναοῦ]

5. Ἴστε πάντες ὡς τὰ τῶν ἱερῶν ἀνακτόρων τεμένη σχήμασι πρὸ γε
10 πάντων μεγέθει τε καὶ κάλλει τῷ ἐριτίμῳ τῆς ὕλης οὐχ ἦττον ἀποφέρεται τὸ σεμνόν, οἷς δὴ πᾶσι καὶ τοῦτο κομᾶ μεγαλοπρεπῶς, τῷ δέ γε σοφία καὶ τέχνη κατ' ἄμφω ἑναρμονίως εἰ μάλα κεκρᾶσθαι καὶ καλῶς ἔχειν πρὸς ἄλληλα, τῶν ἄλλων ὑπερανέστηκε. Τοῦτο σχήματος μὲν ἔλαχε σταυρικοῦ, διπλαῖς ἐγκαρσίοις ἐπὶ μιᾷ τῇ ὀρθίῳ τὸ ζωοποιὸν ταῖς κεραταῖς ἀποτυποῦν, σοφῶς ἄγαν
15 τῆς τέχνης καὶ ἐπιστημονικῶς οὕτω τεχνασαμένης τὰ πρὸς ἥλιον τῆς οἰκοδομῆς. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἁγίων ἅγια σταυροειδῶς ἀρίστω καὶ μεγάλῳ νοῖ διεσκευάσατο ἔνδοθεν, τὸ δ' εὐφυῆς τουτὶ σχῆμα καὶ μεγαλοργόν, οἱ πάντες ἕκατὸν κίονες ὑπερανέχουσι γῆς, οἱ πλεῖστοι μὲν αὐτῶν καὶ μέγιστοι Θειταλῆς, οἱ δ' ἄλλοι Χερρονησίας πλακός. Τούτων οἱ μὲν νέρθεν τῇ γῇ ἐπι-
20 ζάνοντες τῶν ἄνω τὸ βρῖθος διαβαστάζουσιν, οἱ δ' ἀπηρωρημένοι καὶ ἐφιστάμενοι τὸν τε ὄροφον διανέχουσι καὶ τὸ τοῦ ἱεροῦ πτερυγίον διαγράφουσι καὶ συνέχουσι· τὰ δ' ἄλλα κόσμῳ περιελαύνει τὰ ἅγια, οἷόν τινες κικλίδες καὶ καταπετάσματα τούτοις γινόμενα.

[Ἐκφρασις τοῦ Κιβωρίου]

25 6. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεῖον κιβώριον, ὃ δὴ καὶ αὐτὸ κατάλληλον εἴληφε κόσμον καὶ θέσιν, τὴν θαυματουργὸν περιγράφον σορὸν κατὰ τὸ λαιὸν τοῦ νεῶ καὶ μεσαίτατον, οἷά τις κόσμος ἕτερος ἐν μικρῷ μέγας τῷ μεγίστῳ ἐνδρυσμένος ὁράται. Οἱ δ' αὖ τοῦτο περιλαμβάνοντες κίονες ἕτεροι κατ' οὐδὲν
τῇ χροᾷ τοῦ πηγάνου ἀπολιμπάνονται, λευκοῖς δὲ συμπτυσσόμενοι εἰς ἕξά-
30 γωνον ἅπαν τὸ σχῆμα διαμορφοῦσι μαρμάρους. Ἐκ λίθου δὲ τούτοις πάλιν μαρμαίροντος ἄνωθεν στοαὶ ἐπιζάνουσι, τῇ ἕξαγῶν σφενδόνη κοσμούμεναι καὶ εἰς στενὸν κομιδῇ τὸν ὄροφον μαρμάρους ἑτέροις ἀγγοειδέσιν εὐθύνουσι.

5 πρώτας Q | ἀπεκάλεσα B 8 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος εἰς τὸ περιθώριον + Γ' τὸ χειρόγραφον Q 12 κατάμφω B 22 κικλίδες Q 23 παραπετάσματα B. 24 ὃ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθμὸς Δ' ἐν Q ἀπεκόπη πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου | κιβωρίου B 25 κυβούριον B 28 ὁράται oim. Q

Σύνδεσμος δὲ τούτοις ὁ ἄνωτάτω, κρίνου φέρων καὶ σφαίρας εἶδος λαΐνου, ὁ ζωοποιὸς ἐφ' ᾧ δὴ ἀκτινοβολῶν καὶ θεῖος σταυρὸς ἐφίξάνει καὶ ἐπερείδεται. Ἐξ ὧν ἀπάντων εὐθὺς μετὰ τὴν θαυματουργὸν καὶ μυρορροήν σορὸν καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἱερὸν οὐδενὸς ἴττω τῶν πάλαι βοωμένων θαυμάτων ἀποθαρμάζεται. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖν καὶ περιεῖναι μᾶλλον ἐκείνων τῷ μεγαλείῳ τοῦ 5 τεχνουργήματος.

Τοιοῦτον ὁ θεοφιλὴς ἐκείνος Λεόντιος τῷ ἱατρῷ τὸν νεῶν ἐδείματο. Σκοπητέον δὲ οἷας καὶ ὑπὲρ τούτου τῆς εἰσαυθὺς προμηθείας ἤξιώται.

[Περὶ τῆς τοῦ Ἰστροῦ ποτὲ περαιώσεως]

7. Ἰετο δὲ ὁ ἀνὴρ τῶν ἔργων ἀναπαυσάμενος τῶν Ἰλλυριῶν φθάσαι 10 τὴν ἐπαρχότητα, τολμηρὰ δέ τις ἔφρασις εἰσήει αὐτοῦ τῇ ψυχῇ, λειψάνου τι μέρος τοῦ ἀθλοφόρου λαβεῖν εἰς ἐφόδιον. Ἐτι δὲ ταύτης ἀνεκφόρου μενούσης καὶ ἐπὶ νοῦν ἐπιφαίνεται νύκτωρ ὁ ἅγιος ἀποσχέσθαι μὲν τῆς τῶν λειψάνων ἐρεύνης κατεπισκίπτων, τῆς δ' ἡμαγμένης μέρος χλαμύδος καὶ τὸν 15 δακτύλιον, εἰ ποθοίη, λαβεῖν. Καὶ ὅς λαβὼν ἀπῆει γηθόμενος, συνοδὸν ἔχειν 15 αὐτὸν ἐκείνον πιστεύων τὸν μέγαν Δημήτριον. Τῆς οὕτω δὲ θερμῆς οὐκ εἰς μακρὰν ἀπώνατο πίστεως ὁ πιστός.

Ἦρα χειμῶνος ἦν ἀπιόντι καὶ σφοδροτάτη ποθὲν ἐκ νεφῶν κατηνέχθη νιφάς· παγετὸς ταύτη καὶ ψῦχος συνήθως ἐφείπετο, τὸ ἐπιπολάζον ἅπαν καταλιθοῦν τῆς υγρότητος. Ἐν τούτῳ δὴ φθάνει καὶ αὐτὸς κρυστάλλω πεπε- 20 δημένον τὸν ἐν ποταμοῖς μὲν θάλασσαν, ἐν θαλάσῃ δὲ ποταμόν, Δανούβιον γε τοῦτον, <ὄν> καὶ Ἰστρον οἱ πάλαι καὶ νῦν ὀνομάζουσιν ἄνθρωποι. Ἐν ἀμηχάνῳ δὲ ποιούμενος τὴν περαιώσιν, ταῖς ὄχθαις παρεκαθέζετο τὸν ἀψευδῆ βοηθὸν ἐκκαλούμενος· δέος γὰρ εἶχεν αὐτὸν τῷ κρυστάλλῳ πιστεῦσαι τὸν 30 κίνδυνον ὑφορώμενος. Εἰ γὰρ καὶ πολλοῖς ἠφειδηκόσι παρίστατο ἑαυτῶν τὰ 30 νῶτα πεζεύειν τοῦ ποταμοῦ τῷ κρυστάλλῳ θαρρήσασιν, ἀλλ' αὐτὸς γε παρήνει τὸ παράβολον ἐκκλίνειν καὶ κινδυνῶδες τοῦ ἐγχειρήματος.

Οὕτως δ' ἀπορρομένοις αὐτοῖς, φθάνει ἀνταῦθα παρῶν ὁ τρισόβλιος μάρτυς τῷ πίστει καλοῦντι βοηθὸς ἀπλανής. Ἀπονυστάξαντος δ' ἐπιστάς, ἢ μὴ δὴ προσεδρεύων, ἔφη, ἐπὶ πλέον ἀλύης τῷ ποταμῷ, ἀλλὰ χερσὶ κατέχων 25 ἄπερ ἐπικομίζει τῶν ἡμετέρων ἀτρόμφῳ ποδὶ τὰ νῶτα πατῶν τοῦ ποταμοῦ περαιώθητι. Ὁ δὲ τῇ ὄψει τὴν πίστην ρωσθεῖς, ἅμα πρωὶ μετὰ χεῖρας ἔχων τὰ ἅγια προηγεῖτο τῶν ἄλλων ὡς ἐν ξηρῷ τῷ ὑγρῷ ἐπιὼν καὶ σὺν ἅμα τῷ 30 πλήθει παντὶ τῶν θ' ὑπασπιζόντων καὶ τῆς θεραπείας αὐτῆς χάριτι τοῦ τρισ-

9 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + Ε' τὸ χειρόγραφον Q 11 δὲ Q: δὴ B 12 ἀνεφόρου Q 15 συνοδὸν Q ἔχειν — ἐκείνον Q: αὐτὸν ἐκείνον εἶχε B 21 μὲν om. B 22 γε om B <ὄν> om. QB

μάκαρος παρήλθε τοῦτον ἀσφαλῆς καὶ σφζόμενος, τρανῆ τῆ φωνῆ τὸν τερα-
τουργὸν ἀνυμνῶν θεὸν καὶ Δημήτριον. Οὐ μὴν ἀλλὰ κὰν τῷ Σιρμίῳ γενό-
μενος, ἀρχεῖον τοῦτο τῆς σφῶν ἐπαρχότητος, πρὶν ἢ τὸν πόδα τῆς πορείας
5 τῷ ἀγίῳ σωτήριον ἀνεδείματο, κὰν τούτῳ τὴν τιμίαν σορὸν τῶν μαρτυρικῶν
ἀμφίων ἱεροτελῶς ἐναπέθετο, οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ ἀρραγεστάτην βοήθειαν, ἀλλὰ
καὶ πᾶσι τοῖς ἐποικοῦσι κρήνην θυμαμάτων ἀείρουτον ἰδρυσάμενος.

Τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν πιστότατον Λεόντιον τσαυτα καὶ τηλικαῦτα τοῦ
θεομάρτυρος τὰ θαυματουργήματα, χρόνῳ μὲν ἐμοὶ δοκεῖν πρεσβύτερα,
10 ἀρχαιοτέροις ἀντιγράφοις καὶ τῆ γε ἀκολουθίᾳ πιστεύσαντι, ὅθεν καὶ τὰ
πρεσβεῖα τῆς τάξεως τούτοις ἀποδεδώκαμεν. Τὰ δ' ἐφεξῆς τῷ ἐν ἀγίοις
Ἰωάννῃ συγγεγραμμένα ἀκολουθῶς τῆ τάξει λελόγισται καὶ συντέτακται¹
δεύτερα, τὸ παράπαν παρεκτροπὴν οὐδεμίαν προσδεξαμένων τῶν ὑποθέσεων,
ὅτι μὴ κατὰ μόνην τὴν ἐπιτομὴν καὶ τοῦτο συναφῆς ἔνεκεν τῶν λοιπῶν διὰ
15 τὸ εὐμαθὲς καὶ εὐσύνοπτον. Ἔχει δὲ καὶ ταῦθ' ὧδέ πως.

[Περὶ Μαριανοῦ τοῦ Ἐπάρχου τῆς ἰάσεως]

8. Γέγονεν οὐ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις Μαριανός τις τῶν ἐπιδόξων ἀνὴρ
συγκλήτῳ βουλῆ καὶ αὐτῷ τιμώμενος βασιλεῖ. Τούτῳ πείρα πραγμάτων καὶ
ἀγχινοῖα πολλῶν διαφέροντι τὴν ἔπαρχον τῶν Ἰλλυριῶν ἰθύειν ἀρχὴν ἐπι-
20 στεύουσιν οἱ τὸ τηνικαῦτα τὰ ρωμαίων διέποντες. Ἀλλαξαμένης ἤδη τῆς
αὐτῶν καθιδρύσεως τοῦ Σιρμίου, Θεσσαλονίκην οὗτος δικαιοσύνης ταύτην
καταλαβὼν ἀντεποιεῖτο θερμῶς καὶ ταύτη τὸ ὑπήκοον παρεῖχε θαρρεῖν καὶ
θεὸν ἔπειθεν ἐπὶ μᾶλλον ὑμνεῖν δι' εὐνομίας τὰ κατ' αὐτοὺς χειριζόμενος
καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ταῖς ἐκ τῶν δήμων εὐφημίαις οὐκ ἀγεννῶς ἐσεμνύετο.
25 Ἄλλ' οὐκ ἦν τῷ τοῦ γένους ἐχθρῷ φορητὸν ἐπὶ πολὺ ταῦτα δὴ καθορᾶν,
τὸν πικρὸν τοῦ φθόνου προσεπιβάλλοντι ὀφθαλμόν· τούτῳ γὰρ θάπτον ὡς
ἔθος διακαυθεῖς, ὄλην ἐπὶ τὸν ἄνδρα τῶν βελῶν τὴν φαρέτραν κεκένωκε,
πολλαῖς ἅμα καὶ διὰ πολλῶν παρατάξεων λογισμῶν περιελαύνων τὸν πόλε-
μον, ὃν δὴ καὶ τις τῶν πρὸ ἡμῶν, ὥσπερ ἔφθην πλατύτερον διηγούμενος,
30 ἔφη σοφῶν ἑπταπλασιῶς ἐπιστρατεῦσαι διὰ τῶν ἑπτὰ τῆς κακίας αὐτῷ λογι-
σμῶν, ἐκάστῳ τούτων κατὰ μέρος τὰς ἐλεπόλεις τῶν πειρασμῶν προσφερό-
μενος. Ἄλλ' ἔλαθεν ἑαυτὸν μᾶλλον αἰσχυρῶς ἢ ἐκεῖνον κατενεγκῶν ὁ ἐχθρὸς.

¹ Πβλ. Migne, P. G. 116 στ. 1204 - 1224.

13 παρεκτροπὴν οὐδεμίαν Q μηδεμίαν παρεκτροπὴν B 16 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + ζ' τὸ χ/φον Q / ἐπάρχου corr.] ὑπάρχου QB · Πβλ. τὰ ἀνωτέρω σελ. 330 λεχθέντα 18 τούτῳ] τοῦτον Q 19 διαφέροντα Q | ἐπάρχου corr.] ὑπάρχου QB 28 παρατάξει B / συλ-λογισμῶν Q πβλ. ἐν τούτοις σίχ. 11 ἐνθα καὶ τὸ Q παραδίδει λογιμῶν

ἐγκρατεία γὰρ τὴν γαστριμαργίαν ἀντέστη νικῶν, τῷ περιόντι τῆς ἀρετῆς, καὶ θεὸν βοηθὸν ἐπαγόμενος, τὴν φιλαργυρίαν φιλοπτωχία, τὸν θυμὸν τῇ πραύτητι, δειλίαν δὲ καὶ ἀκηδίαν καὶ φόβον τῷ εὐτόνῳ καὶ ἀνδρείῳ τῆς ψυχῆς ἔξεκρούσατο, ἀκολούθως τε τὸ διάκενον τῆς δόξης δοξάριον τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀποσεισάμενος.

Ἀπογνοὺς οὖν τῇ πανοπλίᾳ ταύτῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν ὁ ἀλάστωρ ἔλειν, τὴν πάλαι πείραν ἀνέλαβε καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ὀστέων καθήψατο κατὰ τὸν πάλαι Ἰώβ αἰτησάμενος. Ἐκειτο οὖν τῷ ἐχθρῷ βληθεὶς ὁ ἀνὴρ ἔλκει πονήρῳ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν τὰ πάντα νεκρὸς πλὴν τοῦ ἐμπνεῖν καὶ μικρὸν ἀποφθέγγεσθαι. Ἀπειρηκότων οὖν ἐπ' αὐτῷ καὶ τέχνης καὶ 10 ἰατρῶν, ὁ ἐχθρὸς λοχῶν οὐκ ἀπείρηκεν, ἀλλὰ παρῆει τὸν φίλον ὑποκρινόμενος καὶ συμβουλίαις προσχρώμενος ταῖς αὐτοῦ. Ἐνὶ γὰρ τῶν παίδων ὀργάνῳ χρησάμενος ἐβουλεύετο ἐπωδῆς ἀνασχέσθαι μικρᾶς καὶ ταχὺ τὴν νόσον ἀπαγαγεῖν, δεινότερα ταύτῃ πολλῶ περιβαλεῖν ὁ δειλαῖος μηχανώμενος, ὅσῳ δεινότερον μὴ παρὰ τοῦ θεοῦ, παρὰ δὲ τῶν ἐκπεπολεμημένων 15 ἐκείνῳ τὴν σωτηρίαν διαπρεσβεύεσθαι, καὶ ταῦτα μὴδ' ἔξον ὃν ἐκείθιν ταύτης τυχεῖν. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτον αὐτοῦ τὸν δόλον ἠγνόησεν ὁ πιστὸς τῷ ὄντι καὶ ἀγγίχους Μαριανός. Προσελθόντος γὰρ τοῦ παιδὸς καὶ μεμβράνην ἀφάψαι τοῦ τραχήλου καθικετεύοντος καὶ ταύτῃ τὴν νόσον ἐναποκρούσασθαι ὁ συνετὸς οὐ προσήκατο, εἰ μὴ πρότερον γνοίην εἰπὼν τῶν γεγραμμένων τὴν 20 δύναμιν. Ἀπειρηκότος δὲ τοῦ παιδὸς τὴν ἀνάγνωσιν, ὅτι μὴδὲ ἀγνώστων, φησὶν, ἀγγέλων ὀνόματα, μήτε μὴν τῶν ἑβραϊκῶν στοιχείων τὴν δύναμιν ἔξον ἐστὶ συνιδεῖν τὸν τούτων ἀμύητον, οἷς ἡ μεμβράνη σεσήμασται, ὡς πορρωτάτῳ διώσατο γοητείας φωράσας κατάπλεων, ζῆν μὲν εἰρηκῶς ἐθέλειν βουλομένου Χριστοῦ, οὐδαμῶς δὲ τῇ τῶν ἀπωσμένων ἐπικουρίᾳ ἐχθρῶν. 25

Οὕτω δὴ καὶ παρὰ τοιοῦτῳ καιρῷ ὁ γενναῖος Μαριανὸς τὴν πρὸς θεὸν μὲν πίστιν ἀδίστακτον, πρὸς δὲ τὸν ἐχθρὸν τὸ μῖσος ἀνένδοτον ἐνδειξάμενος τὴν ἀνωθεν εὐμένειαν ἐπεσπάσατο· ἔγνω γὰρ παρατύχαια τῷ θαυματουργῷ προσδραμεῖν Δημητρίῳ, ὃν δὴ καὶ καθικετεύειν οἴκοι μένων ἔτι θερμῶς ἐναπήρξατο, φωνῇ μὲν ἀμυδρᾷ καὶ μόλις διηχουμένη, θερμῇ δὲ καὶ ζεούσῃ τῇ διανοίᾳ, 30 τὰ γὰρ ἄλλα πάντα πάντη παρεῖτο τῇ ἀπλήστῳ πληγῇ τοῦ ἐξητηκότος· ὅθεν καὶ θεῖον αὐτῷ ἐπιστάντα κατεπλούτισεν ὄνειρον, ἑπίστασαί με, ἔλεγοντα. Ἐδημητρίου ὄντα φίλον τὸν σόν, ἔλθθὲ δὴ εἰς οἶκον ἐμόν, ὅς ἐστι μέσον τῆς πόλεως καὶ τεύξῃ τῶν δι' ἐφέσεως ὄντων σοι.

9. Διυπνισθεὶς οὖν ὁ ἑπαρχὸς καὶ συμβαλὼν ὡς πρόσκλησίς ἐστι τὸ ὄλον 35 τοῦ ἁγίου τὸ ὄραμα, φορεῖα κομιζόμενος, εὐθύς ἄπεισιν ὡς αὐτὸν καὶ παρὰ τὴν θήκην τοῦ ἁγίου τὴν εὐνήν τῷ ἐδάφει σχεδιασάμενος, δακρυρροῶν καθι-

1 ἐγκράτεια Q 17 τὸν om. B 21-22 ἀγνώστων, φησὶν, ∞ B 35 ἑπαρχος corr.] ἑπαρχος QB

κέτευε τὸν προσοδραμόντα φιλανθρωπία καὶ συγκαλέσαντα. Ὡς δὲ εἰς ὕπνον
 ἔξ ἄδολεσχίας ἐτράπη τῆς προσευχῆς, ὁρᾷ πάλιν αὐτὸν ἐκείνον τὸν ἅγιον
 ἥπερ τὸ πρότερον ἐπιστάντα καὶ ἑκαλῶς¹, ἀκούει, ἑπεποίηκας², φήσαντα,
 ἑὼς τὸν φίλον ἐλθῶν, δύναται γὰρ ὁ θεὸς δι' αὐτοῦ ὑγιαίνει σε³. Καὶ ἅμα
 5 λέγοντα τῆς κεφαλῆς αἰσθεσθαί γε προσεφαψάμενον καθεξῆς τε τοῦ τένοντος
 καὶ τῶν λοιπῶν μοριῶν τοῦ σώματος καὶ οἶον τῇ ἐπαφῇ διευθετησθαι καὶ
 καταρτίσασθαι τὸ τ' αἰοίδιμον ἐκεῖνο ἐπιφθέγξασθαι πρόσρημα: «Χριστὸς σε
 ρώννυσιν ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους»⁴. Ἐμα δὲ τῷ
 λόγῳ συναπελθούσης τῆς ὄψεως μᾶλλον ἢ τῆς νόσου, αὐτὸς τῇ ἐπισκιάσει,
 10 ἐπαφῇ τε καὶ ἐπιρρήσει τοῦ θεομάρτυρος ἐπιτυχῶν τῆς ἰάσεως, ἀνέθορέ τε
 παραυτίκα καὶ ἔστη ἐπὶ τοὺς πόδας κατ' ὄναρ ἔτι τοῦτο δρᾶν προσδοκῶν·
 οὐπω γὰρ τῷ ἀθρόῳ καὶ ραδίῳ τῆς ἀνεγέρσεως τὸ μεγαλοργὸν καὶ θεοτελὲς
 συνίει τοῦ θαύματος. Προϊούσης δὲ ῥᾶον τῆς ὥρας οὐχ ἦττον ἢ τῆς ἐνεργείας
 τοῦ σώματος, ἑαυτὸν τε συνήγαγε καὶ τὸ υπερφυνὲς συνήκε καὶ κατε-
 15 πλάγη τοῦ θαύματος καὶ τὰς ὡς εἰκὸς εὐχαρίστους μεγαλοφῶνως ἀπεδίδου
 δοξολογίας θεῷ καὶ τῷ τερατουργῷ καὶ θεράποντι αὐτοῦ Δημητρίῳ. Βαδί-
 σασ τε παραυτίκα ποσὶν οἰκείοις τῷ ἁγίῳ πρόσεισι κιβωρίῳ καὶ τῇ θείᾳ
 προσφῶς εἰκόνι τοῦ μάρτυρος δάκρυσιν καὶ φωνῇ αὐτάγγελος ἦν, ἐξηγούμενος
 ἅπασιν τὰ κατ' αὐτὸν διαπρυσίως θαυμάσια, πολλὰ τε χρήματα διαδοῦς
 20 καὶ ἐπιμετρήσας τοῖς πένησι καὶ μετὰ πλειόνων μεγαλύνας τὸν ἰασάμενον,
 πορευόμενος ἄπεισιν οἴκαδε, αὐτῇ πορείᾳ τὸν μεγαλοργὸν τοῦ θαύματος
 μαρτυρόμενος.

Ἔοδε μὲν οὖν καὶ ἡ κατὰ Μαριανὸν θαυματουργία συνετελέσθη τὸν
 Ἐπαρχον, ἡ δὲ μετ' αὐτὸν τοῦ τὴν αἰμόρροϊαν νενοσηκότος καὶ τῆς ἰάσεως
 25 ἐπίσης ἐκεῖνῳ τετυχηκότος προσκείσθω τῇ ὑψηλῆσει.

[Περὶ τοῦ τῆς αἰμορροΐας ἰαθέντος]

10. Ἄνῆρ ἦν καὶ οὗτος στρατεία καὶ γένει διάσημος καὶ τῶν ὑπασπι-
 ζόντων εἰς τῇ ἐπαρχικῇ ἐξουσία. Οὗτος εἰς τοῦμφανὲς πιπτούσης αἰτίας ἔξ
 οὐδεμιάς τῷ τῆς αἰμορροΐας πάθει δεινῷ κάτοχος ἦν, ἐπὶ μακρῷ δὲ χρόνῳ
 30 ταύτη διατακίς καὶ τῶν ἀσκληπιαδῶν μὲν οὐδὲν ἀπονάμενος, ὅτι μὴ πλείστη
 καταβολῇ τῶν εἰς μάτην ἐκμετρηθέντων μισθῶν, πάσης δ' ἀνθρωπίνης ἀπο-
 γνοῦς βοήθειας ἐπὶ τὸν ἀλεξίκακον τοῦ ἁγίου καταφεύγει νεῶν ὑπὸ τῶν
 προσηκόντων φορούμενος, πατριᾶς ἀπάσης καὶ ἀγχιστείας ἐφεπομένης ὡς
 ἐξοδεύοντι. Παρῆν δὲ καὶ τῆς πόλεως μέρος οὐτὶ μικρὸν δακρυρροοῦν τὸν

¹ Ψαλμ. 144, 14.

² ὁ αἰσθε γε Q 16 καὶ² om. Q 17 κιβουρίῳ B 23 ἢ om. Q / θαυματουργίας Q
 26 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + Z' τὸ χειρόγραφον Q 28 ὑπαρχικῇ Q

ἄνδρα καὶ οἰκτιζόμενον, ἦθους γὰρ ἦν, ὡς λόγος, εὐθύτητι ποθητὸς καὶ τρώ-
πων χρηστότητι. Εἶσω δὲ τοῦ ἱεροῦ παρελθὼν καὶ ἀγχοῦ που τῆς σεβασμίας
σοροῦ τὴν στρωμνὴν καταθείς, δεήσῃσι καὶ ἱκετηρίαις τὸν ἀδωρότατον ἱατρὸν
καὶ θαυματουργὸν ἐξελιπάρει Δημήτριον ἐπιτυχεῖν τῆς ἰάσεως, ἀλλὰ μὴ τῇ
ἀποτυχίᾳ τῆς σωτηρίας διελεγχθῆναι κρείττω συγχωρήσεως ἐπιφέρεισθαι τῶν 5
ἁμαρτημάτων τὸ βάρος.

Ταύταις δυσωπηθεῖς ταῖς αἰτήσεσιν ὁ εὐπαραίτητος καὶ μειλίχιος τοῦ
Χριστοῦ μάρτυς, φθάνει τούτου μετὰ τοῦ σώματος καὶ τὴν ψυχὴν ἰασάμενος.
Ἐπιφανεῖς γὰρ καὶ μόνον τούς τ' ὄχετους τοῦ αἵματος ἀνεξήρανε καὶ τὸ
διερρηκὸς ἦδη τῇ αἰμορροΐᾳ καὶ ἐξίτηλον σῶμα γενόμενον συνέσφιξε καὶ 10
ἀνέρρωσε καὶ σὺν αὐτοῖς ἢ πρὸ αὐτῶν τὸ τῆς ψυχῆς ἀπαγὸς καὶ νοθρὸν
πρὸς τὴν τῶν καλῶν ἐργασίαν ἀνέστησε, ραθυμίᾳ τὸ πρότερον παρειμένον
καὶ τῆς τηλικαύτης ἀρρωστίας τῷ σώματι γεγεννημένον παραίτιον. Καὶ ταῦτα
πᾶσιν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἰαθεὶς ἐξομολογούμενος ἔπειθεν τρανῶς αἰσθέσθαι
λέγων κατὰμφω τούτων τῆς ἀνακτήσεως ἐπισκιάσει τοῦ θεομάρτυρος, ἔξ οὔ 15
καὶ παρέστη πᾶσι τοῖς συνελθούσι τὸ τηλικαῦτα καὶ θεωμένοις αὐτὸν ἐκ
παρειμένου γενόμενον ἄρτιον αὐθωρὸν καὶ ἀλλόμενον ἔξ ἀφώνου λαλίστα-
τον, ἔξ αὐτῆς ζωωθέντα νεκρώσεως δοξολογεῖν διαρρηθῆναι τὸν θεὸν καὶ τὸν
μάρτυρα, πρὸ δὲ γε πάντων αὐτὸς τρανῆ τῇ φωνῇ ἐξομολογούμενος τοῦ θεοῦ
τὰ θαυμάσια καὶ αὐτοῖς ἀνακηρύττων τοῖς πράγμασιν ἰδίοις βαδίζων ποσὶ 20
τὴν εἰς οἴκαδε ἔτεο.

Τηλικαυτὴ μὲν οὖν καὶ οὕτω γέμουσα θαύματος καὶ ἡ κατὰ τῶν ἀνιά-
των παθῶν τῷ ἀγίῳ δεδωρημένη δύναμις ἀναπέφηνεν. Ἀκόλουθον δὲ λοιπὸν
καὶ περὶ τῆς κατὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ἐξουσίας δεδομένης αὐτῷ ἁμω-
γέπως διασαφήσαι· ἔδει γὰρ τὸν σπουδῆ καὶ προθέσει ἀποστολικὸν ἄνδρα 25
γεγεννημένον καὶ τοῖς ἀποστολικοῖς κατακοσμεῖσθαι χαρίσμασιν.

[Περὶ τῆς τοῦ δαιμονιῶντος ἰάσεως]

11. Ἦνεγκε δὴ ῥέων ὁ χρόνος τῆς σατανικῆς λεγεῶνος κατάπλεον 12
ἄνθρωπον, ἀσιτικὸς ἦν καὶ αὐτὸς καὶ τῆς πατρίδος τὸ βλάστημα. Οὗτος ὑπὸ
τῶν ἐνοικούντων δαιμονίων ἐκβακχεύομενος, κατήσθιεν ἑαυτὸν καὶ κατήκτιεν 30
ἀφειδῶς, τοὺς τε πειρωμένους ἐπέχειν αὐτὸν οἰκτῶ τῆς συμφορᾶς καὶ τῆς
μανίας ἀναλαμβάνειν, θηριωδῶς ἐφαλλόμενος διεσπάρασσε καὶ κατέσπα
πρὸς γῆν τροπὴν γὰρ ἄτε δὴ πεπονθῶς δεινὴν τῶν αἰσθήσεων καὶ μὴθ' 35
ὄτι καὶ δράσοι, μὴθ' ὅτι καὶ πάθοι συνείς, ἀλλόκοτον ἐδόκει θηρίον καὶ
δυσμεταχείριστον.

7 ἀπαραίτητος B 23 ἀναπέφηνεν Q 27 ὁ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθμὸς Η' εἰς τὸ
χειρόγραφον Q ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου 31 πειριωμένους Q

Τούτον οὕτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ γένοι προσηύκοντες κυριεύειν ἀπειρηκότες, ἀνδράσι γενναιοτέροις εἰς βοήθειαν συγχερησάμενοι, βία συνέσχον καὶ ὡς τὸν τοῦ ἁγίου ναὸν φέροντες ἦκουσιν. Πρὸς δὲ τῇ εἰσόδῳ γενόμενοι, τότε δὴ μάλιστα δυσεκβίαστον ἢ πρότερον τὴν εἴσοδον ἐκκρουόμενον ἐπεγίνωσκον
 5 καὶ κάμνοντες ἦνουν πλέον οὐδέν, δεδιέναι γὰρ ἔφκει τοῦ ἔνοικουντος τὴν δύναμιν τῷ νεῷ τὰ δαιμόνια καὶ ταύτῃ τῷ ἐνεργουμένῳ συνεπισχύοντα διακωλύειν τὴν εἴσοδον. Ἰκετηρίοις οὖν φωναῖς ἐπεκαλοῦντο τὸν ἅγιον οἱ προσήκοντες, κατευνάσαι τῶν δαιμονίων τὸ φρύαγμα καὶ τῷ πάσχοντι τοῦ νεῷ διανοῖξαι τὴν εἴσοδον. Καὶ ὃς αὐτίκα παρῆν ἀόρατος βοηθός, τῷ λεγεῶνι
 10 τῶν δαιμονίων ἐπιτιμῶν καὶ τὸ θράσος τοῦ ἀντιβαίνοντος ὑποσπῶμενος, τὴν δὲ παρουσίαν ἐγνώρισε τὸ παραντίκα τῆς εἰσόδου ἄνετον καὶ ἐλεύθερον. Εἶσω δὲ τοῦ θείου γεγεννημένοι νεώ, ὡς μόνον τῇ ἁγίᾳ σορῶ τὸν νοσοῦντα προσήγαγον, ἦν ἰδεῖν τὴν πονηρὰν ἐκείνην καὶ ἄμαχον δύναμιν, δι' ὧν σπαραγμάτων τὸν ἄλόντα κατήκιζεν, αὐτὴν μᾶλλον τῇ τοῦ ἁγίου δυνάμει μαστι-
 15 γουμένην καὶ ἐξωθουμένην εἰς γέενναν τὴν πατρῶν κληρονομίαν. Οἷς γὰρ τὸν ταλαίπωρον βρασμοῖς καὶ σπαράγμασι κατηκίσαντο ὁράτως δεδείχασιν ἄντικρυς ὡς αὐτοὶ μᾶλλον ἀοράτως εἰσεπράξαντο δίκας τῆς εἰς τὸ πλάσμα τοῦ θεοῦ δυσμενείας καὶ ἐπιθέσεως. Ὁ δέ, ὡ τοῦ θαύματος, τῇ τῶν δαιμόνων φυγῇ ἴσος τοῖς ἐκπένουσι καὶ τῇ θέσει καὶ τῇ ὄψει γενόμενος καὶ πᾶσι
 20 τῷ ὄντι διαπεφωνηκέναι δοκῶν ἀθρόον τοὺς ὀφθαλμοὺς ὡς ἕξ ὑπνου ἀνοίγνυσι καὶ τὰ χεῖλη διάφρα, εἶδέ τε καθαρῶς καὶ σωφρόνως ἐφθέγατο· καὶ ἀπὸ τῶν τοιούτων σημείων τοῖς παροῦσιν ἐγνώρισεν, ὡς ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Δημήτριος φυγαδεύσας ἀοράτως τῶν δαιμόνων τὸ στίφος καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ἀγλῦος διακαθάρας τὰ αἰσθητήρια, τὴν σφῶν ἐνέργειαν ἄτρεπτον
 25 αὐτῷ ἔχαρισατο. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἔμφρονα παραντίκα τοῖς προσήκουσι προηκάμενος τὴν δεδωρημένην αὐτῷ διεγνώρισεν ἴασιν, ἔφη γὰρ 'τί δὴ ποτε μὴθ' ἔορτης παρουσίας, μὴθ' ἑτέρου τοῦ κατεπείγοντος, οὕτω παμπληθεῖ τῷ νεῷ προσεδρεύομεν'. Τοὺς δ' ἀνειπεῖν ἅπαν αὐτῷ τῆς δαιμονίας ἐπιφορᾶς τὸ ἀπόρητον, ὡστρά τε τῷ ἰατρῇ τὴν ἐξομολόγησιν ἐγκελεύσα-
 30 σθαι καὶ εὐχαριστίαν προσενεγκεῖν, ὅτι τοι μὴ εἰδότα, φησίν, ὅπως ἔλθοι, ὅπως ἀπὴ καὶ μάλα εἰδότα προσήκατο. Ὡν δὴ καὶ αὐτὸν παραντίκα συνέντα τῷ ἁγίῳ προσεπεσὶν καπὶ πάντων θεοκλυτοῦντα τοὺς εὐχαριστηρίους τῷ εὐεργετῇ ἀποδιδόναι, νόστου τε μεμνημένον ἦδη καὶ τῆς εἰς οἶκον ἐπιστροφῆς.
 35 Τοιαῦτα καὶ κατὰ τῶν πονηρῶν καὶ ἀοράτων πνευμάτων τοῦ ἀθλοφύρου τὰ ἀριστεύματα, οὓς γὰρ μετὰ σαρκὸς ἔτι καὶ αἵματος κατεπάλαισεν,

2 συνέσχων B 3 ἦκουσιν corr.] ἦκασιν QB 13-14 σπαραγμῶν B· πβλ. ἐν τούτοις στίχ. 16 ἔνθα καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦτο παραδίδει σπαράγμασι 25 πᾶσιν] πῦσιν B 31 προσήκατο corr.] προήκατο QB 32 θεοκλυτοῦντα B 33 ἐπιστροφῆς corr.] ἀποστροφῆς QB

εἰκότως καὶ παρὰ τῷ ἀθλοθέτῃ γενόμενος, τούτους ἐλαύνει καὶ φυγαδεύειν οἷα πολεμίους ἐξηττημένους πεπίστευται.

Ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ τῶν ὄρατῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμιῶν, οἷς θηριωδῶς ἐπιστρατεύειν φίλον ἡμῖν καὶ ταῖς ἐφόδοις πολιορκεῖν, ὅπως τὰς ἀντιπαρατάξεις ὁ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς πεποίηται καὶ οἷα τὰ κατ' αὐτῶν ἀνέστησε 5
τρόπαια, τῆς σφετέρας προασπίζων πατρίδος καὶ πόλεως.

[Περὶ λύσεως τῆς πολιορκίας τῆς πόλεως]

12. Μαυρίκιον εἶχεν ὁ τότε καιρὸς τὰ τῶν Ρωμαίων σκῆπτρα χειρίζοντα. Τούτῳ ὁ τῶν Ἀβάρων ἀρχηγὸς πρὸς βείαν ἐστείλατο περὶ συμμαχίας, συγκλήτου δὲ ψήφῳ ταύτης ἀποτυχῶν, μέγα μηνίων ἀπηλλάττετο τῇ ἀποτυ- 10
χίᾳ. Ἔτερον δὲ τρόπον οἴκοι τῶν ἐπαναστάντων κρατήσας βαρβάρων, ὃν ὦδινε κατὰ Ρωμαίων βασιλίσκον ἀποκρουσθεῖς, ἀπέτεκε τῆς ὀργῆς κατ' αὐτῶν τὰ ὄπλα τρεψάμενος. Καιρίαν δὲ τούτοις ἐντεῖναι βουλόμενος τὴν πληγὴν, ἄθλον ἢ λάφυρον Θεσσαλονίκην προὔθετο τῷ πολέμῳ Μακεδόνων αὕτη καὶ Ἰλλυριῶν ἢ μητροπόλις, εἰς ἣν τὰ πανταχόθεν ἄκρα συντρέχοντα, 15
τῶν μεγίστων τε εἶναι καὶ δοκεῖν, οὐ τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν αὐτοῖς πείθει ὡς καὶ περὶ πλείστου ταύτην ποιεῖσθαι. Κατὰ ταύτης ὁ ἀλάστωρ καὶ δυσμενὴς ἐπεστράτευσεν Ἀβασρος, βαρὺν ὄτι καὶ μάλιστα στρατὸν ἐπαγόμενος· περὶ τὰς δέκα μυριάδας εἶναι τούτους εἵκασέ τις τῶν πρὸ ἡμῶν ὄψιν τε κατιδῶν ἔκτοπον ἄλλος προεῖπεν ἀνήρ, τὸ μέγεθος τῆς πολιορκίας 20
ὑποδηλῶν καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως, Θεοδόσιος Ἐπίσκοπος¹ οὗτος ἐκεῖνος ἦν ὁ τηρικαῦτα τῆς πόλεως· τραγωδὸν δὲ τίνα εἶναι τὴν ὄψιν, ὃν καὶ περιστάντα παρὰ τὸ θέατρον ἐφεξομένῳ τραγωδῆσαι, βούλεσθαι ἂν εἰπεῖν αὐτῷ τε τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ θυγατρὶ²· τὸν δὲ πρὸς τοῦτο πολλὰκις ὀρμώντα, πολλὰκις ἀποτρεπόμενον ἐργωδέστερον ὄψῃ καὶ μόλις ἀπόσασθαι. 25

Ἐπὶ τοιούτοις μοχθηροῖς οἰωνοῖς καὶ προσδοκίαις δυσέλπισιν ἐπιστρατεύσας ὁ Ἀβασρος, ἐν κύκλῳ πᾶσαν τῷ πλήθει περιβάλλει τὴν πόλιν. Ὁρθρου δὲ καὶ ὑπὸ ζόφον ἄπασαν τοῖς πολεμικοῖς ταινιώσας, τῆς αὐγῆς ἀνισχύουσης προσῆγε τὰς ἐλεπόλεις καὶ κλίμαξιν ἐπαναβαίνειν ἐπεχειρεῖ τοῖς τεύχεσι, κον-

¹ Ἐν τῇ ἐκδόσει τῆς συλλογῆς τοῦ Ἰωάννου παρὰ Migne P. G. 116, 1240 καὶ 1296 ὁ Ἐπίσκοπος ὀνομάζεται Εὐσέβιος.

² Πβλ. Migne αὐτόθι 1296 ρκ'.

3 ἴδαμεν Β 5 Χριστοῦ μάρτυς Q Χριστόμαρτυς Β | πεποίηκε Β 7 ὁ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθμὸς Θ' εἰς τὸ χειρόγραφον Q ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου 10 μηνίων corr.] μηνίων ἔχουν ἀμφότερα τὰ χ/φα διὰ τὸν τύπον μηνίων πβλ. X. Χαριτωνίδου, εἰς Ψελλὸν ἐν Ἐπετ. Παν. Θεσσαλονίκης 1 (1927) 240 11 κρατήσας βαρβάρων ∞ Β 14 προὔθετο Q: ποὔθετο Β 16 καὶ² om. Β 28 ἀνασχύουσης Q 29 ἐπεχειρήσε Q

τοῖς τε καὶ βέλεσι καὶ σφενδόλαις πρὸ τῶν κλιμάκων ἀμύνεσθαι παρεσκευάστο καὶ συνελόντα εἰπεῖν συνάμα πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς στρατεύμασι καὶ πανταχοῦ τοῦ τείχους παραβόλως καὶ φοβερῶς τῆς πολιορκίας ἀπήρξατο, καὶ ταῦτα τῶν δυναμένων ἐπεξιέναι μηδενὸς ἔνδον μήτ' ὄντος, μήτ' ἐπαμύνοντος τῶν μὲν τὴν εὐθὺ στείλαμένων Ἑλλάδος (ὀδόν), τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνος ἐφελκομένου, τῶν δὲ τὴν πρὸς βασιλέα φέρουσας τὰς θέμιδος χρόνῳ ἤδη φυγούσας ἡμερομένων χάριτας τῇ πόλει καταγαγεῖν, τῶν χειρὸς δὲ προσποριζομένων τὸ ζῆν λοιμώδει νόσφ πλὴν ὀλίγων πρὸ βραχείος ἀποφθαρέντων.

- 10 13. Τότε δὴ τότε τῆς σωτηρίας πάντοθεν ἀπογνωσθείσης, ὁ ἀγρυπνότατος φύλαξ τῆς πόλεως, ὁ στερρότατος τῆς πατρίδος ὑπέρμαχος, ὁ ἀήτητος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς καὶ μέγας Δημήτριος, μόνος τοῖς τείχεσιν ἐπιφανεῖς ἀξιόμαχος ἀνταγωνιστής, ταῖς μυριάσιν ἀντικατέστη καὶ τὸν πρῶτως τῷ τείχει ἐπαναβάντα διὰ τῆς κλίμακος, ἐδραίως ἤδη τὸν πόδα τῇ ἐπάλλξει ἐρείδοντα, λόγῃ κατακοντίσας καὶ φοινίξας αἵματι, τὸ παραδοξότατον κατὰ τῶν ὀπισθεν ἀνιόντων ἔξωσε πεσεῖν. Τούτῳ δὲ κάκεινων ἄρδην συναπωσθέντων, ἐπίσης ἅπαντες καὶ τῶν τειχῶν καὶ τῆς ζωῆς ἀπερράγησαν καὶ τοὺς μὲν κατ' ἐκεῖνο τοῦ τείχους οὕτω διακρουσάμενος καὶ θραύσιν ἐντεῦθεν αὐτοῖς καὶ καταπληξιν ἐνσεισάμενος ὥς πορρωτάτω διώσατο· τοὺς δ' ἄλλως κατ' ἄλλα μέρη πολιορκητικοῖς ἀποπειρωμένους τοῖς μηχανήμασιν, ὧδέ πως πάλιν ἡμύνατο. Πλήθος φαντασιώσας ἀνδρῶν κάκεινοις ἐφεστάναι τοῖς μέρεσι ραγδαίως τε καὶ παραβόλως προκινδυνεύειν καὶ ἐπαμύνασθαι, ἀπεῖρξε κάκεινους, δεδιξάμενος καὶ κατακωλύσας ὀλοσχερῶς τῆς ἐπιβουλῆς, ἀπογνῶναι τε πάντας καὶ νῶτα δοῦναι παρ' ἐλπίδας, συνέπεισεν ἄμαχόν τινα δύναμιν
- 25 ἐνεῖναι τῇ πόλει ὑποτοπάσαντας καὶ τὸ μέγιστον δειλία θραύσας φυγὴν ἐλέσθαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αὐτομολῆσαι τινὰς κατηνάγκασε τῶν βαρβάρων, οἳ δὴ καὶ αὐτάγγελοι τῶν τηλικούτων θαυμασίων τοῖς εἴσω τειχῶν κατέστησαν ἀδιάβλητον καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαις ἀξιοπιστότερον εὖ μάλα τὸ τῶν θαυμάτων μεγαλεῖον ἀνεκηρύττετο. Ὅπερ δὲ φιλεῖ τοῖς ὑπερφύσει
- 30 παρομαρτεῖν τῶν τερατουργημάτων ἀπιστία καὶ φθόνος καὶ τὸ τνικαῦτα συμβέβηκεν, ἀποπειραθέντων ἐνίων δι' ἐρεύνης ἐναποδειξαι ἀνθρώπινον, ἀλλ' οὐ θεῖον, φύσεώς τε καὶ χειρῶν, ἀλλ' οὐχ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἀγιοτελὲς τὸ τηλικούτων ἔργον τῆς τῶν βαρβάρων τροπῆς καὶ διώξεως· ἀλλ' ἔλαθον τῇ σφῶν ἀπιστία ἐπὶ μᾶλλον τὸ θαῦμα ἀνακηρύξαντες. Πολλὰ γὰρ διερευνησά-
- 35 μνοι, τίς ἄρα καὶ εἴη ὁ τὴν σραγὴν ἐντείνας τῇ ἐπάλλξει τῷ πρῶτως ἐπιτηδήσαντι, αἰσθητῇ λόγῃ τελεῖσθαι μόνον, οὐκ εὐστόχως τὴν αἰμόρροϊαν ὀριζόμενοι, οὐδένα εὖρον πολλὰ καμώντες, οὔτε ἐν ζῶσιν ὄντα οὔτ' ἐν τοῖς μεταλλάξασιν·

ὁ ὀδὸν ο.π. QB 5-6 καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνος Q: καθηγημένος B 16 ἔξωσε corr.] ἐξῶσε QB 24 συνέπεισεν Q 36 αἰμορροϊαν Q

οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκείνον ἐρευνῶντες ἀπέσχοντο φάμενοι, εἰκὸς κἀκεῖνον τὸν
 τρώσαντα εὐθὺς καιρίαν ἀντιλαβεῖν καὶ συγκατενεχθῆναι τοῖς πεπτωκόσιν,
 ἀλλ' οὔτε μὴν τίνες οἱ τοὺς πολεμίους καταπληξάμενοι. Τὸ δὲ μάλιστα τρέψαν
 εἰς συγκατάθεσιν τοὺς ἀμφισβητοῦντας τοῦ θαύματος οἱ τὴν φυλακὴν ἐκεί- 5
 νης ποιούμενοι τῶν τειχῶν τῆς νυκτός, ὄρκους τὴν ἐξομολόγησιν ἐμπεδώσαν-
 τες. Ἔφασαν γὰρ μηδένα καθάπαξ τοῖς τείχεσι προλιπεῖν κατὰ τὴν τῆς
 προσβολῆς ὥραν τῶν πολεμίων, οἴκοι δὲ πάντας ἵνα ἀποκαθευδήσουντας,
 ὡς τοῦ ὄρθρου ἤδη ταύτην συνήθως ἐνδιδόντος τὴν ἄνεσιν τοῖς παννυχίως
 φυλάττουσιν. Ἔτι γε μὴν τῶν αὐτομόλων τινὲς ἐξηγούμενοι καὶ ἦψιν καὶ
 σχῆμα πάντη τῷ ἁγίῳ κατάλληλα καὶ αὐτὸν εἶναι τὸν ὀφθέντα τε πρῶτως 10
 καὶ καθελόντα τοὺς προλογίσαντας ἀνευδοῖαστον ἅπασιν τὴν πίστῳσιν ἐνε-
 ποίησαν, ὅθεν τοὺς σωτηρίους καὶ φυλακτηρίους ὕμνους καὶ εὐχαριστηρίους
 τῷ μεγαλομάρτυρι κοινῇ προσεκόμισαν ἅπαντες καὶ τὴν παρ' ἐλπίδα σωτη-
 ρίαν ἐπανηγύριζον, πανδημεὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν ἅγιον μεγαλύνοντες.

[Περὶ τοῦ ρουθέντος τῆς αἰχμαλωσίας Ἐπισκόπου] 15

14. Ἐτερον θαῦμα τῶν προλεχθέντων ἐφάμιλλον, οὐχ ἦκιστα δὲ καὶ
 τῷ ἡδίστῳ τῆς ὑποθέσεως τοὺς ἀκροατὰς ἐπαγόμενον διηγήσομαι παρίστησι
 γὰρ ἐνεργέστατα καὶ τὸ περὶ τοὺς αἰχμαλωσίᾳ ληφθέντας προμηθῆς τοῦ ἁγίου
 καὶ κηδεμονικόν.

Γέγονέ τις Ἐπίσκοπος ἐν τῇ τῶν Ἄφρων χώρα κατὰ τὴν Καρχηδόνα, 20
 ἦν Φοινίκης Ἐλληνες ἄποικον ἀναγράφουσιν, Κυπριανὸς τὴν προσηγορίαν,
 τὸν βίον καὶ μὴν καὶ τὸν λόγον κατ' ἐπίσκοπον ἐκπονούμενος. Οὗτος ἀναχθεὶς
 ἐκεῖθεν σκοπὸν τῆς ἐκπλοίας τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων προὔθετο. Πνευμάτων
 δὲ μάχῃ, δυσπλοία περισχεθεὶς ταῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα δυσχωρίαις προσίσχει.
 Οὕτω δ' ἀποδράς τὸν ἐν ὕδασι, τὸν κατ' ἤπειρον οὐ διέφυγε κίνδυνον· βαρ- 25

9 ἔτι γε B: εἴ γε Q 11 πίστῳσιν B: πίστιν Q 13 ἐλπίδος B 15 πρὸ τῆς ἐπιτε-
 φαλίδος + I τὸ χ/φον Q 21 Φοινίκην B

Κῶδ. Βαροκκιανὸς 148 φύλ. 276 = B

Σημείωσις. Αἱ ἀπολεξεὶ ὑπὸ τοῦ διασκευάσαντος τὸ κείμενον τοῦ
 Νικήτα παραληφθεῖσαι φράσεις διακρίνονται διὰ πλαγίων στοιχείων.

Θαῦμα τοῦ μεγάλου Δημητρίου. Περὶ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἐπισκόπου.

Ἐπίσκοπός τις ὀνόματι Κυπριανός, κατοικῶν ἐν τῇ τῶν Ἄφρων χώρα
 τῆς Καρχηδόνας, οὗτος ἀναχθεὶς μέλλων ἐν τῇ βασιλευσούσῃ πόλει, γέγονεν
 ἐν τῇ θαλάσῃ πνευμάτων καταγίδι, ἐσώθη ταῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ
 βάρβαροι τινὲς διήλθον αὐτὴν καὶ λάφυρα λαβόντες πλεῖστα, συνέπλευσεν 5

βάροις γὰρ ἐγκυρήσας ληϊζομένοις αὐτήν, μέρος λαφύρων ἐκείνοις τοῖς συμ-
 πλεύσασιν ἅμα γέγονε καὶ αὐτὸς καὶ τῆς ἐλευθερίας τὸ δυσφορώτατον, τὴν
 δουλείαν, ἠλλάξατο. Καὶ θαυμαστὸν οὐδέν· παραδίδονται πολλάκις ἁμαρτω-
 λῶν καὶ δίκαιοι ταῖς χερσίν, οὐχ ἵνα ἐκείνοι, φησί, τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵν' οὗτοι
 5 δοκιμασθῶσιν. Δουλεύουν τοίνυν ὁ Κυπριανὸς καὶ τῆς βαρβάρου δουλείας
 τοῖς ἀνιαιοῖς ἐταζόμενος, ἐποτινάτω νυκτὸς καὶ ἡμέρας, δεόμενος τοῦ θεοῦ,
 μὴ πέρα τῆς δυνάμεως ἐκταθῆναι τούτῳ τὸν πειρασμόν, ἀλλὰ μεγέθει φιλαν-
 θρωπίας καὶ τὴν ἔκβασιν τάχιον ἐπιθεῖν. Ὁ δὲ τὸ θέλημα θεὸς τῶν φοβου-
 μένων ποιῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούων καὶ σώζων αὐτούς.¹ φθάνει
 10 καὶ τούτου συμπαθεία τὴν αἴτησιν. Καὶ ἔτι λαλοῦντος, ῥύστην αὐτῷ τῆς
 αἰχμαλωσίας τὸν μέγαν ἐπιπέμπει Δημήτριον. Ὁ δὲ ἄωρὶ παραστάς
 τῶν νυκτιῶν, ἔλυσέ τε πεπεδημένον καὶ εἶπερ, ἔφη, βούλοιο σώζεσθαι,
 ὦ Ἐπίσκοπε, ἔποιω σιωπῇ. Ἐρομένῳ δὲ τούτῳ, τίς εἶ, κύριε, ἀπεκρίνατο·
 15 φησί, καὶ ἀπάξω σε τὴν σιωπὴν ἀσπαζόμενον. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὁ μὲν
 ἤγειτο, ὁ δ' εἶπετο ἡσυχῇ. Οὕτω δὲ προϊόντες ἀποφρητὴ τὴν τῶν βαρβάρων
 στρατοπεδείαν ὡς τάχιστα ὑπερέβησαν, τῆς τε περαιτέρω τοσοῦτον προῆλθον
 πορείας ὅσον παρέσχεν ἰσχύος ὁ ἀφηγούμενος. Οὐκ εἰς μακρὰν δὲ λοφιᾶ
 τινι συνηρεφεῖ τῆς ὀρθοῦς ἤδη ὑποφαινούσης αὐγῆς ἀπνητήκασιν. Καὶ
 20 ὁ μὲν ἡδιστος ὁδηγὸς ἀπῆει ἐξ ὀφθαλμῶν, ὁ δὲ, ὅπερ ἦν συμβαλὼν ὁ Ἐπί-

¹ ψαλμ. 144, 19

6 ἐποτινάτω B 10 συμπαθείας Q 13 πρὸ τοῦ Κύριε + ὦ Q 15 ταῦτ' B

καὶ αὐτὸς ὡς δοῦλος ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας. Δουλεύων τοίνυν ὁ Κυπριανὸς τῆς
 βαρβαρικῆς δουλείας, ἐδέετο τοῦ θεοῦ νυκτὸς καὶ ἡμέρας τοῦ λυτρωθῆναι
 τῆς πικρᾶς δουλείας. Ὁ δὲ τὸ θέλημα Θεὸς ἐπιτάχιον δούς τοῖς φοβουμένοις
 αὐτὸν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούων, φθάνει καὶ τοῦτον συμπαθείας τὴν
 5 αἴτησιν καὶ ῥύστην τῆς αὐτοῦ αἰχμαλωσίας ἐπιπέμπει τὸν μέγαν Δημήτριον.
 Ὁ δὲ ἄωρὶ παραστάς τῶν νυκτιῶν, ἔλυσε πεπεδημένον, φάσκων πρὸς αὐτόν,
 ὅπου βούλει σώζεσθαι, ὦ Ἐπίσκοπε. Ἐρομένῳ δὲ τούτῳ, τίς εἶ Κύριε,
 ἀπεκρίνατο <ὁ> ἅγιος· στρατιωτῶν εἰς ὁ Δημήτριος, ἔφη, τὴν τῶν Θεσσαλο-
 νικαίων μέσην οἰκῶν, ἐν ἧ, φησί, καὶ ἀπάξω σε τὴν σιωπὴν ἀσπαζόμενον'.
 10 Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐπορεύοντο τὴν τῶν βαρβάρων στρατοπαιδείαν ὡς τάχιστα
 ἐπορεύθησαν. Πορευόμενοι δὲ ἀμφοτέροι κατήνησαν ἐν τόπῳ τινί, αὐγῆς
 ἐπιφαινούσης, καὶ ὁ ἅγιος ἀπῆει ἐξ ὀφθαλμῶν τοῦ Ἐπισκόπου, παραγγέλλας
 αὐτῷ, τὴν ἡμέραν ἤρεμεῖν, τὴν δὲ νύκτα ὁδοιπορεῖν διὰ τὸ ἐπίβουλον τῶν
 βαρβάρων. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος Κυπριανὸς ἐποίει πάντα τὰ διδασκόμενα ὑπὸ

ὁ ἐπιπέμπει τὸ χ/φον, ἐκ παραδρομῆς

σκοπος, δι' ἡμέρας μὲν βούλεσθαι τὸν ἅγιον ἡρεμεῖν, νύκτωρ δ' ὀδοιπορεῖν καὶ ταύτη τὸ ἐπίβουλον τῶν βαρβάρων διαδιδράσκειν, ἔμμενε κρησφύγετον ἐρυμνὸν τὴν νάπην ποιούμενος καὶ ταῖς αὐτοφυεσί τῶν βοτανῶν τῇ γαστρὶ σχεδιάζων τὴν τράπεζαν. Τῆς δέ γε νυκτοπορίας οὕτως ἑαυτὸν ἀνακτώμενος, ὠρολόγει φιλοπονώτερον πρὸς ἐσπέραν τὸν ὀδηγὸν ἐκδεχόμενος, καθ' ἣν δὴ 5 καὶ προσῆει ὁ ἅγιος, ἀναδεικνύς ἑαυτὸν τῷ ἐπικαλουμένῳ καὶ τῆς πορείας ἀπήρχετο· ὁ δ' εἶπετο πρόθυμος ἀνεκλαλήτοις φωναῖς τὸν κηδεμόνα Θεὸν καὶ τὸν ἅγιον ἀνυμνῶν, πεπεδημένης τῆς γλώττης τῷ ἐπιτάγματι. Καὶ οὕτω γε ποιοῦντες ἐπὶ ὅλας ἡμέρας ὀκτῶ νύκτωρ μόνον τῆς ὀδοιπορίας ἀπτόμενοι, τῇ ἑσχάτῃ ἀγχοῦ πού τε τῆς τῶν Θεσσαλονικέων κατῆραν νυκτί, ἔνθα δὴ 10 καὶ Κυπριανοῦ τὸ πλήρες τὸν καλὸν συνοδοιπόρον καὶ ὀδηγὸν δίστησιν ἢ αὐγῇ, οὕτω παραδόξως τῆς δεινῆς αἰχμαλωσίας ἐκλυτρωσάμενον. Ὁ δὲ μονωθὴς ἥσαλλε μὲν τὴν ζημίαν οὐ φέρον τοῦ σωτήρος καὶ ὀδηγοῦ, εἰσῆει δ' ὅμως προκειμένην τὴν πόλιν ὄρων καὶ τὸν στρατιώτην περιῶν ἐξήτει Δημήτριον καὶ τὸν οἶκον ἐκείνου περὶ τὸ μέσον τῆς πόλεως. Πολλῶν δὲ 15 πλείστοις ὑποδεικνύτων, εἰς γνώσιν οὐδεὶς ἦν ὁ ἀναφερόμενος. Τότε δὴ εἰς τὸν τοῦ ἁγίου παρήει νεῶν καὶ τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου τὸ εἶδος τοῦ σώματος συμβαλόν, χαρᾶ καὶ θάμβει σύμμικτος ἦν καὶ τὰ δάκρυα προέτρεχε τῆς φωνῆς καὶ ἀφασία πεπέδητο. Μόλις δ' ἀνενεγκῶν ἐξ ἡδονῆς παθαινόμενος θεοκλυτῶν οὐκ ἐπαύετο τῷ σώσαντι ἀνθομολογούμενος. Ἐφ' ᾧ δὴ τόν τε 20 Ἀρχιεπίσκοπον καὶ πάντα συνδεδραμημέναι τὸν ὄχλον καὶ κοινῇ πάντας δοξάσαι τὸν Κύριον καὶ τὸν ἅγιον, ἐφ' οἷς ἀκηκόεσάν τε καὶ εἶδον αὐτὸν τε

1 ἡρεμαῖν Ω 3 βοτάνων Ω 7 προθύμως κατ' ἀρχὰς ἐν Ω, κατόπιν προσθέτει ὁ ἴδιος γραφεὺς τὸ ο ὑπεράνω τοῦ ω

τοῦ ἁγίου, ἐπιτρεφόμενος τοῖς ἐφυέσιν τῇ γῆ βοτανῶν, τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ νυκτί τὴν πορείαν ποιούμενος, ἐπιφαινόμενος ὁ ἅγιος τὴν ὁδὸν ἐνδεικνύμενος τῷ Ἐπισκόπῳ καὶ τῷ θεῷ ἀνεκλαλήτοις φωναῖς εὐχαριστῶν καὶ τὸν ἅγιον ἀνυμνῶν, ἐπὶ ὅλας ἡμέρας ὀκτῶ. Φθάσας δὲ τὴν τῶν Θεσσαλονικέων γῆν ἐξήτει Δημήτριον τὸν στρατιώτην τὸν συνοδοιπόρον αὐτοῦ καὶ τὸν οἶκον 5 αὐτοῦ τὸν ὄντα περὶ τὸ[ν] μέσον τῆς πόλεως. Πολλῶν δὲ πλείστων ὑποδεικνύτων, εἰς γνώσιν οὐδεὶς ἦν ὁ ἀναφερόμενος τὸ ζητούμενον. Τότε δὴ εἰς τὸν τοῦ ἁγίου παρήει νεῶν καὶ τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου τὸ εἶδος τοῦ σώσαντος συμβαλόν, χαρᾶ καὶ θάμβει σύμμικτος ἦν καὶ τὰ δάκρυα προέπεμπεν τῆς φωνῆς, οὐκ ἐπαύετο τῷ σώσαντι ἀνθομολογούμενος, ὥστε συναχθῆναι τόν τε 10 Ἐπίσκοπον τῆς αὐτῆς πόλεως καὶ ὄχλου πολλοῦ καὶ κοινῇ πάντα δοξάσαι τὸν Κύριον καὶ τὸν ἅγιον αὐτοῦ Δημήτριον ἀκούσαντες καὶ εἶδον ὅτι ὁ Ἐπί-

4 Θεσσαλονικαίων χ/φον 9 προέμπεπεν χ/φον ὡς καὶ ἀνωτέρω 342,5 προμπίπει.

τὸν παραδόξως οὕτω τῶν βαρβάρων διὰ τοῦ ἁγίου ἀνασωθέντα Ἐπίσκοπον ἐπεικῶς φιλοξενῆσαι καὶ ἀνακτήσασθαι, ὡς τηλικούτου γεγενημένον τοῖς πᾶσι διάκονον καὶ αὐτάγγελον θαύματος.

[Περὶ τοῦ πορισμοῦ τῶν μαρμάρων]

5 15. Οὕτω μὲν οὖν τῆς αἰχμαλωσίας τὸν Κυπριανὸν ὁ μέγας Δημήτριος διεσώσατο. Ὅπως δὲ πάλιν καὶ συνεφήψατο τούτῳ περὶ εὐκτηρίου ὕλην ἐκπονουμένῳ διαληπτέον. Διδάσκει γὰρ καὶ τουτὶ τὸ θαῦμα, ὡς οὐ μόνον ἐξ ἀναγκῶν ρυθόμενος ἐπιφαίνεται τοῖς πίστει καλοῦσιν ὁ ἅγιος, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοφιλέσι τῶν ἔργων οὐκ ἀναδύεται συνεφάπτεσθαι, ἔν τε τοῖς ἀπόροις
10 πόρους διδοὺς καὶ τὰ τῆς χρείας δαψιλευόμενος.

Ἄναχθεις τοιγαροῦν ἐκ Θεσσαλονίκης αὐτὸς οὗτος Κυπριανὸς ὁ Ἐπίσκοπος, τῇ τε βασιλίδι κατάρας τῶν πόλεων, πρὸς ἣν καὶ τὴν ὁρμὴν ἄνωθεν εἶχε, διοικησάμενός τε καὶ πέρας τοῖς κατὰ νοῦν ἐπιθείς ἐν αὐτῇ, ἐπεὶ τῷ ποιμνίῳ αὐθις καὶ τῇ πατρίδι ἀποκατέστη, τῇ θαυματουργῷ χειρὶ τοῦ ἁγίου
15 διασωθείς, ἔγνω λύτρα δοῦναι τῷ σώσαντι, εὐκτήριον ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ δομησάμενος.

16. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἔργων πέρας ἔσχε τῷ εὐκτηρίῳ σπουδῆς καὶ πίστεως ὑψηγησαμένης ἁγιοπρεποῦς. Περὶ κιβωρίου δὲ καὶ ἄμβωνος ποτιωμένῳ ἐπιφαίνεται κατ' ὄναρ ὁ ἅγιος καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν. Ἐνὶ νυκτὶ πλοῖον
20 τῷ λιμένι προσσχόν, ὅσα διὰ φροντίδος σοι τῶν μαρμάρων ἔστιν ἐπιφέρεται,

2 τηλικούτον B 4 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + ΙΑ' τὸ χ/φον Q 6 συνεφήψατο B
9 συνεφάπτεσθαι B 11 ἀναθεις Q 14 τῇ ὁ om. B 18 ὑψηγησαμένης corr.]
ἀφηγησαμένης QB | κιβουρίου B / δὲ om. B 19 ἐπιφαινηται B 20 σοι om. Q

σκοπος Κυπριανὸς ἐσώθη ἐκ τῆς δεινῆς αἰχμαλωσίας τῶν βαρβάρων, βοηθεία καὶ ὁδηγία τοῦ μεγάλου Δημητρίου.

Ἄναχθεις τοιγαροῦν ἐκ Θεσσαλονίκης ὁ αὐτὸς Ἐπίσκοπος Κυπριανός, τῇ τε βασιλίδι κατάρας τῶν πόλεων, πρὸς ἣν καὶ τὴν ὁρμὴν ἄνωθεν εἶχε, καὶ
5 κατὰ νοῦν ἐπιθείς ἐν αὐτῷ, πῶς διεσώθη ἐκ τῶν (βαρ)βάρων τῇ θαυματουργῷ χειρὶ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, εὐκτήριον ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἁγίου δομησάμενος.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἔργων πέρας ἔσχε τῷ εὐκτηρίῳ, σπουδῆ καὶ πίστει μεγάλη εἶχεν, περὶ κιβωρίου καὶ ἄμβωνος μαρμάρων ποτιωμένῳ ἐπιφαίνεται
10 κατ' ὄναρ ὁ ἅγιος καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν. Ἐπίσκοπε, τὸ νῦν πλοῖον τῷ λιμένι προσσχόν, ὅσα διὰ φροντίδος τῶν μαρμάρων ἔστιν ἐπιφέρεται καὶ ὅσα βουλομένῳ σοι τὰ τῆς χρείας ἀγόρασον. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος τὸ προμηθὲς τοῦ ἁγίου

1-2 βοηθείαι καὶ ὁδηγίαι τὸ χ/φον

καὶ τούτων βουλομένῳ σοι τὰ τῆς χρείας προσπορισθῆσεται. Ὁ δὲ τὸ προμη-
θὲς τοῦ ἁγίου ὑπερθαυμάσας καὶ ὡς ταύτη συνευδοκεῖ τῇ οἰκοδομῇ ἐφησθεις
καὶ μάλιστα τῷ εὐρήματι, εὐχαριστίαις ὡς τὸ εἶκος τὸν χρηματίσαντα ἐθειά-
σατο, θᾶττόν τε πρόσεισι τῷ ναυκλήρῳ καὶ παντοδαπῶς λιπαρῶν προσεφέ- 5
ρετο, ὠνητῶν ὧν ἐπιφέρεται μαρμάρων ἐπιτυχεῖν. Ἄλλ' εἰς μάτην ἐωρᾶτο
τὰ πρῶτα πονῶν, πάντη τοῦ ναυκλήρου διακρουομένου τὴν αἴτησιν καὶ
μηδ' ἔχειν τι τῶν ἐπιζητουμένων ἰσχυριζομένου ἢ ἐπιφέρεσθαι ἀντικρως.

Ὁ δὲ ἅγιος ἀνιωμένῳ τῇ ἀποτυχίᾳ τῷ Ἐπισκόπῳ, ὃ τοῦ θαύματος,
ἐρίσταται πάλιν δεύτερον καὶ φησὶ τηλαυγέστερον τῇ πρῶρᾳ μὲν τοῦ πλοίου
ἐναποκεῖσθαι τὰ μάρμαρα, ἕκαστον ἐξονομάσας ὡς εἶχεν εἶδους καὶ σχήματος, 10
ἐπ' ὄνοματι δὲ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συμμάρτυρος Βίκτωρος ὠνηθῆναι, αὐτῷ
δ' ἐκεῖνον ταῦτα δωρήσασθαι νῦν ὡς κατὰ τὴν βασιλίδα τῆς τούτων χρείας
εὐρεθείσης, ἐκεῖνῳ καὶ πληρωθείσης, ἀνειπεῖν τε ταῦτα τῷ τῆς νεῶς ἀφηγου-
μένῳ σαφῶς· οὕτω τε πείσαι καὶ λήψεσθαι. Ὁ δὴ καὶ γεγένηται. Ἄμα
γὰρ τῷ δι' ὀπτασίας θείας ἀποκαλυφθῆναι ταῦτα διακοῦσαι τὸν τῆς νεῶς 15
ἀρχηγόν τὰ τ' ἄλλα, τὴν τε θέσιν καὶ τὴν ποιότητα, ἐπιδουναί τε σὺν προ-
θυμίᾳ πολλῇ καὶ ἀντιλαβεῖν μετὰ τοῦ ποσοῦ καὶ τὴν τοῦ ἁγίου εὐμένειαν.

Οὕτως οἶδεν ὁ τὸ πᾶν ἅμα Θεὸς οἰκονομῶν τὰ τε κατὰ μέρος καὶ τὰ
καθ' ἕκαστον τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν, οὐ μόνον σφῶζειν ἐν ἀληθείᾳ,
ἀλλὰ καὶ τοῖς εὐαρέστως αὐτῷ τελουμένοις ἔργοις συνεκπονεῖσθαι διὰ τῶν 20
ἁγίων αὐτοῦ καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι.

5 ἐωρᾶτο corr. | ὠρᾶτο QB 11 δὲ om. B / ὠνηθῆναι corr. | ἐωνηθῆναι QB
13 ἀνειπεῖν + δὲ B

ὑπερθαυμάσας καὶ ὡς ταύτη συνευδοκεῖ τῇ οἰκοδομῇ εὐχαριστίας τὸν ἅγιον
ἐδοξολογεῖ, τῇ ἐπαύριον πρόσεισι τῷ ναυκλήρῳ παντοδαπῶς λιπαρῶν προσε-
φέρετο, ὠνητῶν ὧν ἐπιφέρεται μαρμάρων ἐπιτυχεῖν. Ἄλλ' εἰς μάτην ἐωρᾶτο
τὰ πρῶτα πονῶν, ὅτι μηδένα τῶν ἐπιζητουμένων ἐπιφέρεσθαι, εἶδεν Θεός.

Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἀνιώμενος τῇ ἀποτυχίᾳ τῶν μαρμάρων, ὃ τοῦ θαύμα- 5
τος, ἐπιφανεῖς πάλιν δεύτερον ὁ μέγας Δημήτριος, φησὶν τηλαυγέστερον,
τῇ πρῶρᾳ μὲν τοῦ πλοίου ἐναποκεῖσθαι τὰ μάρμαρα, ἕκαστον ἐξονομάσας
ὡς εἶχεν εἶδους καὶ σχήματος. Ἄμα γὰρ τῷ δι' ὀπτασίας πάλιν ἀκηκῶς
θείας, εὐθέως πάλιν ἐπὶ τὴν νεῶν εὐθυδρομήσας, τῷ ναυκλήρῳ καὶ τῷ ἀρχοντι
πάντα ἐξηγησάμενος, τὴν τε θέσιν καὶ τὴν ποιότητα, ὃ μὴ γέγονεν καὶ μετὰ 10
προθυμίας πολλῆς καὶ φόβου λαβῶν αὐτά, ἠὺχαρίσται τῷ θεῷ καὶ τὴν τοῦ
ἁγίου εὐμένειαν, πῶς ὁ θεὸς οἰκοδομῶν καθ' ἕκαστην σημεῖα τοῖς καθαρῶς
πιστεύουσιν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

7 ἐναποκεῖσθαι ἔχει τὸ χ/φον

[Περὶ τῆς λοιμώδους νόσου τῆς πόλεως]

17. Ἄλλ' αἱ μὲν εἰς τοὺς καθ' ἕκαστον ἀφέσεις τῶν λαμάτων τοῦ θεομάρτυρος καὶ αἱ τῶν παραδοξοποιῶν θαυμάτων ἐνέργειαι, ὡς ἀπὸ πολλῶν εἰπεῖν ὀλίγας, τοιαῦται. Ἴδωμεν δὲ ὅπως καὶ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως 5 κινδυνεύοντι οἰᾶν τινα χεῖρα ὀρέγων τὸ προμηθὲς θαυματουργὸν ἀνεκτίησται.

Λοιμὸς ἦν καὶ τῶν πάποτε μνημονευομένων ὁ φθαρτικώτατος, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέθοδόν τινα εἰς ἐπικουρίαν τῷ πάθει οἶόν τε ἦν ἐξευρεῖν. Ἐκαμνε δὲ ἡ πόλις τῷ ἀπηνεῖ καὶ ἀδυσωπήτῳ τῆς νόσου καταχωνευομένη τὸν ὕγρον ὡς ἔοικε τῆνικαῦτα τὸν τῶν ἐνοικούντων καὶ διαλελυμένον βίον καυτήρος 10 δίκην τοῦτον ἀναξηραίνοντος τοῦ ἀγαθοῦ δεσπότου καὶ ἱατροῦ τῶν ψυχῶν, ὃς ἀπὸ τε τῶν δεξιῶν ὄπλων καὶ ἀριστερῶν ἀποστολικῶς φάναι πάντας προσάγεσθαι βούλεται. Οὗτος τὴν πόλιν ἐπινεμόμενος, πρῶτα μὲν τὴν νεολαίαν ἀπῆγεν, τοὺς φύσαντας καὶ μᾶλλον πταίσαντας διὰ τῶν ἀνάκων τῆς κακίας ἀνακαλούμενος, κἀκείνους διὰ τῆς ἀπαγωγῆς φθάνων ἀθιγεῖς 15 εἰς σωτηρίαν προσλαμβάνόμενος, ἵνα καὶ φιλανθρωπίαν τὴν τιμωρίαν ποιήσῃται, ὥσπερ ἐκείνου τρόπος. Ἐπειτα δὲ τὸ πάθος καὶ τῶν ἐν ἡλικίᾳ καθήπτετο αἰσθησιν ἐναργῆ παρεχόμενον τῶν σφετέρων πρακτέων αὐτοῖς, ἐπεὶ μὴ τῇ πληγῇ τῶν παιδῶν βελτίους γενέσθαι προεῖλοντο. Τότε τοιγαροῦν κατὰ τὸν πάλαι ἀγνώμονα Ἰσραήλ, ἧ φησι τὰ θεῖα λόγια, ὅταν ἀπέκτεινεν 20 αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν¹ καὶ οὗτοι πανδημεὶ πάντες θρασυθέντες, οἱ μὲν τῷ φόβῳ, οἱ δὲ τῇ πληγῇ τὸ τοῦ ἀγίου κατελιθήσασιν τέμενος, οἰμωγῆς τε ἅπαν κωκυτοῦ καὶ θρήνων πληρώσαντες, θερμοῖς ἐπεκαλοῦντο τοῖς δάκρυσιν ἀλεξίκακον αὐτοῖς ἐφικέσθαι τὸν μάρτυρα, «οἶδας, ἄγιε, λέγοντες τῆς φύσεως τὴν ἀσθένειαν· οἶδας τοῦ δεσπότου καὶ δημιουργοῦ τὴν εὐμένειαν καὶ ὡς 25 αἰετὴν τὴν κρίσιν ἐλέω κερνᾷ, ὡς υἱοῖς τοῖς ἁμαρτάνουσι προσφερόμενος, παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος· κατ' ἐκείνον δὴ καὶ αὐτὸς ἐλεήμων καὶ συμπαθὴς, φιλόπολις καὶ φιλόπατρις· οἷς δὴ καὶ ἡμεῖς πεποιθήμενοι καὶ αὐτὸς τῶν ἄλλων διεννηοχένοι μαρτύρων ἠγάπησας ὑπὲρ ταύτης τὴν λόγῃην, τὸ αἷμα, τὸν θάνατον προβαλοῦ. Ἴσμεν ὡς θᾶττον σε μετὰ τούτων δυσωπηθήσεται καὶ 30 θᾶττον ἐποχετεύσει τὸν ἔλεον. Ἄλλ' ἀπαιτεῖς τῶν ἐσφαλμένων ἡμῖν τὴν διόρθωσιν; μαρτύριον ἔχεις τὰ δάκρυα τῆς ἐπιστροφῆς ἀπαράγραφον, τὴν νησιείαν, τὸν εἰς τοὺς χρήζοντας ἔλεον τῶν ὁμογενῶν».

¹ Ψαλμ. 77, 34.

1 ὁ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθ. IB' εἰς τὸ χ/ρον Q ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου 3 αἰ om. B 5 οἶαν corr.] οἶα QB θαυματουργῶν Q 9 τὸν² om. B 10 τοῦτον corr.] τούτῳ QB 15 εἰς σωτηρίαν + πρὸς σωτηρίαν B 16 ὥσπερ corr.] ὅσπερ QB 20 ἐξεζήτουν Q ἐζήτουν B 30 ἀποχετεύσει B

18. Καὶ ἡ μὲν ἱκετεία τοιαύτη. Τί οὖν ὁ ἱκετευόμενος; ἄρ' ἀπόσωτο τοὺς ἱκέτας μαστιγούμενους ὄρων; ἄρα ἐβδελύξατο τῶν ἡμαρτημένων αὐτοῖς τὸ μέγεθος, ὁ μέχρις αἵματος πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀντιπαρταξάμενος; ὁ καὶ λαμπρὰ κατ' αὐτῆς ἐγείρας τὰ τρόπαια τοὺς ἠτιτημένους αὐτῇ; Οὕμενον ἄλλ' εὐθύς τὴν πρεσβείαν ἐκίνησεν, ἔστη καὶ ἐξιλάσατο καὶ τοὺς θεοὺς ἐκβιασά- 5
μενος οἰκτιροὺς τῷ μεγέθει τῆς παρρησίας τῆς θείας ψήφου κενίκηκε τὸ ἀκίνητον· παραυτίκα γὰρ ἡ θραῦσις κεκόπακε καὶ τὸ λοιμῶδες καὶ φθορο-
ποιὸν πάθος ἐντὸς ἡμερῶν ὀλίγων τῆς πόλεως ἀπελήλαται. Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ θεῖος μάρτυς πρέσβυς, ὁ ἀκαταίσχυντος αὐτουργὸς τῆς θείας ἀφέσεως τοῖς νοσοῦσιν ἐφίσταται καὶ οἷς μὲν ἐδόκει ἡμέρω καὶ 10
κεχαρισμένῳ περιοδεύειν τῷ ὄμματι παραυτίκα τε ραῖσαι τὴν νόσον ἐποίει καὶ πρὸς ὑγίαν ἀνάγεσθαι. Οἷς δὲ σκυθρωπῷ καὶ οἰκτίστῳ παροδεύειν ἐφίκει τῷ σχήματι ἐξοδεύειν ἐγνώριζεν καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ ἔργον ἐφείπετο. Κάντεῦθεν ἐνὶ τῷ τῆς ἐμφανείας φαρμάκῳ, κἂν ἐν διαφόρῳ ἐκατέροις τῷ 15
σχήματι τὸ λυσιτελὲς ἐπρυτάνευε, τοῖς τ' ἀπολυομένοις τοῦ βίου καὶ τοῖς 15
περιεῖναι ἔτι συγχωρηθεῖσι, τὴν δι' ἔξαγορεύσεως καὶ ἐλεημοσύνης σωτη-
ρίαν ὁδοποιούμενος. Οὕτω δὴ τὴν τῶν ἡμαρτημένων εἴσπραξιν τοῖς πολίταις ὁ θεῖος μάρτυς τῷ ἀπλέτῳ τῆς παρρησίας εἰς σωτηρίαν μετεσκευάσατο.

[Περὶ τῆς λύσεως τοῦ λιμοῦ τῆς πόλεως]

19. Ἄθρει δὴ καὶ ἕτερον θαῦμα ὁ ταύταις ταῖς θεουργίαις ἐπεντροφῶν, 20
δι' οὗ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως καὶ εἰσαῦθις ὁ θεῖος μάρτυς τὴν σωτηρίαν ἐβράβευσεν.

Καιρὸς ἦν ἕτερος, ὅτε λιμὸς παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐπικατελήφει τὴν πόλιν ἀθρῶν τῶν καρπῶν ἀπάντων ἔκ τινος ἀποφθαρέντων θεομητίας. Τότε καὶ τὸ δανυτικὸν ἐκεῖνο προσφόρως ἐλέγετο· ἴπλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου 25
κατανοήσεις¹ καὶ ἀναπόδοσιν ἁμαρτωλῶν ὄψει καὶ πᾶς τις ταῖς ἰδίαις ἁμαρ-
τίαις τὴν αἰτίαν περιτιθέναι² τῷ λογίῳ ὑπεμνησκετο, καὶ οἷας ἀπονέμει τὰς χάριτας κατεμάνθανε τὸ δύσοσμον τῆς ἁμαρτίας ὀσφράδιον καὶ ὄσης ἀγανακτήσεως παραίτιον γίνεται τῷ ἀνάγοντι τὴν χεῖρα καὶ ἐμπιπλῶντι 30
πᾶν ζῶον εὐδοκίας². Τὸ γοῦν ὀλέθριον ἐκεῖνο τοῦ λιμοῦ πάθος καὶ χειμέ-
ριος προφθάσασα ὦρα ὀλεθριώτερον κατεσκευάσατο. Ταῖς γὰρ ἀντιπνοίαις τῶν σφοδροτάτων ἀνέμων ἄπλωτον θεμένη τὸ πέλαγος, τὰ τε σιτηγὰ τῶν πλοίων ἀπειρῆξε καὶ τοὺς τῆς ζωῆς πόρους ἀνεπινοήτους παρυνεστήσατο. Τῷ βάρει

¹ Ψαλμ. 90, 8

² Ψαλμ. 144, 16.

7 κεκόπακε om. Q 19 ὁ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθμὸς ΙΓ' ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ βιβλιο-
δέτου 24 ἀθρῶν B 32 ἀνέμων om. Q | ἄπλετον B

τοιγαροῦν τοῦ λιμοῦ τῶν ἐνότων ἀπάντων ἐπιλιπόντων καὶ τῷ ἀμηχάνῳ τοῦ πορισμοῦ, τραυματίας ἤδη λιμοῦ τοὺς πλείστους εἶχεν ἢ πόλις, τοὺς δὲ καὶ ἐκλείποντας. Τότε δὴ πάντες ἐπὶ τὸν θερμότατον προστάτην καὶ οἰκειότατον τῆς πόλεως, τὸν ἀθλοφόρον καταπεφεύγασι λιταῖς καὶ ἰκετηρίαῖς ἐντεύ-
 5 βουσι τοῦτον ἐξίλασκόμενοι ἐν ἀπόροις δοῦναι πόρον ζωηφόρον τοῖς κινδυνεύουσι καὶ τὸν ἐπηρημένον πρεσβείᾳ θερμῇ παρενεγκεῖν κίνδυνον. Τί δὲ ἄρα τῷ ἁγίῳ παρέστη ποιεῖν τῆς ἰκετηρίας τοιαῦδε ἀποδοθείσης αὐτῷ καὶ τῆς πόλεως οὕτω μετὰ γε θεὸν ἀπάσης ἐκκρεμαμένης αὐτοῦ; τί δ' ἄλλο γε ἢ τὸν οἰκειὸν δεσπότην μιμήσασθαι θαυματουργῶν ἅμα καὶ τρέφων ἐν ξη-
 10 μίᾳ σίτου λαὸν συνεργίᾳ τοῦ πλάσαντος; Καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν. Πεζοπορεῖ τὴν ὑγρὰν, διαθέει πελάγη μακρὰ ἐν βραχεῖ, παρὰ λιμένας τοὺς πόρρω φοιτᾷ, ἔνθα πλείστα τῶν σιτηγούντων πλοίων ἠύλιζετο, τὰς ἀπαισίους ἐκτροπὰς τῶν πνευμάτων ἐκκλίναντα· τοῖς ναυπηγοῖς ἐμφανίζεται, γνωρίζει τὴν χρεῖαν, τὸ ὄνομα τὸ τῆς πόλεως, κατεπισκῆπτει παρὰ ταύτην καταίρειν ὡς
 15 τάχιστα, ἐπαγγέλλεται προπορεύεσθαι κατευθύνειν τὰς τρίβους καὶ τὸ πνεῦμα αἰσίως ὀχετηγεῖν καὶ ὡς κατὰ σκοπὸν αὐτοῖς ἀπαντήσοι τῆς ἐμπορίας τὸ ὄφελος, λιμοῦ τὴν πόλιν πιέζοντος. Καὶ εἰπὼν ἔπεισε καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἐπέρανεν. Ὁφθαλμοφανῶς δηλαδὴ καθορώμενος αὐτὸς ἐκεῖνος ἐπὶ πολὺ προπορευόμενος τῶν νεῶν καὶ πεξυῶν τὸ πέλαγος κατὰ τὸν Κύριον Ἰησοῦν
 20 καὶ θεάνθρωπον, ἵνα δὴ καὶ τὴν θείαν αὐτοῦ πρόρρησιν ἐπὶ τῶν ἔργων πιστώσεται, ἦ, φησὶν, ἄ ἐγὼ ποιῶ, κάκεινος ποιήσει καὶ μείζονα τούτων ποιήσει'.
 22 Τούτοις μὲν σὺν τοῖς ἐξαισίσις ἡγήμασι καὶ ὀράμασι οἱ πλωτῆρες θαρρήσαντες σὺν εὐθυμίᾳ τὸν ὄρμον κατέλαβον καὶ τῇ ἡϊόνι προσσχόντες τῆς πόλεως τὰ τοῦ ἁγίου θαύματα ἀνεκῆρυξαν, τῇ τε διαπωλήσει τοῦ σίτου τὴν
 25 τοῦ λιμοῦ λύμην κατέπαυσαν καὶ τοὺς εὐχαριστηρίους συνάμα πόλει πάσῃ τῷ εὐεργέτῃ προσένειμαν καθεξῆς τε τοῖς ἐντυγχάνουσι, τὰ θ' ὀραθέντα καὶ ἀκουσθέντα διαπρυσίως ἐκέκραγον, τὸν ἅγιον ἐκθειάζοντες καὶ κοινῇ πάντες τὰ τῆς σωτηρίας ἐπανηγύριζον.

[Περὶ τῆς κυρίας Εὐταξίας]

30 20. Τοῖνυν καὶ ἕτερον, τῷ μὲν εἰρημένῳ ἀκόλουθον θαύματι ὅσον ἐπὶ τῇ τοῦ κοινουῦ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, οὐ ταῦτόν δὲ τῇ ὑποθέσει, ἀλλ' ἕτερον, ὁ λόγος ἐκδιηγείσθω καὶ τοῖς ὧσιν ἡμῶν ἐνηχεῖται κατὰ καιρόν, [τούτων γὰρ ὁ καιρός, ἐπεὶ καὶ ἡ μνήμη τοῦ μάρτυρος, ὡσπερ ὅσα διάφορα ἐν πολυτελεῖ

¹ Ἰω. 14 12.

1 τοιγαροῦν Q τοῖνυν B | ἐπιλειπόντων om. Q 4 ἰκετηρίαῖς corr. | ἰκετηρίαις QB 8 μετὰ om. Q 9 θαυματουργεῖν B 21 πιστεύσεται B 24 θαύματα ἀνεκῆρυξαν ∞ B 29 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + ΙΔ' τὸ χειρόγραφον Q

πανδαισία προτιθεῖσα τὰς διαφόρους τῶν θαυμασιῶν ὑποτυπώσεις καὶ πνευματικῶς κατευφραίνουσα καὶ πρὸς οὐρανὸν ἔλκουσα, ὅθεν καὶ τὴν χάριν τούτων ἀντεῖληψε τῆς ἐνθέου βιοτῆς ὁ συγκαλέσας καὶ τῆς ἀθλήσεως. Ἐχει δὲ οὕτως].

Χαλεπὸς ἦν εἰσαυθὶς ὁ τότε καιρὸς, χειμῶνα δεινὸν ἐπισείσας ταῖς πόλεις 5 καὶ χειμῶνα πολέμων ἔμφυλιῶν καὶ στάσεων, σχεδὸν ἀπασῶν κατ' ἄλλήλων ἐγειρομένων τῶν πόλεων καὶ εἰς ἔμφυλιους πολέμους συρρηγνυμένων τοῖς ἔσπεροις δὲ καὶ μᾶλλον κλίμασιν ἐπεπόλασε τὸ κακόν. Τοῦτο Θρακῶν καὶ Μακεδόνων τὰς πόλεις ἐπινεμόμενον, ἐπολιόρκει τοὺς ἐνοικοῦντας καὶ ἀπόρους ἕξ εὐπόρων καθίστη τοὺς πλείστους αὐτῶν. Τοῦτο δὲ τὸ λυπρὸν τῶν 10 στάσεων ὄριμημα, ὁδῶ προῖον ἀγχοῦ που καὶ τῆς τῶν Θεσσαλονικέων καὶ ἡμετέρας ἐγένετο. Ναὶ μὴν καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πόλιν ὠδίνετο συγκλύδων καὶ ἀναγῶγων ἀνδρῶν πειρωμένων ἀνασεῖν αὐτὴν καὶ τὰς τῶν εὐπόρων οὐσίας ἀλόγως οὕτω καὶ αὐτονόμως ἀμφοτέροις ἀντλεῖν. Καὶ ταῦτα τίνες; οἱ κηφήνες τῷ ὄντι καὶ ἀπορώτατοι καὶ πρὸς τὰ συνήθως τούτοις ἐπόμμενα χωρεῖν 15 ἐτοιμότατοι, πολέμους ἔμφυλιους φημί καὶ σφαγὰς τῶν ὅσοις παρασταίῃ ἀντιποιεῖσθαι τῶν διαφερόντων αὐτοῖς καὶ ἀντέχεσθαι. Ὑπετόπαζεν οὖν ἅπας ἀπὸ τοῦδε καὶ προεώρα ἀγχίθυρον ὅσαι ὦραι τὴν ἐπανάστασιν. Καὶ οἱ μὲν πρὸς ἄμυναν ἠτύρπεζοντο, ὅσοις μὴδὲν ἐπίπροσθεν ἦν τῶν περιπεζίων καὶ χαμερπῶν, μὴδὲ μέγα τι ψυχῇ, ἧς οὐδόλως ὁ κόσμος ἀντάξιός· οἱ δὲ τάφοις 20 καὶ φρέασι τὰ τιμαλφέστατα τῶν προσόντων κατωρωρῶρχισαν· ἄλλοις ἡδίων ἢ μετανάστασις τῆς πατρίδος ἐδόκει καὶ ἡ φυγὴ προμηθουμένους ταύτῃ διαδρᾶναι τὸν ὑφορῶμενον κίνδυνον. Τὸ δ' εὐσεβὲς μέρος τῆς πόλεως καὶ πείρα τοῦ ἁγίου μεμνημένον τῆς ἀντιλήψεως προσφεύγουσιν ὡς αὐτόν, καθικετεύουσι δάκρυσι καὶ εὐχαῖς κατευνάσαι τὸ προσδοκώμενον. 25

21. Καὶ οἱ μὲν οὕτως· θεά <δὲ> δὴ μοι καὶ τοῦ ἁγίου τὸ προμηθὲς καὶ οἶος ἐκεῖνος ταχὺς ἰκεσίαν εἰσδέξασθαι, οἰκτειρῆσαι πόλιν, εὐθετησαι λογισμοὺς λαῶν, κατευνάσαι θροῦν ἐγειρόμενον καὶ εἰς εὐταξίαν τὰ τῆς ἀταξίας διασκευάσαι.

Ἐπιφαίνεται γὰρ τινὶ τῶν προσεδρευόντων τῷ ἱερῷ τούτου καὶ θείῳ 30 νεῷ εὐλαβεῖα καὶ ἀρετῇ τῶν ἄλλων προσέχοντι, ἐναργέστερον δὲ ἢ κατ' ὄνειρον, ὡς αὐτὸς ὁ θεασάμενος διεισέινετο. Ἐφη γὰρ περὶ τὸ ἱερὸν κιβώριον τεθεᾶσθαι αὐτὸν γυναῖκα τινὶ πάνυ αἰδεσίμῳ καὶ εὐσταλεῖ σπουδαίως προσομιλοῦντα· τὴν δὲ ὁμιλίαν εἶναι πρεσβείαν θεομήνην καὶ ἀξίωσιν, κυρίαν Εὐταξίαν τὴν ὀρωμένην ἀποκαλοῦντα καὶ σπουδαίως πάνυ λιταζόμενον τὴν πόλιν 35 μὴ προλιπεῖν ἐν οὕτῳ κινδυνῶδει καὶ ἀπίστῳ καιρῷ, παραμένειν δέ γε ταύτῃ

1 τὰς corr.] τοὺς B: τὸ Q 1-4 τὸ χωρίον τοῦτο μοῦ φαίνεται ὅτι προσετέθη βραδύτερον 5 τότε B: τε Q | ἐπισείσας Q: ἐπομβρήσας B 10 δὲ Q: δὴ B 15 τὰ Q: τὰς B 32 κιβούριον B 33 σπουδαίως Q

μᾶλλον καὶ τῆς οἰκείας προνοίας ἢ ἐπωνυμίας εἶπεν οἰκειότερον μεταδιδόναι· ἐκείνης δῆθεν ἀπαίρειν ἤδη καὶ μάλα ἐπειγομένης, δόξαι τε οὕτω πεισθῆναι καὶ <συγ>καταθέσθαι τῷ θεομῶ τῆς πρεσβείας δυσωπηθεῖσαν. Τουτὶ δὲ τὸ ὄραμα αὐτὸς ἐκεῖνος τῆς ὀπτασίας συναγαγὼν ἑαυτόν, ἄριστα διακρίνας καὶ συμβαλόν, ἅπασιν ἐξηγεῖτο καὶ ἐπειθεν ἀποκάλυψιν ἑναργῆ ταῦτα εἶναι τῆς προμηθείας τοῦ μάρτυρος, ἐξωθοῦντος μὲν τῆς πόλεως τὴν προσδοκωμένην ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν, ἐγκαθιστῶντος δὲ τὴν κυρίαν Εὐταξίαν ταύτην καὶ ἐφιζάνοντος.

22. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ διορατικώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ· ἢ δ' ἔκτοτε τῇ πόλει προσγενομένη εὐταξία καὶ ἡσυχία βαθεῖα αὐτοῖς ἔργους τοὺς λόγους τοῦ ἀνδρὸς ἐπεσφράγισε, πείσασα ἅπαντας ὡς ἀοράτως ὁ μάρτυς ἀείποτε προμηθεῖται τῆς πόλεως, εἴργων μὲν τὰ δεινὰ καὶ ἀποκρουόμενος ἦκοντα, ἀντεισφέρων δὲ τὰ λυσιτελῆ καὶ σωτήρια καὶ μάλισθ' ὅταν ὀρώη τῶν ἐνοικούντων τὰ πλήθη διὰ βίου καὶ πολιτείας ὀρθῆς πρὸς αὐτόν καὶ τὸ θεῖον ἀνατεινόμενα.

15 Τηλικούτοις τροφείοις, τοιαύταις ταῖς ἀμοιβαῖς ὁ θεῖος μάρτυς τὸ φίλον ἔδαφος, τὴν πατρίδα τιμᾶ· τιμήσει δὲ καὶ ἔτι καὶ ἰσχύσει πρεσβεῦν ὑπὲρ ἡμῶν, εἴπερ καὶ ἡμεῖς τῶν αὐτοῦ διδασκῶν κατακούοιμεν, δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, καὶ τὸν ἐκείνου βίον καὶ τρόπον ὀλοσχερῶς ἐκμιμώμεθα. Χαίρει γὰρ ἐπὶ τούτῳ μᾶλλον καὶ γέγηθεν ἢ ἐπὶ ταῖς ἐγκοσμίαις καὶ ἐκ βασιλέων τιμαῖς, ὅτι

20 μηδὲ παρ' ἐκείνοις φοιτᾶν αἰτουμένοις, ἡμῖν δὲ προσμένειν εἰς αἰὶ ἡρετίαστο.

[Περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν λειψάνων τοῦ μάρτυρος]

23. Μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὸ κατὰ συνέχειαν θαῦμα συγγεγραμμένον, ὅτι τῇ ἐκμιμῇσι μᾶλλον ἡμῶν οἱ θεοὶ μάρτυρες χαίρουσι τῆς σφῶν ἀρετῆς ἢ ταῖς ἰδίαις τιμαῖς τε καὶ ἀναρρήσεσιν.³ Ἀλλὰ προσεκτέον τῷ θαύματι.

25 Παρέστη ποτὲ καὶ ἤρεσεν Ἰουστινιανῷ τῷ μεγάλῳ καὶ αἰοδίμῳ ἐν βασιλεῦσιν, αἰοδιμον δὲ τοῦτον πλέον τῆς ἀλουργίδος καὶ τοῦ διαδήματος ἑναπέδειξεν ἢ τῶν ἀπανταχοῦ γῆς ἀνέγερσις θεῶν καὶ σεβασμιῶν σηκῶν, ἀπάντων δὲ μάλιστα τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει δομηθέντος αὐτῷ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐνυποστάτου τοῦ θεοῦ Λόγου σοφίας, ἔργου τῷ ὄντι θεουργοῦ καὶ ἀμιμήτου

30 καὶ τὰ ἀπ' αἰῶνος ἅπαντα ἀποκρύψαντος. Τῷ αἰοδίμῳ τοίνυν τούτῳ βασιλεῖ ἀκουτισθέντι ὡς μαρτυρικῶν λειψάνων περιουσία πλουτίζεται ἢ τῶν Θεσσαλονικέων καὶ καθ' ἡμᾶς, κελεύει τῷ τηρικαῦτα ἱεραρχοῦντι ταύτης μέρος τι τῶν λειψάνων τοῦ χριστοφόρου μάρτυρος Δημητρίου εἰς ἄγιασμόν αὐτῷ ἐπαποστεῖλαι ψυχῆς, ἀφ' ὧν καὶ οἱ τῶν ἱαματοφόρων μύρων ἀέναοι ποταμοὶ πηγάζουσιν. Ὅ δὲ τῷ βασιλέως εἰκὼν κελεύσεται καὶ τῆς παρακοῆς τὸν κίνδυνον

³ συγκαταθέσθαι corr. | καταθέσθαι QB 5-6 ταῦτ' εἶναι B 9 ἀνὴρ om. B 13 ὀρώη τῶν Q: ὀρώντων B 15 τροφείοις Q 19 ἐγκομίαις Q 21 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + IE' τὸ χειρόγραφον Q 28 τοῦ om. Q 34 ποταμοὶ πηγάζουσιν ∞ B

ἐκκρουόμενος, ἀνορούσειν τὸ ἔδαφος προϋθετο, μηδὲ τῆς πάλαι πρὸς Λεόντιον Ἐπαρχον γεγενημένης ἐπιμνησθεὶς πρὸς τοῦ ἁγίου ὁμῆς, ἐξείργοντος τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας κἀκεῖνον ὁρμῆς, καὶ τοι γε αὐτὸν ὄντα τὸν πίστει θερμῆ τὸν περικαλλῆ τόνδε καὶ οὐράνιον ναὸν αὐτῷ ἀνεγείραντα, εὐχαριστήριον τῆς ἰάσεως. Εὐθύνωμος δὲ καὶ ἐκ διαστήματος τῆς σεβασμίας σοροῦ τοῦ ὀρύγματος ἀπαρξάμενος, ὡς ἂν ὑποβρυχίου τῆς ὀπῆς καὶ οἶον ἐκ πλευρᾶς γενομένης, 5 μὴτ' ἀνακαλυφθεῖν τὰ νόμφ φύσεως ἡλίω ἀθέατα, μήτε μὴν τὸ τῆς ἐπιφανείας εὐκοσμον διαλωβηθεῖν τοῦ τεχνουργήματος, ὃ κιβώριον ἢ συνήθεια οἶδεν ἀποκαλεῖν. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ τοῦ ὀρύγματος προχωρήσαντος, ὡς ἦδη τῆ μαρτυρικῆ καὶ θεοτιμῆτῳ σορῷ προσήγγισαν, οἱ τ' ἐργαζόμενοι καὶ οἱ εὐχαῖς 10 καὶ λαμπάσι τὸν θεὸν καὶ τὸν ἅγιον ἰλασκόμενοι ἐπιδουναί τι μέρος τῶν ἑαυτοῦ λειψάνων τὴν βασιλέως πίστιν πληροφοροῦν, πῦρ ἀθρόον φωτοβολοῦν περὶ τὴν τιμίαν καθωράθη σορὸν καὶ φλόξ ἐκεῖθεν ἐξαλλομένη κατὰ στόμα τούτοις προσυπαντᾷ, περαιτέρω προβῆναι ἐξείργουσα, φωνή τε ἐκ τοῦ πυρὸς τὸ ἐξάσιον καὶ τερατικὸν διηχηθεῖσα, τρανῶς ἔφη ἰαύσασθε περαι- 15 τέρω πειράζοντες. Ἀφ' ὧν ἄρδην καταπλεγέντες τῷ ἔδαφει τὰς ὄψεις συνέμιξαν· δάκρυσι δὲ καὶ εὐχαῖς τὸ τόλμημα ἐξιλωσάμενοι, ὑπήκουσαν τῷ κελεύσματι, χοῦν δὲ μόνον ἐκεῖθεν λαβόντες, εἰς ἀγιασμὸν ἄτε δὴ καὶ τοῦτον πιστεύσαντες ἔσσεθαι, ὡς ἀγιασθέντα τῷ ἀγαθῷ γειτονήματι τῆς ἀγίας καὶ ἀγιαστικῆς τῶν λειψάνων σοροῦ, περιδεῖς ἀνῆσαν καὶ κατάφοβοι, πείρα 20 καὶ ἄλλους τῶν ἀψάστων διδάσκοντες μὴ κατατολμᾶν· ὃν δὴ τίμιον χοῦν τῷ ἱερῷ σκευοφυλακίῳ θησαυρισάμενοι, μέρος τι τούτου καὶ τῷ βασιλεῖ εἰς ἀγιασμὸν ἐξαπέστειλαν, τὰ συμβάντα καὶ εἰρημένα σημάναντες.

Τοῦτο δὴ τὸ παράδοξον καὶ ὁ βραχὺ μετ' ἐκεῖνον ἐπ' εὐσεβείᾳ βασιλεύσας Μαυρίκιος δι' ἐπιστολῆς Θεοδοσίου τοῦ τηνικαῦτα ἱεραρχούντος ἀναμα- 25 θίων, ἀπέσχετο τῆς τῶν λειψάνων τοῦ ἀθλοφόρου αἰτήσεως καὶ τοι γε πολλὸς ὢν ζεούση πίστει περὶ τὴν τούτων ἐξαίτησιν. Τοῦ χοδὸς δὲ μέρος ἀντι λειψάνου δεξάμενος καὶ αὐτὸς τῆς ἐφέσεως (ἀπ)έστη καὶ τῷ ἁγίῳ προσφόρως τὴν εὐχαριστίαν ἀπέδωκεν.

24. Δέδειχε τοίνυν ἐντεῦθεν πραγματικῶς ὁ μέγας τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, 30 ὡς τοῦ μηδενὸς τιμᾶται τὰς παρὰ βασιλέως τιμάς, ἀλλ' ὡσπερ ζῶν καὶ τὸν περιγίειον τουτονὶ χῶρον περιπολῶν ταύτας ὡς ψευδομένας διέπτυσσε τοῖς προσέχουσιν, οὕτω καὶ μεταχωρήσας τῶν τῆδε καὶ τῶν ἀκηράτων καὶ αἰωνίων ἐπιτυχῶν ἀποπέμπεται, ἵνα καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἔργοις διδάσκαλος, ὡσπερ- λόγιοις τὸ πρότερον καταστῆ, μὴ πρὸς τὰς τῶν ὁμογενῶν κεχηγένηαι τὰς ἀπα- 35 τηλὰς καὶ ρεούσας, πρὸς τὴν ἀληθῆ δὲ καὶ ἄνω καὶ παρὰ τοῦ μόνου προσνε-

2 Ἐπαρχον corr.] Ὑπαρχον QB 6 γινομένης Q 8 κιβούριον B 9 ἀποκαλεῖν Q: ἐπικαλεῖν B 18 κελεύσαντι B 23 συμβεβηκότα B 28 (ἀπ)έστη corr.] ἔστη QB 31 παρὰ + τοῦ B 32 διέπτυσσε Q: διέπεισε B

μομένην Θεοῦ· μηδέ τι μέγα οἶσθαι τὸ κενὸν τουτὶ δοξάριον καὶ τὸν δια-
 ρέοντα πλοῦτον, ἅπερ οἱ θνητοὶ τοῖς θνητοῖς θνητὰ χαρίζονται πράγματα
 πρὸς μόνα δὲ τὰ μένοντα καὶ αἰώνια διανατείνεσθαι, κακείνων ἐφίεσθαι καὶ
 σπεύδειν, ὥσπερ οἱ μάρτυρες ἐκείνων τυχεῖν διὰ τῆς αὐτῶν ἐκμιμήσεως· ὁ δὲ
 5 μάρτυρα ἐκμιμούμενος, οὐδενὸς τῶν εἰς ἀρετὴν ἠκόντων ἀπολειφθήσεται.
 Ταύτης δὲ κατορθουμένης καὶ τὰ γέρα τῶν μαρτύρων τοῖς κατορθοῦσιν ἐφέ-
 πεται καὶ ἡ σὺν αὐτοῖς μῆξις καὶ μακαρία κατάπαυσις, ἧς οὐδὲν τιμαλφέστε-
 ρον τοῖς γε νοῦν ἔχουσι καὶ ποσῶς τῶν θείων ἐπησθημένοις, ὧν δὴ καὶ ὁ
 10 ἡμέτερος πολιοῦχος καὶ μάρτυς ὑφηγητῆς αἰεὶ καθίσταται καὶ διδάσκαλος καὶ
 οὐδέποτε τῆς διδασκαλίας ἐκστήσεται, ἕως ἂν τοῖς αὐτοῦ ἔργοις καὶ λόγοις
 προσέχειν ἐθέλωμεν.

[Περὶ τοῦ ἐμπροημοῦ τοῦ κιβωρίου καὶ τῆς δι' αὐτοῦ τῶν βαρβάρων διώξεως]

25. Ἄξιον δὲ μηδὲ τὰ ἐν θαύμασι θαύματα καὶ πέρα θαυμάτων σιωπῇ
 παρελθεῖν, ὅσα φιλοτιμότερόν πως καὶ οἰκειότερον περὶ τὸν σεβάσμιον αὐτοῦ
 15 καὶ ἱεματοφόρον σηκὸν ὁ ἀθλοφόρος εἰργάσατο, περὶ αὐτὸ γὰρ τῆς χαρμο-
 νῆς ζημιώσομεν τὸ κεφάλαιον, τὴν τε πατρίδα καὶ τὴν πανήγυριν, εἰ τὰ δια-
 φερδόντως σεμνὰ σιωπῇ τιμησόμεθα· ὑπερφυῆ μὲν γὰρ ἅπαντα καὶ λόγου
 κρείττω, ἐπεὶ καὶ ὁ διὰ τούτων ὑμνούμενος, ἀλλ' ἴσμεν αὐτὸν φιλανθρωπία
 καὶ τὰ παρ' ἀξίαν μὴ ἀποσειεσθαι, εἴ γε κατὰ δύναμιν εἶναι τὴν ἡμετέραν,
 20 ἀφ' ἧς καὶ τὸ ζέον τῆς πίστεως ταλαντεύεται. Οὐκοῦν καὶ περὶ τούτων διαλη-
 πτέον μὴ τῇ ἀσθενείᾳ τοῦ λόγου, τῷ μεγέθει δὲ τῶν θαυμάτων προσέχοντας.

Ἄει μὲν ὁ κοινὸς τοῦ γένους ἐχθρὸς τῷ τοῦ φθόνου κέντρῳ νυττόμενος,
 οἷς νενίκηται κονισάμενος πρὸς τὸν μάρτυρα, οἷς οἶδεν ἀθανάτοις στεφανω-
 25 λεύειν οὐ πάυεται. Ἐπειδὴ δὲ μὴ πρὸς αὐτὸν ἰσχύει ἀνοφθαλμεῖν τὸν
 διαφθονούμενον, πατήσαντα ἤδη τῇ νίκῃ τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ ὑπὲρ τὸ
 σῶμα γενόμενον, ὅπερ ὑπὲρ ἡμῶν γεγεννημένον καθ' ἡμῶν ἐκεῖνος δολερῶς
 ἀποκέχρηται, ἂν μὴ νήφωμεν κατὰ τῆς αὐτοῦ πόλεως καὶ τοῦ σεβασμίου
 30 αὐτοῦ ναοῦ καὶ τῆς ἀνακειμένης αὐτῷ πρὸς θεοῦ ποιίμνης, κινεῖ τὰς ἐπιβου-
 λὰς καὶ ταῖς μεθοδεῖαις ἐπιστρατεύει, εἰ καὶ περιτρέπει ταύτας ὁ θεὸς μάρτυς
 περιουσία δυνάμενος ἐπὶ τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν. Οἶα δὲ τὰ τοῦ ἐχθροῦ μηχανή-
 ματα καὶ οἶα τὰ τοῦ ἁγίου θαυματουργήματα προσέχοντας ἐνωτίσαμεν.

26. Τὸ τῶν Σκλαβηνῶν ἔθνος, Ἰστροῦ δὲ τοῦτο τὴν περὶ τὰς ὄχθας
 τοῦ ποταμοῦ νέμεται γῆν, πλήθει τε πλεῖστον καὶ ἡθῶν ἀγριότητι, ἄσπονδον

1 μηδέ τι B: μηδ' ἔτι Q 3 διατείνεσθαι B 12 πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος + ΙΖ τὸ χει-
 ρόγραφον Q 13 παραπλεύρως εἰς τὸ περιθώριον ἀναγινώσκωμεν ἐν Q: ἐσφαλμένον τοῦτο
 εἰς τὸ ἀντίβολον, ὧδε δὲ ἐστὶ σῶων· πβλ. τὰ λεχθέντα ἀνωτέρω σελ. 325 21 προσέχον-
 τας corr.] προσέχοντες QB 23 εἶδεν Q

καὶ ἀτίθασον. Τοῦτο ἀπροόπτως καὶ πάσης αἰτίας δήλης χωρὶς μόνῳ τῷ
 ἐχθρῷ στρατηγούμενον καταστρατεύει τῆς πόλεως. Λάθρα δὲ καὶ ἀσυμφα-
 νῶς ἐπῆγε τὴν στρατείαν λήσειν οἰόμενον καὶ ἀθρόον ἀνελπισθῆτως ταύτην
 ἐλεῖν ὡς ἀφύλακτον. Βαρεῖαν δὲ ἄγων καὶ ἀριθμοῦ κρείττω τὴν στρατιὰν
 καὶ πᾶν εἶδος ἔχουσαν μετὰ χεῖρας πολεμικῶν, πρὸ ὀλίγων σταδίων τῆς 5
 πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ὅσον τὴν ἀποσκοπὴν ἀποκρούσασθαι καὶ
 διασκεδάσαι τὴν ἐπιχειρήσιν.

27. Τοιοῦτος ὁ τοῦ ἐχθροῦ λόγος τὸ ἔξωθεν. Ἄθρει δὴ κατὰ ταυτὸν
 καὶ τὸν τῆς πόλεως ἔνδοθεν. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ τῷ τοῦ ἁγίου νεῷ ἐμπρη-
 σθῆναι τὸ ἱερὸν ἐξ ἀργύρου κιβώριον ἐτεχνάσατο δυοῖν ἔνεκεν ὁ παμπόνηρος· 10
 ἕνός μὲν, ὥστε καὶ τὴν σεβασμίαν καὶ ἱαματοφόρον κατακαῆναι σορὸν τοῦ
 μάρτυρος, ἐτέρως δέ, ἵνα τῇ περὶ τὸν ἐμπρησμὸν ἀσχολία τῶν ἐνοικούντων B|
 λάθωσιν οἱ αὐ(τοί) βάρβαροι καὶ αὐτὸ ἀναιμοῦτι ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος καὶ τὴν
 πόλιν ὡς ῥᾶστα δια(πορ)θῆσαι. Ἄλλ' οὐκ ἔμελλε λήσειν τὸν ἀγρυπνότατον
 τῆς πόλεως φύλακα, τὸν ἐν π(ολέμοις) ἀήτητον μάρτυρα, οὐδ' ἔξαιτήσαι 15
 τούτοις ὁ ἠττημένος αὐτόν· ἐν ἀκαρεῖ γὰρ οὕτωςί πως ὁ θεῖος μάρτυς κατε-
 στόρεσεν ἅπαντα. Τὸν γὰρ ἐμπρησμὸν τοὺς πολίτας ἐγείρας καὶ τῇ πολυχειρίᾳ
 αὐτῶν καὶ ὑδραγωγίᾳ τὸ πῦρ κατασβέσας κατεργασάμενον ἤδη τοῦ κιβουρίου
 τὸν ἄργυρον καὶ ὡς ὕδωρ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ρυθῆναι παρασκευάσαν, συγχωρή-
 σεως ἔοικε καὶ τοῦτο τοῦ μάρτυρος, ἵνα ταῖς αὐτοῦ ὄπερ ἔφθην περιουσία 20
 δυνάμεως κατ' αὐτοῦ χρῆσθαι μηχαναῖς. Παρίστησι δὲ ταῦτα τὸ ἐπαγόμενον·
 ὁ γὰρ τὴν φροντίδα τῶν ἱερῶν ποιούμενος τοῦ νεῷ, φειδόμενος τοῦ ἀργύρου

3 ἐπέιγε B 4 στρατείαν Q 7 διασκεδάσαι corr.] διασκευάσαι QB 8 λόγος Q
 10 κιβούριον B 12 μέχρι σελ. 354, 21 ἐτέρως δὲ — διώσαντος κατὰ τὸ χ/φον B

Παραλλαγή χ/φου Q

ἐτέρως δέ, ἵνα προσοδράμωσιν ἐπὶ τῆς σοροῦ τὰ τεῖχη μόνα ἀφιαῖσι, οἱ
 πολέμοιοι ἐξαίφνης ἔνδον τῆς πόλεως ἀφίκοντο καὶ τὴν πόλιν ἀλώσονται.
 Τοῦ δὲ λαοῦ συναθροισθέντος καὶ συναγομένου ἐπὶ τῷ ἐμπρησμῷ καὶ τοσοῦτοι
 γεγόνασιν ὡς ἀποσβεσθῆναι τῷ πλήθει τὸ πανάγιον τέμενος, ὁ μὲν ἄργυρος,
 λυθεῖς τῷ πυρὶ, ἦν ἅπας ἐπὶ ἐδάφους ὡς ὕδωρ, τοῦ δὲ πλήθους τῶν ὄχλων 5
 οὐ διεκχωροῦντος, ἀλλ' ἐπιμένοντος ἔνδον καὶ τῶν ἀποσοβούντων ἢ καὶ
 ὑποχωρεῖν διὰ τὸ ἄωρον τῆς νυκτὸς κελευόντων οὐκ ἰσχυόντων πείσαι τὴν
 πληθύν, δέος ὑπεισηλθέν τινος τῶν κηδομένων τοῦ πανσέπτου ναοῦ, μὴ τινες
 ἀγνώτες τῷ πλήθει τοῦ ὄχλου, διὰ τῆς νυκτὸς διαρπαγὴν ποιήσωσιν τοῦ
 ἀργύρου. Δείσας οὖν ὁ τὴν φροντίδα τῶν ἱερῶν ποιούμενος τοῦ ναοῦ μὴ 10

9-10 διαρπαγὴν ἀργύρου corr. [διαρπαγῆς ποιήσωσιν τὸν ἄργυρον Q

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤ. ΣΠΟΥΔΩΝ, ἔτος 1B.

23

τῷ ὄχλῳ μὴ παραπόληται, ὅς ἦν διατακείς τῷ πυρὶ καὶ τῷ ἐδάφει ἐπιλιμνά-
ζων· «ὦ φίλοι πολῖται καὶ ἀγχιστεῖς», ἐξεβόησεν, «ἐπὶ τὸ τεῖχος πολέμιοι καὶ
ἤδη τοῦτο ὑπορῦττειν ἀπάρχονται», διασκεδάσαι τῷ λόγῳ τὸ πλῆθος ἐκμηχα-
νώμενος καὶ μεθοδεῦσαι πρὸς τὰ τεῖχη μεταρῦναι βουλόμενος, ὥστε περι-
5 σῶσαι τὸν ἄργυρον.

Τὸ δὲ ἦν ἄρα ἀλή(θεια) καὶ τοῦ ἁγίου ἐπίπνοια. Πιστῷ γὰρ ὄντι
πιστεύσαντες τῷ ἀνδρὶ καὶ παραυτίκα τοῖς τείχεσι προσφοιτήσαντες ἅπαντες,
εὔρον τοὺς πολεμίους τὰς ἐλεπόλεις ἤδη τοῖς τείχεσι προσερείδοντας· ἀλλὰ καὶ
αὐτοὺς οὗτοι τοῦ πυρὸς οὐχ ἦττον κατὰ τῆς πόλεως βρέμοντας, ἀπεσόβησαν,
10 εἰς συμμαχίαν τὸν ἅγιον προσκαλούμενοι.

Τοῦτο τὸ θαῦμα οὐδ' ὅτι ἐστὶ θαῦμα συνιέντος τινός, ἐκεῖνος ὁ τὴν
περὶ τῶν πολ(εμίων) ἐμβοήσας βοὴν πρῶτος καὶ μνηύσας ἱεροφύλαξ πᾶσιν
αὐτὸ διετράνωσε, λέγων, ὡς οὐκ εἰδήσει τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου, περιποιήσει
δὲ τοῦ ἀργύρου ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὸν λόγον <δια>βοῆσαι, τὸ ἀποσκεδάσαι
15 δῆθεν τοῦ ναοῦ τὸν λαὸν σοφίζόμενος. Ἐξ οὗ δὴ <πᾶσι> παρέστη σαφῶς
τοῖς ὀρθῶς κρίνειν ἐπισταμένοις καὶ συνιέναι θείας οἰκο(νομίας) ὡς προμη-
θεῖα τοῦ ἁγίου τῇ τοῦ ἐχθροῦ κεφαλῇ περιτρέποντος <τὰς αὐ> τοῦ μηχανὰς
κακῶ τὸ κακὸν ἐξιάθη, διὰ μὲν τῆς πυρκαϊᾶς τὸν λαὸν <διεγ>είραντος, διὰ δὲ
τῆς τοῦ πυρὸς ἀποσβέσεως τοῦτον σθενώσαντος, διὰ δὲ τῆς <ἐμπνευ>σθείσης
20 τῷ ἱεροφύλακι σωτηρίου φωνῆς τῆς τοῦ ἔθνους μνηύσεως τὸ τεῖ(χος καὶ) τὴν
πόλιν σοφῶς ἄγαν καὶ συμπαθῶς διασώσαντος.

Παραλλαγή χ:φου Q

ὁ ἄργυρος τοῦ κιβωρίου, ὅς ἦν διατακείς τῷ πυρὶ καὶ τῷ ἐδάφει ἐπιλιμνάζων
τῷ ὄχλῳ παραπόληται, «ὦ φίλοι καὶ ἀγχιστεῖς», ἐξεβόησεν, «ἐπὶ τὸ τεῖχος
πολέμιοι βάρβαροι καὶ ἤδη τοῦ ὑπορῦττειν ἀπάρχονται, ἀλλὰ σὺν ὄπλοις
ἅπαντες ἐπὶ τὸ τῆς πατρίδος τεῖχος ὀρμήσατε».

5 Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος δῆθεν ἐβόα πλαττόμενος τοῦ ἐξαγαγεῖν τοὺς
ὄχλους ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ μόνου γενομένου κατασφαλῆσαι τοὺς πυλῶνας, ὥστε
μεθ' ἡσυχίας ἢ συλλογῇ τοῦ χωνευθέντος ἀργύρου προσγένηται. Τοῦτο δὲ
προμήθεια ἦν τοῦ πανενδόξου μάρτυρος Δημητρίου, εἰς τὸ μὴ νύκτωρ
ὑπ' ἀγνοίας ἔλωσιν οἱ ἐχθροὶ καὶ βάρβαροι τὴν πόλιν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐγίνωσκεν,
10 ὅτι πολέμιοι ἦλθον, κρύφα γὰρ ἤρχοντο ἐλέσθαι αὐτὴν νυκτός. Ὀπλισθέντες
δὲ ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀνῆσαν ἅπαντες, πιστεύσαντες τῷ ἀνδρὶ τοὺς λόγους πιστῷ
ὄντι, εὔρον τοὺς πολεμίους τὰς ἐλεπόλεις ἤδη τοῖς τείχεσι προσερείδοντας·
ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς οὗτοι τοῦ πυρὸς οὐχ ἦττον κατὰ τῆς πόλεως βρέμοντας
ἀπεσόβησαν, εἰς συμμαχίαν τὸν ἅγιον προσκαλεσάμενοι.

15 Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τοῦ πυρὸς σβεσθέντος ὁ ἱεροφύλαξ πᾶσιν διετράνωσε
τὸ θαῦμα τουτί, λέγων, ὡς οὐκ εἰδήσει τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου, περιποιήσει

B

[Περὶ τοῦ Ἰλλουστρίου]

28. Οὐδὲν γὰρ οὐόμενον τῶν ἀπάντων ἐρασιμώτερον τῷ ἁγίῳ τῆς σωτηρίας τῆς <αὐτοῦ> πατρίδος καὶ πόλεως, οὐ χρυσός, οὐκ ἄργυρος, οὐ λίθιο τῶν διαφανῶν καὶ τιμίων, ὧν <περ> καὶ πρότερον ὡς περιττῶν κατεφρόνησεν, ὡς αὐτοῖς ἀποδέδεικται <τοῖς> πράγμασιν ὅς <γε> καὶ ὑπὲρ ἡμῶν προὔθετο 5 καὶ αὐτῷ γενέσθαι χρηστότητι παρήκοος τῷ στεφοδό<τη> ἐγκελευσαμένῳ ποτὲ ἀποχωρῆσαι τῆς πόλεως ἀμαρτησάντων ἡμῶν καὶ τῷ <ἀπο>λιπεῖν τὸν φιλάνθρωπον ἐδυσώπησε διαφεῖναι ἡμῖν τὰ ἡμαρτημένα καὶ τ<αῦτα> μὴ προδοῦναι· οὐδὲν δὲ οἶον καὶ αὐτὸ παραθέσθαι τοῖς εἰρημένους εἰ <βούλει καθορ>ᾶν τοῦ μάρτυρος <με>ῖζονα. 10

Ἄνθρωπος <ἐκ τῶν> ἐθαδῶν καὶ ἡμετέρων ἀρετῇ μᾶλλον <κοσμούμενος> ἰλλουστρίου ἀξία τιμώμενος, ὃν <δη> ῥωμαῖοι καλοῦσιν ἰλλούστριον, <τοῦτ>ον πρωτοσπαθάριον ἢ ἑλλὰς ἐρμηνεύει φωνή· οὗτος ἀεὶ τῷ τοῦ <ἁγίου> προσεδρεύων σηκῶ ἐργάτης ἀρετῆς ἐγνωρίζετο, δι' ἧς τῷ θεῷ καὶ <.....>ς προσεγγίζουσιν ἄνθρωποι, δέδειχε καὶ τοῦτον τοιοῦτον τὸ τῆς 15 προκειμένης ἀποκαλύψεως μέγεθος, ἦν ἤδη ὁ λόγος πρόεισι ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν ἐνηχῆσαι τὴν ἐκεῖνου φωνὴν δανεισάμενος. Ἐφη<σεν> ὁ ἰλλούστριος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ ἐπὶ Μαυρικίου τοῦ <κατὰ> τῶν Ἀβάρων πολέμου, ὃν

1 Τὸ θαῦμα τοῦτο παραλείπει τὸ χ/φον Q· πρβ. τὰ ἀνωτέρω σελ. 325 λεχθέντα. Πβλ. *Migne* P. G. 116, 1316-1324. BHC 514 - 516.

Παραλλαγή χ/φου Q

δὲ τοῦ ἁγίου διὰ τὸ τὸν ἄργυρον μὴ διασκεδασθῆναι ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐσοφίσασατο. Ἐξ οὗ δὴ πᾶσι παρέστη σαφῶς τοῖς ὀρθῶς προκρίνειν ἐπισταμένοις καὶ συνιέναι θείας οἰκονομίας ὡς προμηθεῖα τοῦ ἁγίου τῆ τοῦ ἐχθροῦ κεφαλῇ περιτρέχοντος τὰς αὐτοῦ μηχανὰς κακῶ τὸ κακὸν ἐξιάθη, διὰ μὲν τῆς πυρκαϊᾶς τὸν λαὸν διεγείραντος, διὰ δὲ τῆς τοῦ πυρὸς ἀποσβέσεως τοῦτον σθενώσαντος, 5 διὰ δὲ τῆς ἐμπνευσθείσης τῷ ἱεροκήρυκι σωτηριώδους φωνῆς τῆς τοῦ ἔθνους μηνύσεως, τὸ τεῖχος καὶ τὴν πόλιν σοφῶς ἄγαν καὶ συμπαθῶς διασώσαντος.

Οἱ δὲ τοῦ ἁγίου οἴκου λειτουργοὶ καὶ φίλοι τοῦ ταῦτα εἰρηκότος ἀνδρὸς ὡς ἔξ ἐνὸς στόματος εἶπον· «ὁ Θεὸς τοῦ πανενδόξου καὶ ἁγίου μάρτυρος Δημητρίου εὐλογῆσαι καὶ πληθῆναι τὴν ζωὴν σου ἐν ἀγαθοῖς, πρῶτον μὲν, 10 ὅτι τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ναοῦ ὡς τέλειος καὶ ἀγγίχους μεγάλως ἐφρόντισας, ἔπειτα δέ, ὅτι καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς, ὡς ἔξ ἄδου εἰς φῶς ἀνεξώγησας, μηνύσας ἡμῖν τ' ἀληθὲς τῆς σῆς προσπονήσεως. Νομίσαντες γὰρ ἀψευδῶς σε περὶ τῶν βαρβάρων διαβοῆσαι τῷ τείχει προσήλθομεν καὶ εὐρόντες, ὡς εἴρηκας ἡμῖν, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐτρέψαμεν καὶ ἡμεῖς διεσώθημεν 15 τῷ σῷ λόγῳ καὶ προμηθεῖα τοῦ ἁγίου».

ἤδη καὶ ὁ προλαβὼν λόγος ἐδήλωσεν, τεθεῶσθαι δύο ἄνδρας εἶδει καὶ μεγέθει διαπρεπεῖς καὶ οἴους ἐν προσώπῳ βασιλέως τιμᾶσθαι τε καὶ παρίστασθαι, ἐπεισιόντας μὲν ἕξωθεν τοῦ νεώ, πρὸς δὲ τὸ λεγόμενον τριβ(ηλ)ον γενομένους, ἀρχὴ δὲ τοῦτο τῆς πρὸς τὸν ναὸν εἰσόδου καὶ μεθόριον τῶν πρὸς
 5 ἐσπέραν αὐτοῦ θειταλῶν δύο μεγάλων κιόνων, εἰπεῖν τῷ ὑπηρετῇ ἀναγαγεῖν αὐτοὺς τῷ κυρίῳ τοῦ οἴκου. Τούτου δὲ τῆ εἰσόδῳ τοῦ ἱεροῦ κιβωρίου προσπελάσαντος καὶ προσψάσαντος καὶ τοὺς δηλωθέντας <καταμη>νύσαντος θᾶτον αὐτοῖς διαῖραι τὰς θύρας τὸν ἅγιον προσοπαντήσαι <τε> καὶ προσερεῖν, ὥς τινὰς συνήθεις καὶ παρὰ βασιλέως ἦκοντας διαπυθέσθαι τε <τοῦ> βασι-
 10 λέως τὸ βούλημα. Τοὺς δ' ἀνειπεῖν κελῦσαι τὸν βασιλέα τῆ σῆ ἀγιωσύνη <κατα>λιπεῖν τὴν πόλιν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι, ὥς τοῖς ἐχθροῖς <.....> διαφειμένους καὶ ὥς ταῦτα ἀκηκοῖα ἐπιδακρῦσαι τῷ λόγῳ τὸν ἅγιον <κεφαλὴν> ἐπικλίναντα καὶ ἀφασία συσχεθέντα μακρᾶ, τὸ βάρος τῆς λύπης τῶν <ὄδυρο>μένων τῷ τοιῷδε σχήματι ἐνδεικνύμενον. Οἷς δὴ καὶ τὸν ὑπηρετῆν
 15 ἀνιαθέντα <εἰπεῖν>: «εἰ ἦδειν, ἀδελφοί, τοσοῦτον ὄν τῆς ὑμῶν παρουσίας τὸ ἀηδές, οὐκ ἂν <ποτε> τῷ κυρίῳ μου κατεμήνυσα». Πρὸς τούτοις ὁπὲ καὶ μόλις πάλιν <εἰπεῖν> τὸν ἅγιον ὄντως οὕτως ἤρρεσεν, οὕτως παρέστη τῷ κυρίῳ καὶ δεσπότη πάντων <τοιαύ>την πόλιν, ἣν τῷ ἰδίῳ ἐξηγοράσατο αἵματι, διαφεῖναι τοῖς αὐτὸν <οὐκ ἐπιγ>ινώσκουσι. Τῶν δὲ καταφησάντων τὸν συμ-
 20 παθέστατον ἀνθυπενεγκεῖν <ἅγιον> καὶ τὴν ἀπόκρισιν τῷ δεσπότη πάντων κατεπισκῆψαι προσενεγκεῖν <αὐτῷ> οὕτως. Οἶδα τὸ ἔλεός σου, οἶδα τοὺς οἰκτιρομῶς σου, φιλάνθρωπε, <ὑπερ>νικῶντας αἰεὶ τὴν σὴν ἀγανάκτησιν, ἣν αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ὑπανά<πτου>σιν· οἶδά σε τὴν ψυχὴν ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν τεθεικότα καὶ τὸ ἴδιον αἷμα <ὑπὲρ> τούτων ἐκχέαντα καὶ μηδαμοῦ τὴν
 25 εὐδοκίαν σου ταύτην παραποδί<ζοντα> ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίαις καὶ ἐπεὶ κἀμὲ τῆσδε τῆς πόλεως κατέστησεν <σωτήρ>α, σὲ τὸν δεσπότην¹ μιμήσομαι, τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ ταύτης θήσω καὶ σὺν <αὐτῇ> ζήσομαι καὶ ἀπολυμένης οὐκ ἀποστήσομαι· τὸ ὄνομά σου γὰρ ἐπικέ<κληται>, σοῦ οὐκ ἀπέστη κἂν ἡμαρτε καὶ αὐτὸς θεὸς εἰπῶν μετανοούντων, πρὸς ταῦτα κελεύεις εἰπεῖν,
 30 ταῦτα ἐροῦμεν τῷ πέμψαντι, ταῦτα ἐροῦμεν τῷ βα<σιλεῖ μ>ῆ λυπηθῆ ἐπὶ σοί. Τὸν δὲ ταῦτα ἐρεῖν καὶ αἰθῆς εἰπεῖν καὶ εἰπόντα τῷ κοιμητηρίῳ παλινοσοτῆσαι <καὶ> ὀπισθεν ἀ<πο>κλειῖσαι τὸ κιβώριον, <τῶν ἀγ>γελιαφόρων ἤδη ἐπαπιόντων <τοῖς> λόγοις.

Ταῦτα δὲ ὁ ἱερός ἰλλούστριος ἐ<ν ἐκ>στάσει ὄρᾶν τρανῶς καὶ ἀκούειν
 35 <ἐν> ὄραματι ἀναφανδὸν διετείνει<το> καὶ ἅμα λέγων, ἐπήει παραθαρο<ύν>ων τὸ ἐγκατάλειμμα τῆς πόλεως κατε<...> ἤδη καὶ ἀδρανῆς ὄν τῷ

¹ Ἰω. 13, 37.

προηγησαμένῳ λοιμώδει νοσήματι καὶ τῇ τοῦ ἔθνους ἐφόδῳ ἄτονον πάντη καὶ ἔ<ν> ἀμηχάνῳ καθήμενον, ἔπειθέ τε λέγων μετ' αὐτῶν εἶναι τὸν ἅγιον καὶ τῇ αὐτοῦ πρεσβείᾳ διασωθῆναι ἐπληροφόρει καθὼς δὴ καὶ ἡ τῶν πραγμάτων ἔκβασις πέπεικεν ὕστερον, ἀφ' ὧν ἀπάντων ἀναρρωσθέντες οἱ ἄνδρες οὐχ ἦττον ἢ τοῖς σημείοις τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους γεγενημένοις τὸ τηλικαῦτα 5 τοῦ θεομάρτυρος ἀνῆσαν δὲ ἐπὶ τὸ τείχος καὶ κατὰ τῶν πολεμίων ὀπλίζοντο καὶ οὕτω προμαχοῦντος τοῦ ἁγίου καὶ προασπίζοντος τὸ τῶν βαρβάρων ἐκεῖνο πλήθος ἀπερραπίσθη καὶ ὑπεχώρησεν.

QB [Περὶ τοῦ ἐν τῷ τῶν θρόνου ἱερατικοῦ]

29. Ἄλλ' ἐπανιτέον αὐθις ἐπὶ τὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ <τὰ> ἐν αὐτῷ θαύματα, 10 ἵνα καὶ ὁ λόγος ἡμῖν καθ' ὁδὸν ἴη.

Τὸ ἱερὸν κιβώριον κατηρέϊψε μὲν πυρὶ ὁ ἐχθρὸς, φθόνῳ βληθεῖς, ἥπερ ἔφημεν¹, ἀνεκαίνισε δὲ ἡ τοῦ ἁγίου προμήθεια τρόπῳ τοιῷδε. Θεοδόσιος ἦν ὄνομα τῆςδε τῆς ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος, ᾧ περὶ τὴν τούτου ἀνοικοδομὴν πονουμένῳ, τὸ τοῦ ἀργύρου ἐνδέον, διετάκη γὰρ ἤδη τὸ πλεῖστον 15 αὐτοῦ μέρος πυρὶ, εἰς ἀπορίαν ἐνέβαλεν. Ἐξαπορῶν δὲ ὅθεν τὸ λείπον τῷ ἔργῳ ἐπανασώσεται, ἐπὶ νοῦν λαμβάνει τὸν περὶ τὸ θεῖον ἀνάκτορον ἀρχιερατικὸν καθελεῖν θρόνον, ἔξ ἀργύρου καὶ αὐτὸν συγκείμενον καὶ τὸ ἱερὸν ἀνακαινίσαι κιβώριον. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐβουλεύετο, ἐπιφαίνεται τιγὶ τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων ὄναρ ὁ ἅγιος ὁμωνυμοῦντι αὐτῷ καὶ φησίν. «Εἰση- 20 γοῦμαί σοι τῷ Ἐπισκόπῳ εἰπεῖν, φείσασθαι τοῦ ἱεραρχικοῦ θρόνου». Ὅραμα δὲ τούτου λογισαμένου τὸ ὄραμα, παρῆκε τὴν ἐντολήν.

Ταύτη τοι καὶ δευτέρον ὁ ἅγιος ἐπιφαίνεται, αὐτὸ δὴ τοῦτο κατεπισκήπτων τῷ πρεσβυτέρῳ, εἶρξαι τὸν Ἐπίσκοπον ἤδη περὶ τὴν τοῦ θρόνου ἐπιγόμενον καθαιρεσιν. Ἐντεῦθεν διεγερθεὶς ἀπαγγέλλει τῷ Ἐπισκόπῳ ὁ 25 πρεσβύτερος τὸ παρὰ τοῦ μάρτυρος κελευόμενον, θαμβεῖται τὸ ἀπόρητον καὶ ἐπὶ νοῦν ἔτι ἐξαγγελλόμενον ἀκηκῶς ὁ Ἐπίσκοπος, συλλογίζεται, ὡς μόνος θεὸς ἐστὶν ὁ τὰ ἀπόρητα τῶν καρδιῶν ἐρευνῶν καὶ οἷς ἐκεῖθεν ἐνδοθεῖ ἁγίοις αὐτοῦ ἔχemuθεῖ², ἀποπέμπεται τὸν πρεσβύτερον, σιωπῇ ἐπὶ μικρὸν ἀναβάλλεται καὶ αὐθις ὁρμᾷ τὸν θρόνον καθελεῖν, ἐπεὶ μὴ ὑπῆν 30 πορισμός. Τότε δὲ ὁ μάρτυς ἐπιφανείς, διερμηνεύει τῷ πρεσβυτέρῳ σαφέστερον εἰπεῖν τῷ Ἐπισκόπῳ ὑπενδοῦναι μικρὸν τῆς ὁρμῆς καὶ διαφεῖναι τὸν

¹ Πβλ. ἀνωτέρω σελ. 352-354.

² Πβλ. Ρωμ. 8, 27 Ἀποκ. 2, 23.

9 ὁ πρὸ τῆς ἐπικεφαλίδος ἀριθμὸς IH' εἰς τὸ χ/φον Q ἀπεκόπη ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου.
10 <τὰ> om. QB 12 κιβούριον B 14 τῆςδε corr.] τηλικαῦτε QB 19 κιβούριον B
| τιγὶ B: τοῖνον Q 25 ἀπαγγέλλει Q 30 τὸ om. B / ὑπῆν Q: εἰπεῖν B 31 μάρ-
τυς Q: ἅγιος B

θρόνον, προσθεις τὸ καὶ «ὡς πλέον σοῦ φροντίζω περὶ τοῦ οἴκου μου»¹. Ἀκούσας δὲ ταῦτα καὶ συμβαλὼν ὁ Ἐπίσκοπος, τοῦ ἁγίου κατηκολούθησε τῷ βουλευμάτι, ἀναβολὴν τῷ ἔργῳ δεδωκώς.

30. Μικρὸν τὸ ἐν μέσῳ καὶ φοιτᾷ τις περὶ δείλην ὀψίαν παρὰ τῷ
5 ἀρχιερεῖ, Μηνᾶς ἦν ὄνομα τῷ ἀνδρὶ, καὶ ἐπιδίδωσιν ἀργύρου ὄλκην λίτρας οἷ
εἰπὼν, «ἔστωσαν ταῦτα εἰς τὴν τοῦ κιβωρίου τοῦ ἁγίου κατάστασιν, πάλαι
μοι τῷ ἁγίῳ ὑπεσχημένα, νυνὶ δὲ ἀποδιδόμενα τοῦ ὀρημάτος τῆς ψυχῆς
οὕτω κινήσαντος». Φθάνει τούτου τὴν δόσιν καὶ ἕτερος, Ἰωάννης ἔκαλειτο
καὶ οὗτος. Περὶ πρώτην δὲ φυλακὴν τῆς νυκτὸς εἰσαγγέλλεται καὶ οὗτος τῷ
10 Ἀρχιεπισκόπῳ καὶ εἰσελθὼν ἐπιδίδωσιν ἀργύρου λίτρας τεσσαράκοντα χρή-
σασθαι ἀξιῶν καὶ ταύταις εἰς τὸ τοῦ ἱεροῦ κιβωρίου ἔργον.

Καταπλαγείς γοῦν ἐπὶ τούτοις τὸ προμηθὲς ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ ἁγίου
καὶ ἐπιθειάσας ὡς εἰκὸς καὶ ὑπερευχαριστήσας τοῦ ἔργου ἀπήρξατο καὶ
ἀρξάμενος ἔτελείωσεν εἰς δόξαν τοῦ ἀκαταλήπτου καὶ θεῖα δυνάμει ταῦτα
15 τερατουργοῦντος ἁγίου μάρτυρος καὶ εἰς διαφέρουσιν εὐκοσμίαν τοῦ ὑπερ-
φυοῦς καὶ θείου αὐτοῦ ναοῦ τὸ δαυτικὸν ἐκεῖνο ἔργῳ πληροφορῶν λόγιον
«Κύριος ἠγάπησα εὐτρέπειαν οἴκου σου»¹.

B

| Περὶ Ὀνησιφόρου τοῦ νεωκόρου |

31. <Ὁ>πως δὲ καὶ τοῖς σφαλλομένοις τῶν νεωκόρων φιλανθρώπως
20 προσφέρεται καὶ δια<νίστησι> πίπτοντας, ὁ πάντων μαρτύρων διδακτικώτατος
καὶ φιλανθρωπότατος, <πέρας> τεθεικὼς τῷ διηγῆματι καὶ συνεξυφάνας τῷ
λόγῳ τῶν θαυμάτων τοῖς <διηγῆμ>ασι τὴν ἱστορίαν καταπαύσω· οὐδὲ γὰρ
οὐδὲ τοῦτο μοι ὄσιον δοκεῖ παριδεῖν <τοια>ύτης τυγχάνον ἀφελείας κατάπλεων
τοῖς ἐντυγχάνουσιν.

25 Ὀνησιφόρος <τὸ ὄν>ομα τῶν νεωκόρων ἐνί, οὗς ὁ τότε καιρὸς τῷ ναῷ
ἀπεκλήρωσε <ἔρ>γῳ τῇ ἁγίᾳ σορῶ προσεδρεύοντι καὶ περὶ τὰς τῶν λύχνων
καὶ λαμπάδων ἀφὰς <πονου>μένῳ, πολλαὶ δὲ αὐταὶ περὶ τὸ ἱερόν καὶ θεῖον
κιβώριον ἐκ διαδοχῆς τῶν <ἐκεῖσε> ἐπιρρεόντων καὶ ἐκάστου ὡς οἶόν τε
καρποφοροῦντος, οὗτος οὐκ ἐπὶ πο<λὺ> συνεχώρει τὰς λαμπάδας ἀνάπτειν,
30 ἄλλ' εὐθύς μετὰ τὴν τοῦ προσενέγκαντος <ἐκδ>ρομῆν ἀπεσβέννυε ταύτας

¹ Πβλ. Ἰω. 2, 16.

2 καὶ συμβαλὼν om. B / κατηκολούθησε Q: ἐπικολούθησε B 3 βουλήματι B
5 ἀργυρίου B 6 κιβουρίου B / τοῦ ἁγίου om. B 10 ἀργυρίου B 11 ἀξιῶν
corr.] ἐξιῶν QB / κιβουρίου B 13 ἐπιθειάσας corr.] ἀποθειάσας B: ποθήσας Q
15-16 ὑπερφυοῦς Q: ὑπερφεροῦς B / αὐτοῦ ναοῦ ~ B 17 χύριε B | μετὰ τὸ οἴκου
σου + χάριτι καὶ δυνάμει Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἡμῶν, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα τιμὴ
καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Q 28 κιβούριον B

φειδῶ καὶ μικρολογίαν κλεπτόμενος, τὰς (<...>) τῆς ἀφῆς, ἀφήρει καὶ μεγίστας δὲ οὔσας ἔστιν ὅτε βραχυτέραις ἡλλά<σπετο> ἐπὶ μικρῷ κέρδει μεγίστην ζημίαν ψυχῆς ὁ φρενοβλαβῆς πο<ριζόμενος>. Ἄλλ' οὐδὲ τούτου παρῆιδεν ὁ φιλάνθρωπος μάρτυς ἀθεράπευτον τὴν <πραΐν>, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ τοὺς ἐφεξῆς ἐκπαιδεῖ τὰ δέοντα, οἷς ἐπ' αὐ<τῶν οὐ>τως εἰργάσατο. Ὅναρ γάρ 5 αὐτῷ ἐπιστὰς διελέγχει καὶ ὑψηγῆται <ἔργ>ον φιλάνθρωπότερον, ἔφη γάρ, ἀδελφὲ Ὁνησιφόρε, οὐ<κ ἀρέσκει μοι> τὸ δρώμενον παρὰ σοῦ ἐπὶ ταῖς λαμπάσιν ἴσθι τοῦτο ποιῶν <τοὺς ἐπι>φέροντας τὰ μέγιστα ζημιοῖς καὶ σεαυτὸν εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας βάραν<ρον> ἐξωθεῖς ἐπὶ πολὺ γὰρ τῶν λαμπάδων ἡμμένων, ἐπὶ πλεον καὶ <ἐξ>ιλεοῦται τῷ προσενέγκαντι θᾶττον δὲ ἀφαιρου- 10 μένων ὑποτέμνεται <ἐκεῖ>νου τὸν ἔλεον τὸ πράγμα, ἐπαυξάνει δὲ τὸ κατάκριμα τῷ ὑφε<λομένῳ>. Τούτοις ὁ Ὁνησιφόρος μικρὸν ἐπισχῶν, αὐθις τῷ ἡμέρῳ τοῦ δράματος <πεισθ>εῖς, εἰς ἦθη ἐπάνεισι τὰ αὐτοῦ ἀδεῶς τολμῶν τὰ συνήθη.

Ἄνηρ τις τῶν εὐσεβῶν βαθείας νυκτὸς ἐπιστάς, κηρὸς προσήγαγεν 15 εὐμεγέθεις καὶ διαφανεῖς· τούτους ἄλ<λάξας.... ἐφθαρμένη ἡμίσεια γραμμῆ>.... ὑ<φελέσθαι μεταβάντος ἤδη τοῦ <... ἐφθαρμένη ἡμίσεια γραμμῆ ἅμα τῷ τὴν χεῖρα ὑφαπλῶσαι <καὶ σβέσαι αὐτούς> φωνὴν <.....> τοὺς ὑποκειμένους ὁ ἅγιος <ἔφη> «πάλιν τὰ <αὐτά>». Βληθεῖς ὁ Ὁνησιφόρος κατηνί<κα ἐπὶ τὸ ἔ>δαφος πῶμα δ<.....>τηθεῖς τῷ δέει 20 καὶ τῇ βολῇ <.....>, ἕως τις τῶν <.....> συνήθων παρελθῶν ἀνέστησεν... τοῦ <δράματος> καὶ τῆς ἐκοτάσε<ως ἐπα>νήγαγεν, αὐτὸς δὲ ἑαυτοῦ ἤδη γενόμενος ἐξωμολογεῖτο ἐπὶ πάντων <τῆς> τε ἰδίας ἀφροσύνης τὸ τόλμημα καὶ τῆς τοῦ ἁγίου περὶ αὐτὸν κηδ<εμονίας> τὸ πρότερον καὶ παιδεῖαν μετὰ φιλάνθρωπίας τὸ δεύτερον, οὐ μόνον <ἀλ>λὰ καὶ ἐτέρους ὀφελιθῆναι τῷ 25 θαύμα<τι>.

32. Τοσαῦτα μὲν οὖν καὶ ἡμῖν ὥσ<περ ἔφθην> ὀλίγα καὶ ἐκ μεγάλων μέγιστα παρ<έστησα> διηγῆσασθαι τῶν θαυμασί<ων> τοῦ θεομάρτυρος, ἐπαξίως μὲν οὐδαμῶς τί γὰρ ἂν καὶ εἴη ἐπάξιον, οὐδ' ὁ <κόσμος> οὐκ ἔστιν ἀντάξιος, ἀλλ' ὅσον, ὥσπερ εἴρηται τὸν πόθον ἀφοσι<οῦσθαι> καὶ διαρκεστέραν 30 τὴν εὐμένειαν καὶ κηδεμονίαν τοῦ θαύματος κτήσασθαι. Εἴη δὲ μεθ' ἡμῶν ταύτης τελεῖν καὶ τὸν ἱερὸν τουτονὶ τῶν φιλομ<ούσων> σύλλογον ἅπαντας τοὺς συνελθόντας ἡμῖν καὶ συμπανηγυρίζοντας μὴν καὶ ἐκμιμῆσθαι βουλομένους καὶ οἶον ἀρχέτυπον ἀρετῆς τοῦ οἰ<κείου> ἐκείνου βίον ποιῆσθαι· ἀπόρη γὰρ εἰς ἐκείνον μόνον ἀπρο<αλύπτως> πάσης ἀρετῆς <ιδέαν> ἕνα- 35 πομάττεσθαι, ὅς οὐχ ἦττον τῷ μαρτυρίῳ <τῇ> ἐκείνου πανάγνω καὶ ἀγγελικῇ ἀγωγῇ τὸ περιττὸν τῆς ἀρετῆς <δεῖ>κνυσιν ἅσασιν, ὧν δὴ καὶ τὰ τῶν ἱαμάτων χαρίσματα προσμαρτυρεῖν, ἀσύγκριτον ἐν ἐκείνῳ πίστις εἰς θεὸν ἐνι τελεία καὶ ἀπαράκλη<τος> ἀγάπης ὄρος ὑπερτελοῦς, ὅτι καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν περιεῖληφε <...> σωφροσύνη καὶ ἀγνεία τῷ μετρίῳ καὶ ἀτύφῳ συγκε- 40

κραμένον <...> φρεῖς. Αἴς δὴ καὶ τῶν θαυμάτων ἡ χάρις θεοκρίτως ἐφέπεται
 <...> ὑπεροψία τῶν παρόντων μεγαλοψύχως ἐξήσκητο, ἀποβ(αίνει) γὰρ πάντα
 θεῶ καὶ τοῖς πένησι τὸ μεῖζον αὐτοῦ τοῦ σώματος <...> ἀποθανεῖν κόσμῳ,
 ζῆν δὲ μόνῳ Χριστῷ. Ἡ δὲ προστασία τῶν δεομένων, δι' ἣν καὶ τήμερον
 5 παρὰ γε πᾶσι καὶ παρ' ἡμῖν ὡς κοινὸν εὐεργεταῖς ἀν(έχουσαι), ὅς γε παρ'
 ὄλον τὸν βίον, ναὶ μὴν καὶ μεθ' ἱερὰν τελευτὴν ὅλοσ(χερῶς) καθοράται μετα-
 ποιούμενος, πρὸς ᾧ δὴ πάντα τῶν κατορθωμά(των) ἡμεῖς ἐνορῶντες καὶ ἡ
 χρῆ τοῦτον ἀπομιμούμενοι ἐπὶ μᾶλλον <ἐπιμελούμεθα πρακτικῶς αὐτοῦ τὸ
 μνημόσυνον καὶ οἰκείως πανηγυρίζομεν> καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς τῶν μεγίστων
 10 καταξιώσομεν, ἐντεῦθεν μὲν τῆς <...> ὡς θερμότερας πρὸς τούτου καταξιού-
 μενοι, ἐκεῖθεν δὲ μεθιστά(μενοι) οἶα μιμηταὶ συμμεθέξοντες ἀγαθῶν, χάριτι
 καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου <ἡμῶν>, τῷ πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι δόξα,
 κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, <ἀμήν>.

Θεσσαλονίκη, Ὀκτώβριος 1936.

Α. ΣΙΓΑΛΑΣ